

כוכבי יצחק

כולל

פרי מחקר וילדי מליצה מחכמי הדור ומנעימי
השיר בזמננו.

להועיל וללמד בני יהודה קסת הסופר

ולחריבם בנתיב ההגיון, להביץ דברי חכמים משלהם וחידותם, לעורר
קנאתם לשפת קודש, ונחתה קסת נחושה זרועותם, לאמת ולאמונה
ולהרים קרנה כמקדם.

מחברת תשעה ועשרים.

נאספו לאגודה אחת מאת

מענדל ב"ר ש"ש ר"ן

KOCHBE JIZCHAK

Sammlung ebräischer Aufsätze literarhistorischen, philologischen, exegetischen
und poetischen Inhalts, zur Förderung des ebräischen Sprachstudiums.

Neunundzwanzigstes Heft.

Herausgegeben

von

M. C. Stern,

Mitglied der deutschen morgenländischen Gesellschaft zu Leipzig und Halle und Inhaber
der k. k. österreichischen Medaille für Wissenschaft und Kunst.

Wien, 1863.

Druck von J. Holzwarth.

Verlag: **M. C. Stern**, Stadt, Kohlmeßergasse Nr. 10, 2. Stock.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 354. 29.

1126857/3

כוכבי יצחק

כולל

פרי מחקר וילדי מליצה מחכמי הדור מנעימי
השיר בזמננו.

להועיל וללמד בני יהודה קסת הסופר

מהכרת תשעה ועשרים.

נאספו לאגודה אחת מאת

מענדל בר"י שטרן

KOCHBE JIZCHAK

Neunundzwanzigstes Heft.

Herausgegeben

von

M. G. Stern,

Mitglied der deutschen morgenländischen Gesellschaft zu Leipzig und Halle und Inhaber
der k. k. österreichischen Medaille für Wissenschaft und Kunst.

Wien, 1863.

Druck von J. Holzwarth.

Adresse: **M. G. Stern**, Stadt, Kohlmessergasse Nr. 10, 2. Stod.

למחברת כ"ט von Dr. Keller.

בְּצִיָּצֵי מַעֲוֵי הֵן יַעֲמֹל בְּכָר,
כִּי גִדְלוֹ וְהַצְלִיחוֹ יִשְׂמַח שְׂמֹחַ;
וְאַתָּה מְנַחֵם! עֲמִלְתָּ לְשֹׁפֵת עֶבֶר,
שְׂמַח הַיּוֹם כִּתְּהִיעָה בֵּין שְׁלֹשִׁים לְכ"ח!

מכתמים von Markus Weismann Chajes.

דבר הסונוט

בֵּין חֲכָמִים רֵאשׁוֹנִים הֵיְתָה מַחְלֹקֶת,
אִם נוֹהֶגֶת בְּזִמְנֵי הַיּוֹם שְׂמִיטַת כֶּסֶפִּים;
וְנִכְשְׁלוּ בְּדַבָּר שִׁינְדָעִים בּוֹ הַיּוֹם תִּינוּקֶת,
וּמַעֲשִׂים בְּכָל מְקוֹם לְמֵאוֹת וְלֶאֱלֵפִים.

על קצר חטה

פֶּה נִטְמָנָה אִשָּׁה נֶאֱמָנָה וּבִשְׂרָה,
שֶׁעֲשָׂתָה רִצּוֹן בְּעֵלֶיהָ, וְתָמַת מִהֲרָה.

פני יונה

מְנוּחַ לֹא נִמְצָא לְכַף רִגְלֵי יוֹנָה,
עַד יְבוֹשֶׁת מַיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה;
וְלֹא נִמְצָא מְנוּחַ לְכַף רִגְלֵי יוֹנָה,
עַד־י עֹזב יִבְשָׁה וַיֵּרֶד יָמָה.

הכונת וסבן צויה *

"אֵוִיל כָּל חַזֵּן" יֹאמֵר מִשַּׁל הַקְּדֻמוֹנִי,
כִּי רֵשׁ נִתֵּן לוֹ, יִגִּיד עָלָיו פְּלוֹגִי, (*
וְאֵךְ לְסִבְלוֹת תִּחְשַׁב חֲכַמַת בְּזִדְעוֹנִי.

סו: בְּתַפְלַת גִּשְׁם שְׂפִכְתִּי דְמַעוֹת בְּמַיִם,
וְהִנֵּה עַד מִהֲרָה יֵרֶד מִטֵּר הַשָּׁמַיִם!
סב: לוֹ רַק לְשִׁטְף מַיִם רַבִּים לֹא יִגִּיעוּ,
כִּי אֲנָשִׁים כְּמוֹךְ אֶת הַמַּבּוּל הִבִּיאוּ.

(* צונכתב עתי "ירושלים" כתב חכם אחד ונלצוב כי טס חזן נבזר
ונטרט חזון צרי"ט.

אָבֵן בּוֹכִי .

נראשתי שרתי צנסיס, צנונשל לדקה גצרת, צנדצח לצצ, ציקרת רוט וצזר
 ענוה נאדרת, צצער צח רציס כודעת לתהלה ולתפארת ה"ה הגצירה ע'
 יהודית צח הגציר עוה' יהושע לוי הכהן כ"ע, ככלילת יופי והדר
 לצבלה חוצרת, ה"ה הסר כבוד עוה' משה מונשיפורי כ"י נקראה להסתופף,
 צחלות אלהים צליל ח' לראש ענת

הוֹי הוֹדֵה! אִם יִשְׂרָאֵל כפ"ק

בראשית השנה אנה מלאך אל לקדמו אפים,
 ויבא מזמרת ארץ, את יהודית לבס שובן שמים.

יום מר אחריתה, לכל עמה יליל שבר,

הצדקה שמימה שבה, עמה שבת כל חזון

ובמותה הנדיבות והתנינה ירדו קבר,

דללו מעיני ישע וכל צדקת פרזון. —

לקרה וענות חן, לבעל פאר נצמדת,

המימת גפש, עמו עשתה חיל באפרתה,

איך מרפה פתאם! ומעת מנו נפרדת,

שלמו ימי אשרו וביתו הוישת בתה! —

תנו פרי ידיה ליפת פעמים בנעלים,

הובילה ישע למשאות אדמת עמק הבקא,

שריני ופלמי ישרון שם יזכרוה לברכה —

רוחה רמתה שב וגנותה פה נחה

עד' לקיצו נרדמים לעת נטות הצללים!

מענדל בר"י שטערן.

Mittheilungen von J. Weise, Oberrabbiner in
 Waag-Neustadt.

(Exegese von Rabbi Abraham Galandauer, f. A.)

מדרש: לא נברא העולם אלא בשביל ישראל שנקראו ראשית שנא'
 קדש ישראל לה' ראשית תבואתו.

Zur Erklärung dieses Midrasch ist folgende Vorausschickung nöthig.
 Wenn wir das gesammte Schöpfungswerk nach der Darstellung in der

heiligen Schrift in seiner Entstehung beobachten, so finden wir darin eine zweifache Thätigkeit des Schöpfers. Vorerst ein direktes, unmittelbares Erschaffen (יש מאין), welches, ohne irgend ein Vorhergegangenes, nur durch das Gotteswort allein entstanden ist, so Himmel, Erde und sonstige Himmelskörper, Feuer und Wasser u. s. f.; dann aber finden wir noch ein indirektes, mittelbares Schaffen, das nämlich der Weltenherr mittelst eines schon früher hervorgebrachten Dinges veranlaßt hat, so die meisten Werke, wie sie vom zweiten Schöpfungstage weiter in der heiligen Schrift aufgezählt werden (תדשא הארץ דשא, ישרצו המים, שרץ נפש חיה u. s. f.), daß nämlich mittelst der Erde, mittelst des Wassers Dies oder Jenes hervorgebracht werde, wo also schon ein Etwas war, das ein Zweites hervorbringen sollte.

Beide Arten des göttlichen Schaffens walten bei der Schöpfung des Menschen vor. Von seinem thierischen Theile heißt es: „Gott nahm Staub von der Erde und bildete einen Menschen daraus,“ also aus dem Staube, der schon vorhanden war, ward der Mensch geschaffen, was ein Mittelbares ist; von seinem Geiste aber erzählt das Schriftwort: „Er blies in seine Nase einen Lebensodem,“ d. i. ein Neues, noch nicht Vorhandenes, ein wahres יש מאין, in unmittelbarer Schöpfung.

Der Vorzug der direkten Schöpfungsart vor der indirekten ist bald zu erkennen. Gras welkt, Bäume verdorren, ja Lebendiges verwehet; warum? Weil sie das Produkt eines andern Produktes sind und ihre gewissen Grenzen haben. Was jedoch unmittelbar von Gott ausgegangen ist, ist „ein Wort des Herrn, das ewig bleibt.“

Das „Werde,“ vom Munde der Allmacht ausgesprochen, tönt und währt bis in die Unendlichkeit, die Himmelskörper werden zu sein nicht aufhören, die Erde nie ihrer Achse entrückt werden, die Sonne immerfort leuchten, Mond und Sterne freundlich auf uns niederblicken.

Darum, o Mensch, folgere nicht von Körper auf Seele, schliesse nicht: Weil der Körper abstirbt, hat auch die Seele keine Ewigkeit. Nein! Der Körper ist ein Produkt der Erde, ein mittelbares Ding, und muß verwehen wie Gras und Baum und Thier; das Werk der Seele aber ist ein vom Herrn ganz direkt ausgegangenes Geschehnis, und muß ewig bestehen. In dem Prophetenworte: יבש הציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום לעולם liegt der Beweis, liegt die Bürgschaft für die Fortdauer des menschlichen Geistes.

Was die direkte Schöpfung vorzüglich bezeichnet, ist der Name ראשית, da dieses ein Uerstes bedeutet, dem zu seiner Entstehung nichts Anderes vorangegangen, als das Geheiß Gottes: „aus Nichts ein Etwas“ zu werden; dem mittelbar Gewordenen kann man den Namen ראשית nicht beilegen, so ist Gras an und für sich kein „Uerstes,“ son-

bern die Erde selbst ist dieses Urerste, dieses ראשית, aus der das Gras hervorsproßte.

Demzufolge ist der Mensch nur dann als ראשית zu betrachten, wenn er das Direkte in sich, also das Geistige als sein wirkliches Selbst erkennt; wenn er aber das Mittelbare seines Wesens, den Leib als sein eigentliches Ich ansieht und nur dem äußern physischen Bedürfnisse Befriedigung zu schaffen sucht, dann hört er selbstverständlich auf ראשית zu sein.

Sehr sinnig sagt daher das Midraschwort: לא ברא העולם. Die Welt ist nur geschaffen בשביל ישראל שנקראו ראשית für solche Söhne Israels, die ein geistiges, sie beherrschendes Selbst besitzen und daher den Ehrennamen ראשית empfangen, wie denn der heilige Seher spricht: „Heilig ist Israel (nur dann) seinem Herrn, wenn es sich als eine Frucht bewährt, die ראשית heißt.“

Das Weisewort im Midrasch (Tasria) sagt ganz in diesem Sinne zum Psalmenvorte: אהור וקדם צרתני „Der reine Mensch steht all den בר אשית = Werken voran, der getrübt steht ihnen nach.“

Der verewigte Verfasser obiger Zeilen, ein sehr frommer, geachteter und gebildeter Theologe, ward in Waag-Neustadt im Jahre 5584 (1824) geboren, erhielt von seinem Vater R. Joachim Böhnt (Galanbauer), der auch ein Kenner und Verehrer des jüdischen Schriftthums war, eine gute Erziehung, besuchte sodann die höhere Talmudschule zu Bonyhad und Preßburg, deren erstere er fünf, letztere aber sieben Jahre frequentirte und sich daselbst neben klarem, tiefem, theologischen Wissen, neben inniger, reiner, ganz ungefärbter Religiosität, wahre Bildung des Geistes und wahren Adel des Gemüthes aneignete. Er lebte dann in seiner Vaterstadt seinem Berufe. Die Anstrengungen des Thora-Studiums, verbunden mit mancherlei Entbehrungen hatten den ohnehin etwas schwächlichen jungen Mann in seiner Gesundheit angegriffen und er suchte an den Heilquellen zu Lohatschowitz (Mähren) Hilfe. Am 14. Mai 1856 erging an ihn der ehrenvolle Ruf der angesehenen Bezirksgemeinde Hallasch (Ungarn), das dortige Rabbinat zu übernehmen, aber schon am (ד' תמוז) 7. Juni desselben Jahres kehrte seine reine Seelenflamme zur Urquelle des Lichtes zurück, beweint von einer zärtlichen Gattin (die er im Jahre 1853 heimgeführt), betrauert von Brüdern und Freunden, und tief beklagt von der ganzen Gemeinde, deren Vertrauen ihn in die Schulkommission berufen, namentlich von Schriftgelehrten, die ihre Verehrung für den heimgegangenen Kollegen in der rührendsten und ergreifendsten Weise an seiner Bahre ausgesprochen haben. Segen

seinem Gebächtnisse, Seligkeit seinem Geiste, Friede seiner Asche. Auf
seinen Aschenhügel stehen folgende, vom Gefertigten geschriebene Zeilen:

אבד חסיד מן הארץ, נלקח לעולם הנשמות,
בדמי ימי עזב מקום השך ומעוף צוקה,
רחפה נפשו ליוצרו, כי בו היא דבוקה
היא העירתהו לצדק, היא שם תשביעהו נעימות.

ממעני ישועה שאב במקום ישיבות הרמות
באר הפרוה שרים השביעה נפשו השוקקה
נשמע ישמו הטוב, נשמעה אמרתו הזקוקה,
מהררי אל נחצבו כל מדברותיו התמימות.

חמדה לשבת בצלו קהלת האלללאש הרחוקה,
ידיה שלחה לקראתו - ונפשו יצאה מאדמות!
יבוא שלום, ינוח על משכבו, מפחד לא יירא -
מתוקה. שנת העובד, עד יקרא קול: העירה!

יוסף ווייס

חזיתי בכוכבים כוכבי יחוק ונולאתי צנוצרת כ"ד ל' חכם ונפרט הפסוק
הרצה הרצה עלצונך והרויך (בראשית ט"ז) ודקדק שם שרלוי להיות הרויך קודם
עלצונך כי הריון קודם ללידה, ועוד שהסיפא דקרא וכו' ועוד הזרות צולת
והרויך וכו' לכן נראה לו שהגירסא הנכונה ראוי להיות וחרונך צחי"ת וכו'.
הפירוט הזה הוא לחרון ליראי ה' לחושבי שנו ולחושבי תורתו, כי ונלצד
שלהפירוש הזה אין לו שחר כאשר יראה כל נשכיל הניף הנופרט ידו צעים
רוחו להפוך דברי חלקים חיים לבעשות וון ה-ה-ה ולכמוצו צחורה חרויך צנוקוס
הרויך, והחורה ונה תהי' עליה, כי עד"ז יוכל כל אדם להגיה זה כאשר
עם לצנו ולבעשות ונתורה ונהה כונה תורתו, לשנוע פירוש"ז זה הלא תדאש
כפשינו?

ואם הזרות צולת הרויך הכריחו לשנות הנוסחא הלא ונלאנו זרות הרצה
צנוקרא ונעולם לא עלה על לב אחד ונחבוי ישראל לשנות אפילו נקודה אחת
צחי"ך כי עלינו לילך צעקות חבוי הנוקרה אשר ונסרו לנו ע"פ קבלתם
אפילו הקירות ויתירות קריין וכמוצין וונכ"ס קריאת הנולות וצענין הנקוד אינו
זר כל כך, כי הנולה היא ונכ"ס ונלאנו (רות ד') ויתן ה' לה הריון צנין נוסף,
ופה ראוי להיות הריויך ואולי כדי להקל על הנוצטא נכתב הרויך צנפילת
יו"ד השרשית, והחולם נוטף הכח צכח, אך צענין קדר עלצונך קודם הרויך
ל"ע. ואני העעיר צלפסי ישראל ידעתי נך ערכי שאין צי לא תורה ולא חבונה
רק ונחאצק צעפר חבוי ישראל הכני ונתחאה תמיד לשנוע פירוש תורה
ונפיהם חונתי לפרט הפסוק ה"ל ע"פ דברי רבותינו צעלי התלמוד וצאופן
שדקדוקי החכם ה"ל יקורו, ולא חלניך ולא חונתינו הקדושה אפילו
נקודה אחת וצבל זאת יהיה דצר דצור על אפניו.

ידוע שעצמוני אשה הווגיבים לה ע"י האורח רבים הם כאמנם ז"ל
 ראשה ואיצריה בצדים עליה ונקרחת דוח ופני הוודוה, ונה שאין כן צאחר
 צעלי חי'י, ואלו לא חניאה הם כל חי אולי לא היה זה צטצע נשים כלל
 כי למה יגרע ויין האדם הנצחר צרוואים ווכל צעל חי, וכן היה אולי צטצע
 הנשים להיות יולדות שקה ועוד יותר צברק אחד בחיות הידועות ויהיו צנות
 האדם צנות צנים צהריון אחד ולא היו צריכוך להענויד התולדות הראויים לקיום
 הוויך צבואה הריונות, ואף שההריון לא יוסוף עצל עווס צכל זאת הוא לער להן
 ווונע אותן ונלעצוד עצודה גצר, כידוע. ונשונעות הכחוצ שהיה צטצען קודש
 החטא להיות יולדות צלי חצלי לידה, כי צעל צלדי כאמר לאחר החטא,
 ואלו לא היתה תשוקת האשה לאיש צודאי לא הזדוגה אליו רק צפעס הראשון
 היותה יודעת שהזוג גורם לה ונכאוצים הרצה, הריון וחצלי לידה וכדונם, לזאת
 כהן הצורח צ"ה טצע צאשה להיות תשוקתה גוצרת על ונכאוציה, וזהיות כי
 כל יוני האשה רעים הנה וכלים צונכאוצים ויגונים פעס צעלצווי האורה פעס
 צלער הריון ופעס צחצלי ולירי לידה לא חוכל להציא טרף לציתה כונו האיש
 שהוא חפשי ווכל הנכאוצים האלה ולכן עיניה תלויות לצעלה להחיותה עם
 ילדיה וצחברח הוא הארון והנושל צצית.

וועתה פירוש הפסוק כך הוא: אל האשה אשר חושש אני נוטל עליך. **א**
 הרצה הרצה עלצונך זה עלצווי האורה, כאמנם ז"ל כל אשה עדויה ורופין וכו'.
 וזה הרצה הרצה. **ב** גם הרצה הרופך, לא שתענויד התולדות הראויים לקיום
 הוויך צהריון אחד והענווד וולדת. **ג** צעל צלדי הצנים. **ד** וצכל זאת תהיה
 תשוקתך לאישך כל כך שתשכחי כל הנכאוצים ותזדוגי לו כאמנם ז"ל על
 הענין שיוולדת ציא קרצן כפרה. **ה** וצהיותך צנענווד הגרוע כזה שורת הדין
 שהאיש יושל צך.

והפירוש הזה לא נבנה על קו תהו כפירוש החכם הנ"ל רק נוסד על
 חדני פז הם דברי חז"ל צעירוצין דף ק' ושם כאמר כי צעטר קללות נתקבלה
 חוה וזה ע"פ הדרוש ואני העונותים על חושש ע"פ הפסג.

פה ק"ק עיר חדשה צוודינת הגר צלוס העשירי שנת תר"כגל.

ומתי חליעור לצי כהן צערנגלער קופר ונאון פה ק"ק הנ"ל.

תולדות וקורות

הרצ הנופלא צהורה וציראה חכם וקופר ונהיר ווה' רפאל הלוי לעווענפעלד
 ז"ל, אשר היה רב אצ"ד צק"ק לוק צפלך טרענטין צוודינת הגר.

הרצ וו'ה רפאל הנ"ל נולד צנתת תקנ"א לפ"ק צעיר סק אלי ט"ז
 צפלך נייטרא צוודינת הגר, וולד אצ היה ונושפתת צאשאן הוויחסת צק"ק
 עיר חדש, וולד אם ונושפתת עה רעכטטיין הוויחסת צעיר סקאליטין,
 ואציו ר' כטע הרש הלוי ז"ל היה איש תם וירא ה' ושם ונגונת פניו
 להדריך צנו הנ"ל צתורה וציראה, וונעט הון אשר היה לו — כי לא היה

וצורך צעוקר -- הזיל ונכסו לתת שכר לנווד להחלומים את צני, ועוד היה
 כך צענים הכירו צו ונלמדו כי לו לצ ונצין ושכל זך לירד צעוקי הלכות
 ש"ס ופסקים, והיה הנער רפאל לנוד אלל רצותיו צעירו וצ"ק דרעזניטץ
 הקמוכה לעיר קקאליטץ עד הגיעו לשנת שש עשרה שנה, ואז צענת תקס"ז
 הלך ללמוד בשיצא אל הרצ הגאון ווה' גריאל כהן ז"ל צענה"ח ספר עיני
 ישראל שהי' ח"כ רצ צ"ק רעכניטץ, והיה דר צענת הזאת צעיר ונולדתו
 עיר חדש ונרציץ תורה לרצים, ושם היה לנוד צעקידה רצה כשש שנים רלופות
 והיה לו שס טוב צין צחורי הזונן עד שאונרו עליו שהוא הנוצח צין צחורי
 השיצבה. -- איש היה צ"ק לוק ושנו ר' ק לונן קל י"ן, והיה איש ההוא
 ירא ה' אהב תורה ונכבד לנודיה ולו שס צין גדולי עשירים צבלך ההוא
 והיה ונתאום לתת צחו לאיש צחור צעוב ונופלג צתורה והלך לצקש לו תאות
 כפשו וצח לק"ק עיר חדש, וצהיות כי הרצ ווה' רפאל היה בצר ונפואר צפי
 כל והיה איש צבון ויפה תואר לקח אותו ר' קלונן הנ"ל דצרים ונתן לו צחו
 והפריז לכדן עשרת אלפים זהובים, וקצל עליו לתת להזוג ונשך חנוש שנים
 מנזכות ודירה וכל לורי הצית לונען יוכל חתנו ווה' רפאל אחר חתונתו
 ללמוד צהתנדה צלי שום עסק הנוכח אותו ונלמוד, והיתה חתונתו צסוף
 שנת תקצ"ל, וקיינו שניהם התנאים, החותן והחתן, כי אוחן חנוש שנים היה
 ר' רפאל פונה וכל עסקים וצלי שום דאגה על פרנסת ציתו ולמוד ונחוך
 הרחצה צעיון רצ עם איזה תלמידים צחורי חונד אשר התקצלו אליו. ואזי
 הכותב ונלמתי אחריו חדושי תורה אשר כחצ צעני ונזמות הנ"ל, דתיינו על וס'
 יצונות כולו ועל איזה פרקים צונס' ונכות, ועל הפרק כירה צונס' שצק, וצ"ח
 דצבועות, וכן ונלמתי הרצה חדושי אגדה שחדש צענים הנ"ל. -- אחר כלות
 שני ונזמות הנ"ל ילא וצית חנויו לפרנס את ציתו ועסק ציו"ו ווה' צרכו צכל
 אשר עשה עד אשר ילא שנו גס צקליני ארץ ואונרו עליו כי זכה לנתי
 שולחנות תורה וגדולה, וצבל העסקים האלו לא נוס ונלמדו כי צכל עת אשר
 היה לו פנאי אגה צחורת ה' כי בן ננלא צאונתת כפציו חדושי תורה אשר
 חדש צענים האלו. וצהיות כי היה צין דעת וקופר ווהיר הן צל"ע והן
 צלשון אשכנז וקלאוויש ורוח הצריות נחה וננו. שנוו אותו לראש העדה צ"ק
 לוק והיה להם כארצעים שנה לונתהיג הקהלה ולמורה דרך ציראת ה' כי
 הרצ צ"ק פוחאץ הקוונך אשר היתה לו ושרת הרצנות של ק"ק לוק נתן
 עול ההוראה על שס הרצ ווה' רפאל הנ"ל, גס ראשי קאויטאלט נרענשין
 נתנו עיניהם עליו ושנוו אותו לראש גוצה וס הנולך יר"ה (טאלערנאך=
 טאקס) על קאויטאלט כולו. ונן הצנים אשר לו לא נשאריו כי אס שלשה,
 שני צנים וצח אחת, ונן השלושה הכי נכבד הלעיר הוא הרופא וננחה ווה'
 דיאל הנקרא דאקטאר לעווענפעלד הנתגורר כעת צ"ק ע"ח.
 ויהי כאשר צח הרצ ווה' רפאל ציינס וכוחו וחילו עצזיהו ולוק עצר
 עליו לא היה צידו לפרנס ח"ע כונקדס אז נתנו צני קהלנו עיניהם צו ושנו
 בעורת הרצנות על ראשו וכל ונחקרו קצלו עליהם והיה להם לרצ ונורה
 ונשך שנונה שנים, וצסוף ינויו חלה צחולה האלכונוובא והיה חליו כבד עליו
 נאוד ונשך שתי שנים, וצליל ה' לנחרת יום וי"ו נצת שנת תרכ"ח עלצ
 אוחנו לאנחות והלך לננחות ונקצר ציוס ח' י"ז צו, וכבד גדול עשו לו צנותו
 כי קראו חנושה וספידים ונהגיל לצבי ולנאקד.

ואחי גיטו לוקח אחרתו הייתי צציתו ונלמד לצניו וכן חודש שצטן תקפ"ט
 עד קוף אדר תק"ג ועיני ראו ולא זר גדול ונעלת הרצ מוח' רפאל הכ"ל
 והיה האיש ההוא ירח ה' וקר ונדע כל ימיו תלמיד חכם גדול צקי צט"ס
 ופוקקים צעל וקרא וצעל ודקדק ונהיר צולאכת הכתיבה וידיו רצ לו צשפת
 לשון עצר כלאחד ונחבוי זמניו והיה צעל ונדע ותוכני ספר צעק"ד וזהו עק"ק
 היה יודע כמעט ונשפה ולחון וכן הולך צשפתותיו צדרשו צרצים, ולדוגמא
 אביא פה איזה ונאמרים אשר אזן וקרא צהיחו צן תשע עשרה שנה,
 כי כן ונלחתי צכתיו ,, ונה שחכנו ה' פה ע"ח שנת תק"על, וזה לשונו ונעט:
 ושליו: בצד את ה' ונהיך ונאורו ח"ל אל תקרא ונהיך אלף ונהיך, רצים
 פראו זה צבה וזה צבה ונאורו דעתי גם אני, דהנה איתא צגנו' פ' כילד
 וצרכין ר' לוי רנוי כתיב לה' ארץ ונולאה ובתיב השניים שונים לה' והארץ
 נתן לפני אדם כאן קודם צרבה כאן לאחר צרבה, ולפ"ז פ' הנואור כך הוא
 בצד את ה' ונהיך וקטה הלל קודם הצרבה שייך לה' הארץ ואיך קרא הכתוב
 ונהיך לנאת דרשו חז"ל אל תקרא, דהיינו שאין אתה ראוי לקרות ונהיך
 אלף אחר שהולאת הצרבה ונהיך.

צדשי, פ' ויחי ד"ה וישתחו ישראל על ראש הנוטה ונכאן שהשכינה
 שורה ונראשותיו של חולה, והדברים תנוהים הלל צפרשה של חריו כתוב,
 אחר הדברים האלה ונאור ליוסף הנה אצרך חולה ונכלל דעד השתחל לא היה
 חולה, ונ"ל כי רס"י זל ירד לעונק דקדוק הוולה, שהיה לו לכחוצ הנה אצרך
 נחלה אז חלה ע"ד עצר צלתי נשלים, והנה ונשוב שחלה עתה, אזל ונדכתיב
 חו"ל צציוני, נענוע שחלה בצר ונקדם, וקרא ליוסף אז והצציעו וישתחו
 על ראש הנוטה כלפי שכינה, והלך הצן ונאללו. ואחרי הדברים האלה נאור
 ליוסף אצרך עדיין חולה, והצן.

שיר קטן להצד ז"ל לזמר תחת החופה עת יצואו חתן וכלה.

היוקד תבל ונולאה צתצונה, וינינו ננוע ונקדם גן צעדינה,
 וילו יליר כפיו צו לשכבה, והפיל עליו תרדנה וסינה,
 ואחת ונלעבותיו הפריש לנונה, ונוונו אשת נעורים לעזר צנה,
 וקגר ונהר צצר תחתנה, הוא יצרך קלה את החתן והכלה.

ועוד לו זמר לנולחי שצת וצי חתם שנוו וכתצו צהיותו רק צשכים והוא:

ד' ונצדיל צין קודש לחול, הפוך יבוכינו לנחול, וינינו הרצה כחול,
 וייראוך עם

ר"ה כשי עתירתי, ואל יהי ונקום לנעקתי, צוולחי יוס וננחתי, כי צא

ד' והלל ענוקים, ונרוכבי איש הנוקיתים, ונחתי כל הנועקים,
 שנעשו תחת

איש רשע צטל ונשטרו, וכגצר יין עצרו, ציוונו תתן שכרו, ולא תצוא עליו

ל' הערל ונול נח, וננוע יונך כנה, ויהי ידיו חנונה, עד צא

ד' גולך חלליח פעלים, וצנעיוויס הפל חצלים, תן יתרון צכל עוולס,

שיעוולו תחת

חזקיהו

שְׁמַחַת

רָצַע יְשֵׁי חַיִּים, יִלְוִיחַ בְּגַפְּן וּיִפְרֶה, זָרְעוּ לְעוֹלָם יְהִי, וּכְסָלוּ כִּינִי
לְקוֹחֵיךְ הַזֶּה וְעוֹבְדֵי, אֲנֹכִי לְמַפּוֹן תְּכִי, וְאֵל תְּכַלְּאֵי לְתִינְנִי, יִנְוֶה וְנִזְרַח
דְּזִין זְבוּלְךָ הַזֶּה, וְנָס יִתְנוּסַס כְּאַרְיֵאל, נָגַד כָּל יִשְׂרָאֵל וְנָגַד

אלה הדברים ראיתי לכתוב על הלוח לכבוד אחיו וצני ונשפחתו אחשי
סם ולבצור צני קהלחו יוסצי לוק כי כולנו אהצוהו אהצוה עזה ועוד עינייהם
יזלו דועעה כונים הנגרים ויואלו להתנחם על גדול שצדם וצקרלם הדברים
האלו יעלה זכרונו לפנייהם וישפכו שיחם לפני אדון הנשנות להוסיב נשנותו
צין נשנות הקדושים אשר צארץ החיים. כ"ד הנאחם צצצרון ונתיים על אשר
לקינו כפלים כי צנו הגדול ר' שוואל ז"ל נקטץ צעודו צאצו שני חדשים אחרי
נות אציו, יזולע הנות לנלח דוועעות ינחו ועל כל פנים וה' יגונן על שארית
ונשפחתו הנולאה ולא תאונה להם כל רעה. ועל הטוב יזכר שם צנו הרופא
וזה' דכיאל הנזכר אשר רצות פעל ועשה צחכונחו וצקיאחותו צולאכת הרפואה
להעלות צרי ונרפא לאציו החולה ולהחיותו עוד יוסי רצים על ערש דוי עד
צא חליפתו,

ואחרית דבר תהיה אזכרתו צשורות החרותות על ונצנתו. ואלת הרצ
הגאון חכם הכולל וזה' יוסף וויסקע כ"י חצ"ד דקהלתינו ק"ק ע"ח אשר היה
נזכיר את הרצ וזה' רפאל ז"ל ואת שיחו, והקפידו צרצים ציוס שצעה צאדר
תר"כאל ולצו רחש לכתוב הטורים האלו. והנה חרותים על ונצנת קצר הרצ
הנזכר הכ"ל.

- דְּזִין זְבוּלְךָ הַזֶּה, וְנָס יִתְנוּסַס וְנִזְרַח וְנִזְרַח וְנִזְרַח, וְנִזְרַח וְנִזְרַח וְנִזְרַח,
- רִיחַ דַּעַת וּרְחַח שְׁנִיִּים צִנְפָּשׁוּ תוֹנִיד לְוֹדִים,
- בְּכַעֲבוֹרֵי צִין צַחֲרֵי חוֹנֵד תִּהְלַחוּ הִיוּ וְנִבְדִּים,
- רְוִוֹנוּהוּ צִקְהֵל עִם צִצּוֹחַ עֲתוֹ עֵת דּוּדִים,
- בְּחִצְרַת קוֹחֵרִים קִלְקֵל תּוֹרָה וְתוֹשִׁיעָהָ עִם נְגִידִים,
- לְדוֹ אַחַת הַחִזְקָה צִנְלֵאכָה וְהַשְׁנִית צִדָּת וּפְקוּדִים,
- רְצוֹת צִנְיִים, שְׁפַחַת עֲדַתוֹ וּיְנַחֵלֵם צִנְיִינֵי לְעִידִים,
- פְּאַרְוֹהוּ צִנְקֵתוֹ לְהִיּוֹת רַב וְדוֹרֵשׁ עוֹצ לִיהוּדִים,
- אֲלֹף נַחַת הִיָּה לְוֹו וּלְפַחַת צִשְׁלַשֶׁת הַעֲנֻוִדִים,
- לְתוֹרָה וּלְעִצּוּדָה וּלְגִוּוֹל חֶסֶד לְעִנְיִים וּוִוִדִים,
- דְּוֹכַח צִנְכֵאֻז עַל וְנִשְׁכְּצוּ צִנְקוֹרֵי לְדִיקִים וְחִסְדִּים,
- לְקַחַת הַאֲחַת וּלְלַעֲבוֹתָיו וְהַכֵּל קֶבֶל צִנְוֵעַם וּנְחֻוֹדִים,
- יְהִי צִלַּחַת נִפְשׁוֹ, לֹא יִלָּה כִּלְחַת הַעֲצִידִים
- וְעַדָּה אֲדוּנִיָּה אֲלִיו — וְעִנְוֹ הִיָּה לְאַחֲדִים.

ת נ צ ב ה .

אליעזר צבי כהן בערגלער.

Gregese über den ersten Abschnitt im Tractat „Aboth“. Mit-
getheilt von S. Dr. Luzzatto, Professor am collegium rab-
binicum in Padua. *)

(המשך) יהודה וכו' לכשיקבלו וכו' : ושמעון וכו' :

יהודה בן טבאי ושמועון בן טעם קצלו וזהם, ונלינו צקסחדרין ירושלמי
 (פרק כגור הדין) אכן תנינו יהודה בן טבאי נשיא ואית תנא תני ונחליק.
 ואלן דאורי יהודה בן טבאי נשיא, עובדא דאלבכנדריאה, שלחו להו בני ירושלים
 (ס"א ח צעין ונוני יתים נשיא בני ירושלים כחצין) ונאחי ירושלים הגדולה,
 לאלבכנדריאה לחותי הקטנה, עד וחי ארוסי יוטז אלנך ואחי יוטזת עגוומה
 (ס"א עגוומה). על פרט וייתי אלפא, כלומר ככס קספינה וזא לן, לונדו
 שהיה נשיא ואלן דתני שמועון בן טעם נשיא, עובדא דאשקלון וקייב ליה,
 דתנן א"ר אליעזר ונעשה בשמועון בן טעם שחלה שמועים נשים באשקלון, דהון,
 תוננן נטין חרשין יתכן צנוערת אשקלון יתכן ונחצלן עלמא עמוד שמועון בן
 טעם ציוס קגריר וקסיב עוניה תוננין גוצרין צחירין, ויהצ צידהון תוננין
 לצוסיין חדתין יהיצין גו קדרין חדתין וכייפן על רישיהון, ואור להון און
 נחרית לפרית (ס"א ח לפרית נחרית) חדא זיונא חתון לצסין (ס"א ח לצוסיין),
 ואין לפרית (ס"א חד) זמן תניינות חתון עלין כלבון כחדא, פי' אס אחי
 נוחר פעם אחת לצשו הצגדים, ואס אחי נוחר פעם שניה צווא עליו (ס"א ח
 ל"ג ון פי'). ובין דאחון עלין יאצ כל חד וחד ונכון חדא ויעלטלינה ון
 ערעא (ס"א ח דעסקין דהדין חרשון יעלטלוגיה ון ארעא) ולא ונלח אל קס
 על חרעא דוערתא, אורו ליה ונה חת צעי הבא, אור לון לנילף ולנילפא
 (ס"א ח לילף ונילפא), כל וניכא יעציד ונה דהוא חביס, והוות כל חדא וחדא
 ונכהן אורה ונה דהיא אורה, ונתיא חורא או קופר, או תצטילא, אורין
 ליה ונה חת יכיל עציד, אור יכיל אלא ונלפר חרין זונין ווייתי הבא תוננין
 גוצרין צחירין דכוותי, לצוסיין תוננין לצוסיין קיין יתכן הבא עונכון חדיין
 ונחדיין לבון, אורין און און כן צעייך, לפר חד זיונא, ולצסין לצוסייהון, לפר
 זמן תניינות, ועלון כלהון, אור כל ונינו (ס"א ח וניא) וחביס, ונענונין ואלון
 ולצוסיין.

אל תעב עלון כעורכי הדיינין, כוקצלי טענות טצצית דין, שולמודין
 חת צעלי חדין להערין ולהסדיר טענותיהן הילך יטענו, באוחס שולמינו
 צחלמוד צכום וקיווות, צכחצות פרק נערה שחפחתה (ס"א ח ל"ג ד"ת), צר'
 יותנן ורצ כחון שהיו ונלודין חת קרוציהס לטעון (ס"א ח הילך יטענו),
 ונעשעו כן היו ונחרטין צעלון, ואורים עשיו עלונו כעורכי הדיינין,

*) פירוש מסכת אבות לאחד ונרצותינו הצרפתיס ז"ל העתקתיו חתי
 סד"ל ונחזור ויטרי כ"י אשר ציד ידידי הנשכיל והנצון בור יוסף אלמנלי,
 והוספתי צואור ונאגר חלופי נכחחות אשר ונלתי צכ"י אחר אשר ציד ידידי
 סכ"ל, וכצר דצרתי על הפירוש הזה צברס חוד רציבי עמוד ר"א, ושס
 העתקתי דך אחד לדוגמא, ובאן צחלופי הנכחחות הנולאים צדק ההוא קלרתי
 לפעמים וקנחתי על ונה סכצר כחצתי צכ"ח סכ"ל.

ונעיקרר ונאי קצור וכו' (ק"א) ועוד שנינו דיני ונומנות זה צורר לו אחד וזה צורר לו אחד וכו'), וצרייתא כך שנינו אל תעט עמנך בעורכי הדיינין, ויש גורסין בארכי, צאלק והיא היא (ק"א ל"ג ו"ת), כיצד, ונלמד שאם צאלק לצית המדרש וטוענת דבר הלכה או טעם, אל תצהל להשיב, ואל תהי יוטב וטותק אלל שאל צאזה ענין הדין וצאזה טעם אמרוהו, ואל תעט עמנך כאלו אהה יודע טעם הדין כאותן שהן גדולים וצקילין דין, כונו איש (ק"א) איש ל"ג, ואולי ל"ל צענת, והוא צצתרא קס"ד ז') פלוגי ארכי, וצאלגה יא ארכי הרצה, וכן חוסי הארכי, שהיה יוטב ויועץ צראשי ערכאות של דוד. ויש לפרש אל תעט עמנך בארכי הדיינין, לכפות צני אדם לדון לפניך צידי, שהן רשלין ולא אהה.

וכשהיה צעלי הדין עוונדין לפניך, (ק"א) אם ציררוך לדיין הוי זהיר כשהיו צעלי עדין עוונדין לפניך) צתלתו של דין, כדכתיב ועוודו שני האנשים אשר להם הרצ, יהיו צעיניך כרשעים, שלא תהרהר צלנך לוור זה זכאי יותר וזה, שנותך כך תראה לו זכות ולא חובה, ושנא חייב הוא, אלל שניסן יהו צעיניך כחייצין, וחפט אחריהם אם ועברויים צטענות.

וכשנפטרין ונלפניך, לאחר שקצלו עליהן את הדין, יהיו צעיניך לזכאים, שלא תחשדם צטום דבר, אלל הברע את שניהם לזכות, שזה היה קצור צצירור שזה חייב לו, ואינו כן, וזה נצצע על הודאי.

והוי זהיר צצצריך, שלא תאמר להם דבר שיוכלו להצין ונחובו ונה יאורו כדי לחזק דצריהם, כאדם האומר שנוא כך וכך היה, שלא ילמדו לשקר ונחך דצריך ויאורו כך היה כאשר, דצרת, ולא היה ונעולם כן (ק"א ל"ג י"א צצות).

שמעיה וכו': ואבטליון וכו':

אהוב את הונלכה וטנא את הרצנות, שכן אמרו חכמים גדולה ונלכה שנוחנות את צעליה (ק"א) וכך אמר ונל שנינו ונלכה ונלכה), ואל יחזיק אדם עלונו בגדול שלא לעשות ונלכה, שכן אמר לו רב כהנא פשוט צצלתא צטוקא, ולא תימר כהנא אהא, גצרא רצא אהא, וקניא צי ונלכה, כדכתיב טוב נקלה ועצד לו וגו' (ק"א ל"ג ו"ת), ועוד אמרו חכמים כל נוי שאינו ונלמד את צנו אוננות כאלו ונלמדו לכטות, שנותך שאינו יודע להשתבר צונלכה, הוא גוזל וחונק ועוונד ונלפטס את הצריות. וצצרייתא שנינו ר' יסודה (ק"א צן צצירא) אמר הרי שאין לו ונלכה שיעשה, והיתה לו חלר חריצה ושדה חרץ, וניין שילך ויתעסק צה, ת"ל ששת ימים תעבוד, ונה ת"ל כל ונלכתך, להציא את שיש לו חלר (ק"א שדה חריצה), שילך ויתעסק צה, וזהו (ק"א ל"ג) ושנא את הרצנות, שישפיל עלונו כדי להשתבר.

ואל תמודע לרשות, שאפילו תהיג צצצנות, ונכל ונקוס רצנות שהיא ונלד הונלכות אל תאסה, שסוף ונעליל עליך ונוטל את שלך וכל עונלך, כדרך שהונלכות עושה וצצרייתא שנינו וטנא את הרצנות ונלמד שלא יניח אדם עטרה לעלונו אלל יניחו לו עטרה אחרים, וכן הוא אמר יהלנך זר ולא פיד, ונליו צצאלו צעמה שאורו לו עלה לונלכות היה ונחצא צין הכלים, קב' ויאמר הנה הוא כחצא אל הכלים, ונה טעם, לפי שאורו הוי קבל וקיים, פי' הוי עפל ותחיה ועוד אמרו קסה רצנות שנוקצרת את צעליה, שכן ונליו ציוסף שנות קודם אחיו, ש' ויונת יוסף וכל אחיו, וכל כך לונה, לפי שנהג צררה צעלונו (ק"א)

ל"ג ז"ת). רצונת שררה, ואל תחודע לרשות, שנינו צרייתא שלא יוליא לו
חדס סס צונלכות, שותך שווליאין לו סס, סוף שנותיין צו עיניהם והורגין
אותו וכוטלין כל זמנורו. רשות, היא הנלכות, שהרשות צידה לפתוח ולהסגיר
להשקיט ולהרשיע, ולתן רשות ולצטל רשות, כדל' פ"ק דקוטנה גזי גדולתו של
זעס, שצח של דיחגי היחה, ניטלה רשות זזה וניתנה לזה, כלומר ניטלה שררותו
של זעס וניתנה ליהושע, וכן גזי זעלה אוריין צחיגיה אור אחר צלצו ח"ו
שחא שמי רשויות יש (ס"א ל"ג ז"ת וכן רשות).

ואצטליין אומר חכמים הזהרו, הוא קורא לחכמים ואומר להם חכמים
שנעו והצינו זזה שאני אומר לכם. הזהרו דצריבס ופורע צצרייתא ראו שלא
חורו דצר שאינו כדצרי תורה, ותחייצו עליו גלות, ועוד הזהרו לזוי אחס
שונים, שתאנורו דצריבס לתלמידים יראי ה', ולא להדיעות, שחא סס יורו דצר
שלא כדצר תורה, ותחייצו עליו (ס"א עליהם) גלות.

ותגלו לזוקים זייס הרעים, אלו הגוים, ש' צהס הן גוים כזר ודלי.
וישחו התלמידים הצאים לאחר שתגלו, וילמדו וזעעשה הגוים ויונתו כזזה
ס' ויתערצו צגויס וילמדו זעעשיהם, וזנאלא סס שזיס ונתחלל על ידכס, שגרזתס
לעלזכס גלות, ואזונות זוניין ואזונרים שאין צשכינה כח להליל, כדכתיב, וקדשתי
את שזוי הגדול אשר חללוהו צית ישראל צאנור להם עם ה' אלה ווארלו ילאו
(זה זורכצ וזשגס פקוקיס, עיין יחזקל ל"ו ב' כ"א כ"ג, וצק"א את שזוי
הגדול הנחולל צגויס וגו'). ואני אומר (ס"א דצר אחר) חכמים הזהרו דצריבס
שלא תאנורו דצר קל דצצרי תורה, ואפילו אחס עזוניין עכשו צזוקיס צני תורה
שאחס יודעים צהס שלא יפקרו ונתוך דצריבס, שזחא תחצו חוצת גלות, כזו
שזלינו צהרצה חכמים שגלו וז"י לצצל וזצצל לא"י; ותגלו לזוקים זייס הרעים,
לזוקים עזוי הארץ שזנאגס רע, וילמדו התלמידים העזוניים אחריבס וזעעשיהם
(ס"א וזעעשיבס), ויוסיפו להקל דצצרי תורה ונתוך דצריבס, ויונתו, כדכתיב
כי רצים חללים הפילה, וזנאלא סס שזיס ונתחלל, שאזונרים אזי לו לפלוגי שלמד
תורה, ראו זזה אירע צו, חזו שזלינו צתלמוד רצ צקעה זאלא וגדר צה גדר.

הילל ושמאי וכו' : הוא היה אומר וכו' דמוסיף יוסף ודלא

מוסיף יוסף וכו' :

הילל ושמאי, ולסון הנקרא הלל, דצצרי הזניס (הלל הוא צשופטיס ז"צ
פקוק י"ג וע"ו, ושזוי הוא דצצרי הזניס ח' קיוון צ' פקוק כ"ח וע"ד וקיוון
ד' פקוק י"ז). הזי ונתלמידיו של אהרן, הזי לזוד וזעעשו, אזחצ שלום ורודף
שלום שנינו צצרייתא וזלוד שיהא אדם אזחצ שלום ורודף שלום, כדרך שהיה
אהרן אזחצ שלום ורודף שלום צישראל צין כל אחד ואחד ס' צשלוס וצזישור
הלך אחי, הרי שני צני אדם שזושין ונריצה זה עם זה, הזלך אחריז ויוצצ
לו אלל אחד וזון ואזנר לו צני ראה חצרך זעו ואזנר, הרי זעטרף את לצו
וזחך עלזנו וזחלש שזרו על סקרה לך ואזנר אזי לי היאך אשח עיני
ואראה את חצרי, צושתי זנזנו, שאני הוא סקרתחי עליו, ויוצצ אהרן אללו עד
שווליא כל קבאה שצצו, שזו הלך אלל חצרו ואזנר לו כזו שאזנר לחצרו,
עד שזתפייסין זה לזה וזושקין זה את זה. וכן צין איש לאשתו היה אהרן
זעטיל שלום שאס אזנר אדם לאשתו קונס שאין את כהנית לי עד שתרוק צפניו
של כהן גדול, הזלך לאשה ואזנר לה חשתי צעיני ורוק שלך רפואתו, ורוקת

לו צענין, והיינו דכתיב צהרן ויבכו אותו כל בית ישראל, אכסים ונשים, שהם ונטייל שלום בין איש לאשתו, ולאו צנוטה כאמר ויבכו אותו בני ישראל, אכסים צלצד (ק"א ל"ג ון וכן בין איש).

ורודף שלום, כונו של בקש שלום ורדפהו, בקשהו ונוקונוך ורדפהו ונוקוס אחר. אורב את הצריות, ענין אחר הוא, ואינו נוקב על תלמידיו של אהרן, כלומר ועוד הוא אורב את הצריות, ונטייל צברייתא עבן אכסי הוגדל ונתוך שהיו אורבין זה את זה לא רלה הק"צה לאצדן, אלא לצלצלן, אכל אכסי קדום שהיו שובאין זה את זה איצדן ון העולם, של ואכסי קדום רעים וחטאים, רעים זה עם זה וחסטאים צגלוי עריות ועוד אמרו חכמים גדול השלום, שאפילו ישראל עוצדין ע"ז ועלום ציניסן אין כל אוונה ולסון שולטת צהן, ע"י חצור עלצים אפרים הכח לו, וקשה היא הנוחלות, שאפילו ישראל וקיינון כל התורה כלה, כיון שיש ונחלקת ציניסן, הם נעשין הפקר וחולין לנוזיקין. ונוקדצן לתורה, שנינו צברייתא טיהא אדם ונקפח את הצריות ונוקדצן תחת כנפי השכינה, וכאחוזי שצא לפני הלל עלונו ואמר לו גיירני על ונת שתינוני בהן גדול, צפ"צ דצנת שכל הוולגוד את חצרו תורה ונעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (ק"א ע"י הנה אכבי והילדים אשר נתן לי ה', ולא עוד אלא כאלו עשאו), ע"י ואת הכפש אשר עשו צהרן, ותרגס איקלוס וית נפשתא דצעצידו לאורייתא צהרן, ובל כך לונה, ונפני שנוצחו לחיי העולם הצא.

הוא היה אוור, הוא הלל היה אוור ארבעה דצרים צלסון הצבלי. נגד שמוא אצד שוניה, כי"ד, וולגוד שלא יוציא לו אדם עס צונלבות, שכיון שיצא לו עס הורגין אותו ונוטלין את ונונו. נגד ונוסף, כונו נוסבו דונתרגונון נגודו (ק"א איתגידו), אם רחית אדם. שהעשיך עליו את השם, הרי הוא כונו שאצד בצר שונו. ד"א נגד שווא, הנוסף לו עס תורה, שעוסק בתורה להתבחות צה ולא לשונו, אינו זוכה לשם, וכן הוא אוור אם נצלת צהתשוא. אם כושא ונוגציה את עלונו אחריתו יהיה ככל (ק"א ל"ג ון וכן). שכל הרודף אחר השררה השררה צורחת ונונו, והדוחק את השעה שעה דוחקתו (ק"א ל"ג ה"ת), כונו שנונינו. צקרה וצאצשלוס וצאדניה צן חגית.

ודלא ונוסיף יסיף (ק"א יאסף), שנו צרותינו. שאם טעה אדם ונפכתא אחס או שתיס, ואינו ונוסיף ויחזור עליהן, סוף שהוא נעכה את כלן, ונאחר שהוא ויניחש ויהן, ותלמודו נקפה וכלה צידו לפיכך זקוק הוא לחזור עליו. יסיף, כונו וזכרם לא יסוף ונזרעם. ד"א דנוסיף ונ"ו אצד ואילך ללמוד צלילות שהרי ארובות הן ונכחן ואילך, יוסיף, יוסיפו לו ינויס ושניס, כדא' צלשהי תענית (ק"א ל"ג ון דנוסיף), ודלא ונוסיף, שאינו סוצר צתלמודו ללמוד דבר נתוך דבר, ואף אינו ונוסיף ון הצלילות על היונוס ללמוד, יסיף, יאסף, ונאי יאסף, תרגס רצ יוסף תקצריייה אינייה.

ודלא יליף, ניי שלא לוד תורה וינוני, קטלא חייץ, חייץ וייתה, דין הוא שיוות, שכן ועדותיה של תורה, ונכלל הן אתה שווע לאו, ונכלל לאו אתה שווע הן, כי"ד, לוד אדם תורה, ינויו ונתארכיו, ע"כ כי היא חייך וארך יוניך, לא לוד, הרי ינויו ונתקדצין ונפחלק ון העולם, וכן הוא אוור ושונתם את דצרי אלה, זכה נעשית לו קס חייס, לא זכה נעשית לו קס הוונת וכדא' ונשוחי לצ, זכה ונשוחו, לא זכה ונשוחו (ק"א ל"ג ה"ת). יש ונשיות שכתוב צהן ודלא יצטר קטלא קסנוין, אם אינו סוצר צתלמודו, הכל קוסנוין ונתנצחין

עליו שנייתו קדושה לצא (ק"א יוס גרים הכי : ונשכיות שכתוב צהן ודלח יליף קטלח קסמין, הכל קוסמין וכו'). ואית ונשכיות דגרסי. ודלח יספר, וני שאינו ונשפר צלמוזין להצין דצר וחוץ דצר, ושלשחן לשון אחד הן (ק"א ל"ג ון ואית).

ודישתמוש צהגא חלף, ושנשתמוש צכתרה של תורה שנתגאה ונשתחף על צני אדם ונראה צעמונו כתר (ק"א שנתגאה ונשתכר, ונעמונו ונראה לצריות) לכצדו צשציל כצוד תורתו, חלף, נטרף ועוצר ון העולם, ולא יאריך ימים ככל אשר אינו ירא ונלפני האלהים, שאינו עוסק צתורה לשונה, אלא ליהנות (ק"א להתגאות) עלמו, שכן ולינו צנדריס צפרק קוים יין שאינו טובעס, צר' נרפון שצא ונעשה לידו והיה דואג על דצר זה כל ימיו. ועוד יש לפרש הנשתמוש צלמוזי חכם שנעל כתר של תורה, חלף, שכן ולינו צנדריס שנענש אצרהס על שפעשה אגריח צלמוזי חכמים של וירק אה חכיו ילידי צתו. ועוד ק"ו, שהרי תלמוזי חכמים הן כלי חשושו של ונלכו של עולם, ונח אה ונלך צשר ודס אין רוכצין על קוסו ואין ונשתמושין צשרצו, הנשתמוש צנכסי ונלכו של עולם על אחת כוה וכוה שחיצ וייתה. ואע"פ כן אנו חכמים לישתמוש איש צוואן דתני ארצעה, ולא לישתמוש צוואן דתני שיתא (ק"א ל"ג ה"ת, אלא: ולא צוואן דתני ארצעה). וצרייתא שנינו ודשתמוש צהגא חלף, אצד ואזל ליה, ונלמד שכל הנשתמוש צסס הנפוש אין לו חלק לעולם הבא. אי כווי הנשתמוש צכתרה של תורה חלף, אין לו עוד שבר תורה שהרי קצלו צכך, שהרי ונצדין אותו (ק"א ל"ג ון אי כווי).

von E. Giesler, Rabbiner in Euvomowitz. מכתב.

שלום לך ידיד יקר! כוונת שלל רצ שניתי צקראי ונכתבן היקר והנעים יען ראיתי ונחוכו, כי עוד עזה אהצתך ללשונו הקדושה, וכי כל הרעות הונדיות הבורות צמוכנו אהב חדשות הזה לא יזיו אונך ונאהוב אותה כווא ונקדם. האם! ונה ואלד נצדלת ונרציס אנשים אשר כגילך, הנעליינים עיניהס צצו ולעג ונשפת אצותינו ונכל אשר נכתב ונדרש צה ונחכוני דור ודור, ונה ואלד נצדלת גם ונרציס ונאלה היושעים צארץ אכטנו ונקראים רצנים וצסס ונורי דרך לעס ד' יכו, אשר יפנו ערף לאס הלשונו ונראשית הטנה ועד אחרית טנה לא יעלו על לצס להלציש לפעוים הגיוני רוח צוהלות שפת קדש כאלו הוא ח"ו נגד כבודס ונגד יקרתס חלילה — ונה אומר ונאלה הרצנים לעינים ליוים אהצי הראונאניק, אשר באשת כפילות הוניה צל ידעה ונה? הנה צהס לא ונעט ונשפר האנשים, אשר צכל גצה לצס ורוס עיניהס — וצפרט אס נחנה הנשרה על טכום לצצת צקהלות גדולות על כסא הרצנות — לא ידעו שפת עצרית (רלזני כאטר יצקט ונרצ) ולא יצנו הוד יפיה וחין ערבה ואין צכח ידס לכתוב אף שורה אחת כחקה כפי לחות הלשון ונהרותה, יען ונה? יען ונעולם לא שנו עיניהס על לנוד הדקדוק ונעוד שלא ינכחו לקיח קיחא שקר לנכה יסן נושן אשר אין יסוד ושרש לו לא צלמוזי ולא צפוסקים ולעורר ונלחמה עליו צין אנשים אהצי שלום ואמת ולהלטיסם צלשון ונצרת גדולות צעיני היושעים באחות לונשפט

צערכאותיהם, אשר יצצו עלי ספק חלול השם היותר גדול, הנה יסכחו ללמוד דקדוק שפת עבר בכלליו ופרטיו, אשר חונם ידיעתו הוא לורך גדול ונאד לרצ ונורה דרך צישראל ונועלת יותר ונכל חלה הדברים על מה צבר, אשר ילחמו צעדם צאנוץ וזקן יד! צזכרי כל זאת ידידי ועל כבוד שפתנו כי הוקל יגון ונלחתי, מה נואד יערצ לנפשי צראותי, כי, לנורות צזיה הרצים צצני עמונו תגדל תפארת לטונו יותר צעיני חכוני הענוים, באשר הרלו זאת והוכיחו לעין כל זה זנון לא כציר האנשים הנפוארים היטצים צצית הועד לנודעים (אקאדעמיוא דער וויסקענשאפטען) צעיר הנלוכה וויטן, צהסכיונס יחד לענווד ליונין החכם צעל ונכתצ העתי כוכצי יחק ולסעדו ולתנוכו צנדצת כקפס כנוו שכתוצ על שער החוצרת כ"ח הנדפסה ונקרצו, לנעץ יוכל להוליא תוניד עלי ונייעה ועכוצ ונלכתו ונלכת שנוים לאור, תהיה ונשכרת האנשים הגדולים האלה ואשר על נוים הם חתנו שלמה ונעם ד' חלהי ישראל והוא ייטר כחם וחילם. ועל הכוכצים חני חוונר יהי רנון ונלפני חדון כל, שירצו ונייהם ויוני השנוים קנס ציניהם כיוני השנוים חל הארץ. והנה גם צחוצרת כ"ח הנצורת ונלחתי הרצה דצרים יקרים וככצדים ונאד, אשר היה יהיו לה לעדי ותפארת עולם, וצראש כלם הוא קפר „גזי הנולץ“ להר"י צן לנטיף ז"ל קפר ענווק קתום וחתום הנריך צאור גדול ורצצ צהרצה ונקוונות, תחת ונלת "העילה" (לד ח' שורה י') הננוינת וידי החכם "הנופלח הנוליא לחור ונהר"א יעללינעק כ"י צקיוון השאלה (?) עלי ספק הקריאה הנכונה „ואעל העולה“ צהיות שכונת החכם האלקי צזה לחונר, כי להפארת חוהציו צו לפרקס דצרו צרצים צנול דעתו ונפני דעתם ורלנוו ונפני רלונם, עדי ונלח חפאס וצקתסם והוא כנוו שיחונר הלועז "יענואלדען חייך אפפער צרינגען" קרא קס ותראה, כי כן היא הכונה האונית. הפירוט לנכתת חצות לאחד ונרצותינו הנרפתים ז"ל, אשר ישים לפנינו החכם הגדול ונהרשד"ל כ"י כולל גם הוא חונרים טוצים ונוועילים לחוהצי קדונויות ישורון, וני יתן וסני החכנוים הנפוארים האלה אהרן וטנואל דוד יוקיפו להליע לפנינו קפרים כתצי יד, אשר עודם טונוים צאלורות הציצליחטהעקען, לנעץ צאור הגנוו צתוכס כראה חור גם חנו. הנחונר „דצרי חפץ“ ונהוטכיל ר"י שור כטנוו כץ הוא, כי צטפה צרורה ונעינוה יציע דצרי חפץ לקורחיו הנטנונים לצ ונפש כגסם היורד צעתו וכטל הנחול על עשצי השדה. החכם ר' שלמה פרענקל יציא גם צזו החוצרת דצרים ונשכלים ונחכנוים, חולם לחוק עשה לנו הפעם החכם הזה צנוליחותיו וסגנון חונריו, קרא חל תללת דצרי „ונכתצ פתוהה“ הודיעני חל קיצת חוניע לרון הקוחר ילחקי ופילת הנצטר יוקי, לנללות שחוק פיהם צדילה ופילה" מה זה? הכי הי' צארץ העלגים וגר קס ינוים רצים, כי לנוד לטונו דצד לא כן כנווסס? חו רלה חולי לעשות כתצנית הפזנוון הצלתי ונצן לנכתת יו"ב, אשר יחונר קס צחרוז השלטה עשרה" תשיצ צנוחי צנוקרא ונשלט צפאוי חחר גונר ונאוי חכול דלוי ורלוי? וננה זה הורחת הנולות" כתחלף לצן צקר לצקר" כניית השועה" וכיואל צאלה? חולם כהולך זנון רצ קר ונעף צונדנר ליה ושנונה צצוול חחר כן חל כלות דשא תחי רחוו ויהי לחים חחר, כן הי' לי הצעיני לנכתצ צקרת *) אשר לטלמה השני, צאשר דצרו צרורים וככוחים לכל ונצן

(* צדצ הערתו צנכתצ צקרת הנ"ל, טהחונר „הכל תלוי צנוזל ואפילו

והנה ווארעם וואסירעם כאפן רוצין לעהר. דער הכחז ציחוקאל י"ד ד' שפץ החכם הזה לתקן אזי ד' נעניתי לו צי "תחת" צא צרוז וכו' כוונת שנואל להקן פסקו ז' הנה אזי חומר צהפך, כי הכחז להקן לריך תקון על פי הכחז שלפנינו וראוי גם צו "נענה לו צ"א צרוז וכו' יען הוולילה "נענה לו צ"א חן לה ונוצן ככון ולא נוואל כוונה בכל ספרי קדש, ולא יפלא צעניך, כי לפי זה יחסרו צכחז זה החחרון שתי וולות שלמות "צרוז גוליו?" כי צחנות צהצונק היעצ תראה, כי שני חלה הצחזים שוים הם כוונע צקגון דצריהם, ובי רק צלער הוא השינוי ציניהם, צאופן שהאחד נדונה כנוסחא שני' ושהאחר לבן ראוי גם לתקן האחד על פי השני דדרך היותר נראה לשר ונכון. וחתה ידידי ראה זה וולחתי, כי הפרשיות החחרונות ווספר יחוקאל רלויי ופרשה י' וחיך לא לצד ששנתנו צקגון הלשון ווסאר כחצי קדש, כי חס גם וזה הספר עזונו (חס צעל החיקונים החכם יה"ש העיר כצר צוקלת על זה הענין צחלק הא' ושהחוק' לא ידעתי צאשר כי הוא חינו תחת ידי ולא קראתי צו צלתי רגעים אחדים צחזתי צעיר . . .) לונשל וולת "ופת" תוואל צהן לרוז צו"ו. צקופה "ופו" עד שכוונע הפרוך וורצה על העווד. "אליהם" לרוז תחת "עליהם" (עיין פרשה וי' ל"א ו"א ו"ב, ו"א, כ"ה וכו') עשו עשו' פעם תחת עשוים ופעם תחת עשויות (ראה פרשה וי' י"ז, ו"א, י"ח כ"ה וכו') וכן נראה שהשונה לפעוים חות חחת או גם וילה שלונה שלח צנוקונה ע"י השנות החות או הוולה היח צכחז אחד פעוים, ראה לא הכחז" ורשית כל צבורי כל ובל תרונות כל ובל תרונותיכם (וי"ד ל') ויי לא יראה, כי וורחוי ורשית כל צבוריכם ובל תרונות ותרונותיכם? ובי רק ע"י נעוה הוועתיק' שנה וולת "כל" ללא לורך? וכן ושיתם האיה וחסור השעורים (ו"ה, י"ג) חות וי"ס שנואלה חיה פעוים צזה הכחז קצנה לוועתיק הנועות, כי חצרה גם עם וולת "ששית" תחת שהכון "וששית האיה" כוונ שכתז ווקודם, וכונו בן ווררה היח וולת וקצת לנשיא" וי"ז י"ז) על הוראת חחונה ופול חצל צחלה, חולס לדעתי נראה צרוז ונעלה וכל ספק, כי צוולה היח נהפכו החחיות והכון, וחסז" צאשר יאור שס, כי חס יתן הנשיא וחסה ונחלתו לאחד וועצדיו והיח לו עד שנת הדורר ואז כלוור צצח שנת הדורר היח שנת היוצל וחקוז לנשיא. וחתה נצון דצר וחכם לצ צהפך היעצ צאלה הפרשיות תוואל חולי עוד זריות כאלה כוונתי היום ואם תעירני צעוך עליהם חתן תודה לך צכל צני. חל וכתתי חוסי' הנדפקים צחצרת כ"ח ווכל לחקוז גם הוכחז "דצרי הצרית וסלסום" ושהחכם ר"י הלוי צעיר קחיטח רצתי וכן וכתז השוורונים חל חיוצ לודולף אשכנזי רק שתי' לו להעוואל לחור האדון החכם דר ח. ויילנער להעיר עוד על חיה וולות שאין ווענות לכל קורח כוונ, וכד צל חלינו" שהיח וילה ערצית והורחתה "וכצר" וכן וולת "חן" שהורחתה צוכחז הוא לפעוים "חס" ולפעוים היח חן הערצית שהיח וולת חצור והורחתה, דחס" כוונ, כי ידענו" חן צאגלנד ווונו ועוד חובר לבס חן חחזנו לא ישא הספר התורה חלה הכהנים "הוויץ" כי צאגלנד ווונו. כי חחזנו לא ישא וכו' ווי יתן והחכם ויילנער

ס"ח צעהיכל "נואל צחר פ' נשא כצר קוונה החכם ר"ש פרענקל צוכחז העתי קן חכני' שנה שני' לד ל"ז עיין סס.

יוסיף לשנוח קוראי וכתב העתי ב"י צובחצי תועלת כזה הנזכר, צאטר אונס
ידעתי, כי רוצם ככולם יודוהו על זה וצפיהם יזרכוהו קלה. אחרי הציבי לך
ידידי רעיוני רוחי על הענינים הנזכרים אודיעך, כי זה טעויות אחדים עיני
שנתי על הפרקים הנויחסיס לר' אליעזר הגדול והנודעים גם צסם צרייתא
דר' אליעזר ונולאתי צסם דצרים תנווהיס ונפלאיס ונאד צעייני, אערבס לפניך
ואחה תטפוט: צפ' י"ח באור הוולך השטי זה בצובדנלר . . . ולא עוד אלא
צעופות ונשל שאפילו עוף לא הי' יכול לפחות פיו חוץ ונרשותו שאלמר
"לא הי' נודד כנף ופולה פה ונלפלק ואחה ידידי קח נח הספר יטעי' צידך
וקרא צפרשה י' י"ד והראה, כי הכתוב "ולא הי' נודד כנף וכולי" לא על
בצובדנלר כאמר, כי אס על סנחריצ וולך אשור? צפרק "ל"א: ר' יהודה
אוור צאוחו היללה נגלה סק"צ"ה על אצרהס ואור לו קח נח אה צנך אה
יסידך . . . אור לפניו רצון כל העולמים לאיזה צן לצן הערלה או לצן
הוילה" בוכחו צאמרו לצן הערלה על ישועאל זה תנווה ונאד, צאטר ידעבו,
כי גם ישועאל ווהול הי' ווקרא ונלא הוא, "ישועאל צנו צן שלט עשרה
שנה צהוולו אה צטר ערלחו (צראשית י"ז כ"ה)? והנה הנאמר הוהו ננלא
צתסם גם צצראשית רצה פ' כ"ה וסס לא כאמר רק תרין צנין איה לי איה
צ"ן וכן הוה נכון צלתי ספק. צפ' ל"ג: טרתה רוח הקדש על יחזקאל . . .
והראה עלמות יצות הרצה ונאד ח"ל צן אדם ווה אחה רואה אור לו אה
רואה כאן עלמות יצות ח"ל יס צי כה להחיות אומן ותי' לי לוור רצש"ע
יס צך כה לעשות יותר ונאלו אלא אור ד' אלהס אחה ידעת כללו לא
האויץ לפיך לא קצרו עלמותיו צארץ נהורה' שאלמר ואחה על אדוה עוואה
תקצרו" ואני צעניי חזרתי על כל הנקרא ולא ונלאתי צו ואחה על אדוה
נוואה תקצרו, "כי אס" ואחה על אדוה עוואה תנוות" וגם זה לא כאמר
על יחזקאל, כי אס הציא עווק הוכיח דצרים כללה אה חוילי" וולך יהודה
ככתוב צספרו פרשה ז' ח' הלל דצר הוה?? והנה צין אלה הפרקים ונלאתי
גם איזו עולות שלא נוולו עוד לדעתי צספרי אגדה אחרים והן: צפ' ג'
ונחרינו, חרינו" ההפעיל ון חרט (צילדען פארנוען) צפ' ל"צ ונדעשו עלמותיו
ווענין, "דען" אולס יתכן כי הוה רק טעות הויעתיק או הדפוס והנכון
להפוך האותיות ולטיס, "הרשנו" כונו הדענה ונחל" (ישעי' ל"ד ו') צפ' ל"צ
"דרי פגרות, ענינו דצרים נרצים ונצוטוים" ונלשון חטי ונרית ופג (יסחאל
כ"ז י"ז) צפ' ו"ח" כנודק שהיא פרושה וכו'" ר"ל באהל והוה לדעת החכם
הרו"ל (ערך טנדס) ון לשון הרווי Belt = Kentorius עוד ונלאתי להעירך
כי נראה שהקדושה לנוסף של שנת: כצודו ונלא עולם ונרתיו . . . ונוקווו
הוה יפן צרחוים ויוחן . . . אחד הוה אלהינו . . . אטר על וקורה לא
העיר החכם הונופאר ונרת"ן לאדסהוטה צספרו הנכבד, "נקור צרבה" לקוחה
צעיקרה ונפרקי ר' אליעזר, כי צסוף פרק ד' יאמר צזה הלשון: "והחיות
עוודות ח"ל כצודו ואיכן יודעות ונקוס כצודו עוגות ואוונרות צכל ונקוס כצודו
סס צרוך כצוד ד' ונוקווו ויסרחל גוי אחד צארץ סהס ויחדים טונו תויד
צכל יוס עוויס ואוונדים טועי יסרחל ד' אלקינו ד' אחד והוה נטיצ לענוו יסרחל
אני ד' אלהיכס הונו"ל אהכס וכל לרה, וכמו כן הוושל הסווי: טולח ציד
טווא כטולה ציד פקיל וטולח ציד טוהור כטולה ציד חכס, אטר יאמר עליו
החכם דוקעס (אולר כחודר ח"צ ל"ד ק"א) לא נודע לי וקור הדצרים האלה"

נוולא גם הוא צספר הכזבר פ' כ"ג ד"ה טלח נח חת העורצ וכולו רק צסינוי קלח כזה" וכלח אמרו טולח דברים ציד טנוח כטולח ציד כסיל" וטולח דברים ציד טהור כטולח ציד ליר כלחון לטולחיו" ונלצד זה הושל וכלחי עוד איזה ונטלים צפרקי ר' אליעזר הללה והס: פ' ג"ג כל וכלכות טלח לה יועלים חין וכלכותה וכלכות פ' כ"ד, "חוי ללחץ טינווך עליה עבד. פ' ל"ג: חוי לרועה חוי ללחכו. פ' ל"ו: יט רגל חלם וצרכת צית ויש רגל חלם וחרצת צית. פ' ו"צ: הכל הולך אחר הרשע צונן טהרועה תועה הלחן תועים אחרי" וצונן טהרועה טוז והולך צדך יטרה הלחן הולכים אחריי, "וחכי לח חדע חס הוטלים הללה יזכרו ויפקרו גם צטאר קפרי אודה חס לח. וחס יידיי היקר טים עיניך ולצך על כל הדברים הללה, אשר טונתי לפניך היום, חולי טוולח תועלת ויה צהס ותזכרני לטוז. והלל טטוז יהי עונך ישוורך צכל אשר חלך יגדל טעך וחי' צרכה כתלות חוטצך ונכצך וטוקיך הדורש טלונך וטוצחך כל הימים (*).

והכ"ח פה איינין צער"ח אדר טנה חרכ"ג לפ"ק

ל. איילער.

דברים אחדים.

Gegebe von Dr. J. J. Unger, Rabbiner in Sglau.

פן יט צבס חיש או חשה או וטפחה או טצט אשר לנצו פונה היום וועס צ' חלהיו ללכת לטוז חת חלהי הגויס חסס פן יט צבס טווש פורה רוט ולענה. והי' טעושו חת דצרי הללה הזחה והטצרך לנצו לאור טלוס יהי' לי כי צטרירות לצי חלך לטען קפות הרוה חת הלונה. לח יאצה צ' קלוח לו כי חז יעטן חף צ' וקחחו צאיש החח וגר' (דברים כ"ט, י"ז — י"ט).

צעיש כל ווצין ויודע טכונת חחורה יקסה הענין הזה וטכונה פנים: ח', וודוע יקרח חאיש החולך צטרירות לכו פורה ראש ולענה יחר וכל חלם אשר יועל וועל צד', וודוע יעטן חף ד' וקחחו צאיש החח וכל רטעי חלרץ, ויה חרי חלף הגדול הזה ונה צין זה לפוטעים חחרים אשר יולחו יוס יוס חצורה חחוטית? צ', ויי פתי יקור הנה לאור: טלוס יהי' לי, וחתה טעס לזה כי צטרירות לצי חלך לטען קפות חטח על פטע, הלל חטעס הזה חין לו טעס וריח, וחס כסיל צחוטך הולך ולא ידע צנה יכשל, ונה לו לטכות חת טעונו ויהי צעיוי כל טווע כוחטעע וחקר לז, הלל חונצין יחקר חת?

(* צונכצוי צחוצרת הקודנות לז כ"ו טורה כ"ד ונלונטה קרח חחח "ליטחל" "לייטך אל" צהערות טונות טלי הערה י"צ לז ל' טורה ד' ונלונעלה חחקר ונלח, "לח" אחר ונלח, "דברים" וכן יט לחקן טס טורה ר' חחח ירפוי לח "ירדפו לדעת וכולי".

זאת ועוד אחרת העירו אותו לנכות ונני הדרך אשר דשו בו הנופטים הרצים, אשר כלם ינהגו את הכחוצים האלו בצבדות.

כי הנה יש שני זייני בני אדם החוטאים צנפוסתם, הניין הא' אשר ילך ונעדרות אקור בזיקי התאווה ובכזבי החשוקה ויעשה ונעשים אשר לא יעשו, וידע כי כל נחשבות לכו רק רע כל היום, אכן הגבור יאמר חלש אכן, וצדעתו כי כל אורחותיו עקשים ונעגלותיו ללוזים יש צדד וידום ויצדל ונתוך חצרת האדם, צונקתרים יעשה את כל אשר תשאלהו נפשו כמו ש"הב: ועין כואף טעורה נשף לאמר לא תסורני עין (איוב כ"ג ע"ו) אכן לא יקח ולא ידח את אחרים לעשות צונחכתו כוונה, והוה ונה סנקרא צלשון אשכנזית ein Wüstling הניין הצ' אשר גם הוא יודע כי דרכיו לא יחכו ויזר לכו רע ונר צעזעו הדרך הישר ללכת ארחות עקלקלות, אכן ידע להתחפש באשר הדרך, באוורו כי כל חפלו צדדפו אחרי ונאויי נפשו אך לנען השביע את יכרו, ובנולח שמקו טצע ילין כל יפקד רע, והי' כאחד האדם השלם נקי כפים וצר לצצ, ענה עינים וך נפש אין פרץ ואין יולח ולין לוחה חדרי לצצו, כאשר יאמר: "Blut muß man austoben lassen", והנה איש כזה היודע לכבול דרכיו הרעים והנפחלים צונשפט החום והיושר ולבכות ערות נפשו צעלי החואכה וצחגורות השוא: (ein geistreicher Genüßmenschen) לא יהי' צוורדי אור ולא יעשה צונחשך ונעשהו כי אם יתהלך חפשי צחון על ונשענח היושר הנודומה ולעיני השעש יעשה ונעשהו זר ונעשהו, כי יאמר הלל אבי הולך צטרירות לכו אך לנען תקפה הרוה (התאווה) את הלנאה (החשוקה העזה). ומקף כזה הוא ונת ונקרי צקוד חצרת האדם, כי צפה חלק יעשה נדחה ועל נקלה יפתה את חצרוו הוקקציים לקולו, קול ערצ ונעים לעצזו ארחות היושר וללכת עמו צונעגלי התאווה אשר אחריתה נרה כלענה ועד אצדון תאכל ולא תדע טצעה ועלרת, כוואור חז"ל: "אשר קטן יש באדם ונצציבו רעב ורעיזו טצע" והנה על חקף כזה יתעורר מה ונחטיאים את הרצים צבל דור ודור וצבל עם ועם, ויקרח אוחו-שורש פורה ראש ולענה, כי יחניף את הארץ ויפתה את יושבי צפון, ותחת וקוה החום יכזז לנו צלשוכו לאמר, כי כל כונתו לש"ט, ולמן חגלה רעמו צקהל והי' לאלה צקרב עמו, לא יחצה ד' קלוח לו ורצנה צו כל האלה הכחוצה, ונחה ד' את שמו ותחת השניים, על דרך טאוור חז"ל: כל הנחלל ש"ט צסתר כפרעין וננו צגלוו ולפי' תהי' וולת קפוח ונענין: האף תקפה לדיק עם רשע (צראשית י"ח, כ"ג); קמו חנו וין צלהוה (תהלים ע"ג י"ט) ורוה וננאה חוארים לנח טרירות, וענינו: לנען קפוח הטרירות הרוה את הטרירות הלנאה, ויתרגם: Und es wird geschehen, wenn er die Worte dieses Vereidigungsflechtes hört, so wird er sich segnen in seinem Herzen und sprechen: Mir wird es wohlgergehen, da ich ja nur deshalb meinem unbändigen Sinnentriebe folge, damit die Befriedigung desselben meinen Durst tilge (lösch).

א ב ל מ ש ה . *

מליצת נהי, בעת הלקח מחמד עינינו, חמדת תפארתינו וגאון עוזינו, נצח ישראל וגאותו, אביר חרועים בישרון במחוקק במשענותיו, רבץ תורה לצאן אדם צאן קדשים כחמשים שנה, יועץ וחכם חרשים, הי עניו וקדוש מרחם, ה"ה הרב האי גאון המפורסם לתהלה בכל קצות התבל, רבן של כל בני הגולה כבוד מרנא ורבנא קש"ת מהור"ר משה סופר נ"ע אב"ד ור"מ בקריה המפוארה פרעסבורג יע"א. כבוד אלהים אספו ביום ה' כ"ה תשרי לשנת ת"ר לפ"ק.

Bon M. G. Stern.

קראו אכל, על פני תבל, פיליל תוהו מרח
על השברה, על כל עברה, על צקון וצרה,
ובדמעות, על הפרעות, קונני אם נעברה,
גר אל פכה, במעברה, שמש עם קדרה,
אי עוד אורה? איה תורה? משענתה נשברה,
איה פכה, מעין פרכה? עין העם נסגרה,
איה הדר? רועה עדר? נפלה העמרה —
איה מוהר? אי עוד זוהר? הסרה התפארה —
חזון שבת, ועיני זבת, בדמעות תמרורה,
שבי לארץ, על הפרץ, קראי צום ועצרה,
בכי באנחה, ובצנחה, על גפש היקרה,
את נעזבה, אף היא ישכה, למקור אל ההרה,
שם ישואכת, היא אלמות, מבאר נצחית ברה.

מה זה קול הומה, יליל תוהו משמיע?
קול מר צורח שמים מגיע —
מה זה קול מבשר, קול פרוץ וצוחה?
קול ענות חלושה מתאונן לשכר —
מהו על הלצים ידי כל גבר?
בלחה סביב בבעמק הבכא!

*) Den seit Jahren an uns ergangenen vielseitigen Nachfragen um diese Gelegenheitsbichtung zu begegnen, fanden wir uns endlich bewogen dieselbe im Kochbe Jizchak abzudrucken, und glauben wir einem vielseitigen Wunsche der Verehrer des Verbliebenen hiedurch zu entsprechen.

כָּל לֵבב נָמַס בְּנַעֲרַת הַחֲסוֹן,
כָּל פְּנִים פֶּאֶרֶז מֵאַבֶּל לְאַסוֹן,
כָּל עֵז מִים מִשְׁטַף הַדְּמָעוֹת?
כָּל פֶּה לִקְנָה תִּאֲנִיָּה וְאִנְיָה,
כָּל קָדְקוֹד כְּפוֹף בְּחֵלֶה בְּצִיָּה,
כָּל הָעַם עֲטוּי אֶבֶל לַפְּרוּעַ פְּרַעוֹת?

מִהְכִּיל הַבְּשׂוּרָה כָּל נַפֶּשׁ שִׁמְמָה,
הִתְאֵמַר לְרוּחַ כָּל שׂוֹפָה גִּילְמָה,
בְּאֵין בְּשׂוּרָה מוֹצֵאת מְדַבֵּק כָּל מְלָקוֹחַ —
מַה זֶה בִּישְׂרוֹן כִּלּוֹ נָמַס כְּבִי?
כִּשְׁכֵּלִיל הַמָּס הוֹלֵךְ בְּחוֹלֵךְ בְּדַחִי?
מַה לְעַם כִּי יִכְפוּ? כִּי כִלּוֹ שְׁחוּחַ?

”מַה לְעַם כִּי יִכְפוּ?” מִי יִשְׁאַל בְּכֶה,
אִם שְׁמֵשׁ הַצְּדָקָה פֶּתָאִם נִדְעָכָה?
אֲרוֹן אֱלֹהִים נִלְקַח — מִי יַחְרִישׁ לְשֹׁבֵר?
עַת גִּשְׁף חֲשִׁקֵינוּ הַשֵּׁם לְחִרְדָּה,
עֲטַרֶת הַתּוֹרָה הִיא פֶּתָאִם אֲבָדָה!
הַצְבִּי יִשְׂרוֹן גָּפֶל — יֵרֵד אֵל קִבְרִי!

נִהְמַת אֶבֶל הִיא עַל נְהִי נְהִיָּה,
נִזַּר כִּי נִנְדַע תְּרוּעַת גִּיל שְׁבִתָּה,
הִילַל לְכְרוֹשׁ אֲדִיר מִבּוֹרַת גְּדוּעַ!
כְּבִי תִמְרוּרִים הוּא גִסְקְרוּ פִלְגֵי תוֹרָה,
מִסְפַּד מֵר וְקִנְיָה קָדְרוּ כּוֹכְבֵי אוֹרָה,
כָּא שְׁמֵשׁ פֶּתָאִם — אוֹר צְדִיק זְרוּעַ!

אוֹר מִשָּׁה נִדְעַךְ לָנוּ לְעֵינַיִם,
כָּאֵר הַיֵּשַׁע נִסְתַּם לָנוּ מִשׁוֹשׁ חַיִּים,
מִשָּׁה אֲדוּנֵינוּ מִלֵּאָה אֲרִץ כְּבוֹדוֹ —
פֶּנֶת הָאֲמוּנָה כְּאֵכֵן הַשְׁתִּיָּה,
הַפְּאֶרֶת הַתּוֹרָה יֵרֵדָה לְגִשְׁיָה,
אֲבִיר הַרוּעִים — הוּא אֲדוּן, הוּא הוֹדוֹ!

אב הפית יבוע — מה נשאר? אֶנְחָה —
אֲדוֹן הָעִיר יָמוּת — מָה נֹתְרָה? צְוָחָה —
עַיִן הָעַם נִסְתַּמָּה — מָה נִשְׁאָר? עֲנֻדוֹן —
רוּעָה עֵדֶר שָׂדֶד — מָה נֹתְרָה? הָאֲנָה —
שֶׁר הַתּוֹרָה גָּפַל — וְהוּא יְתוּמָה עֲנִיָּה,
הַדְרַת עַם הָאֵבֶד — מָה נִשְׁאָר? שְׁבִרוֹן.

וְאִם כְּלִיל כָּל אֶלֶה בְּאִישׁ אֶחָד נֶאֱחָדוּ
שׁוֹשְׁנֵי כָל הוֹד בְּפֶאֶר בּוֹ נִצְמְדוּ,
אֲב, אֲדוֹן רוּעָה עַיִן שֶׁר וְהִדְרָה
בְּנִפְלוֹ הַשְּׁבִרוֹן לְמִשְׁנֵה בְּפִלִים,
אֲכַל אִזּוֹ לְיִשְׂרָאֵל קִנְיָה בְּשִׁפְיִים,
שֶׁק וְאֶפֶר לְרַבִּים — שְׁמֵם מִגְדַל עֵדֶר.

הֵה אִיךְ אֶחָל הַלְלוּ — וְאֲנִי עַרְל שְׁפָה!
פְּנֵי מִשְׁה קָרְנֵי — וְעִינֵי אִיךְ רָפָה —
אִיךְ אֶעֱזוֹ לְפֶאֶר הוֹד נֶאֱדָר וְזוֹהַר!
אִיךְ יַעֲזוֹ אֶלֶם עוֹד אִין עֵינִים,
לְפֶאֶר הוֹד הַשְּׁמֵשׁ הַדֶּר הַקְּרָנִים?
מִרְאָה שְׁמֵי רוּמָה כְּעֵצִים לְזוֹהַר?

לְרִיק לֹא אֵינֶע לְרוּמִם אֶת מַפְעֵלוֹ,
לְשׂוֹא הוֹדִילוֹ בִּי אֶסְפֵּר מִהַלְלוֹ,
קִסְתִּי לֹא אֲדַרְוֹךְ בְּדַמְעָה מִתְבוֹסֶסֶת —
לְרַחֲבֵי אֶרֶץ שְׂאֵלוֹ! שֵׁם קוֹי תְהַלְתוּ,
לְקִצּוֹת תְּהַבֵּל, שֵׁם יִצְאָה מִלְתוֹ,
הַנֵּה הַנֵּם יְהַלְלוּ הֵם יְתַפְּשׂוּ קִסְתִּי!

הַתּוֹרָה שֶׁק תְּהַגִּיר נִפְלְאָה הַצְּפִירָה,
הַצְּדָקָה תִּקְרָא אֲכַל הַסֵּדָה מִנְּבִירָה,
הַחֶסֶד לְמִסְפָּד, לְמִקוֹנֵן עַל חוֹנֵן,
הָאֲמוּנָה לְנִכְי עַל אֲבֵן הַפִּנְה,
הָאֲמִתּוּ בַּחוּצוֹת הַשְּׁתַּפְּךָ בְּקִנְה,
הַשְּׁלוֹם תִּמְרוּרִים עַל כּוֹהֵנוֹ יְתַאוּנֵן.

החכמה תלך קודר — היא ישבה בסודו,
המוסר יעט שפם — פס מקור הודו,
שבעה אלה בו קן למו מצאו —
מי עוד במוהו ימלאמו פה נחת?
עין שבעה אלה על אפן האמת,
באין הפונות תדמע — הם פארו ישאו!

ונחנו מה נעש שדודי נחמה,
נשב דומם ארצה משמים בדממה,
על גר אלהים בכה — עת נדעף אורו;
אבינו גוע, היינו כיתומים,
אלמן ישראל עת שוכו למרומים,
כמהי תורה צמאו עת נסתם מקורו.

מי יעוק יסקל עוד גפן מריה?
מי זה יחזיק תורה כלילת תושיה?
מי יעמוד בפרץ! מי יגדור גדר?
מי יקום עם מרעים יחס הפרעות?
מי עם עריצים בחרב הקנאות?
מי לוי עוד? מי ירעה עדר?

מי במוהו מורה בחוצות התורה?
מפיק עוד במוהו בחשכה אורה?
במצות אל ברה מאירת עינים?
מי זה יפיק זוהר להולכי מחשבים?
ישיב דבר לשואל בחיף צוה ממפקים?
הת גוזלים מפלע ומצויר מים!

שמעה עמי אדברה האזן מלתי!
שמעה נא המשא עליו נשאתי,
ודעי כי רע ומר למשנה אבדונו!
רוממותו לא אפאר כבר היא נודעת,
חמת יפלא פי פן אתן מגרעת,
דל מלין אחריש מצדקות פרוזנו —

אָבן זאת אָגיד: בְּשִׁמוּעָה כִּי בָאָה,
חֲזוּת קָשָׁה הִגִּיד לְמִשְׁנֵה נִירָאָה,
כִּי נִסְתַּם הַיּוֹם מִקּוֹר הוֹד וּמִבּוּע —
עַל כִּי הַיּוֹם נִסְתַּם גְּדֹל שְׁכָרֵינוּ,
כִּי לֹא כִּיּוֹם אֶתְמוֹל בְּהַיּוֹם עֲמַדְנוּ,
פָּרִץ מִסְבִּיב וְהָאִמּוֹן פָּרוּעַ.

אָמַת הוּא: לֹא לְעוֹלָם יִחִיו הַנְּבִיאִים,
גַּם לֹא לְנִצָּחַ עֲמַדוֹ מוֹשִׁיעִים,
צָבָא פֹה לְמוֹ כְּפֹלֶחַ בּוֹקֵעַ;
מִקְרָה אֶחָד לְמוֹ כְּצֹל יִכְרָה,
לֹא מֵעַפָּר אַחַר גִּשְׁבֵּיב צָמָה,
וְחִסִּיד כִּי גָמַר — מְנוּעַר נֹעַ —

אָף בְּעֹלוֹת שִׂיאָם עֲדֵי שְׁמִים רָמוּ,
רוּחַ הוֹלֵךְ הַמָּה בְּאַחֲרִית יָמָיו,
לְעַפָּר יִשׁוּבוּ וְזִכְרָם וְיִתָּר —
וּמִי זֶה יָרִיב לְכַעַל הַמַּעֲרֶכֶת?
אָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה — אֱלֹהַ בְּשִׁלְכַת —
וּמִי זֶה יְקוֹנֵן עֲדֵי נוּחַם יִסְתָּר!

אָבן כָּל זאת עַת מַצּוּחַ אֵל בָּרָה,
בְּשִׁמְשׁ בְּתַקְפָּה עַל פְּנֵי תַבַּל זְהָרָה,
נָחָה וּשְׁלֹוה מִסְבִּיב הָאָרֶץ;
בּוֹטְחָה עַל שְׁמֵרֵי הָאִמּוֹן שׁוֹקֶטָה,
וְעַל מִזְבַּח קָדְשָׁה אֵשׁ תִּירָאָה לּוֹחֶטָה,
כְּאִין לַחֵם שְׁעָרִים, כְּאִין צִוְחָה וּפְרִץ —

אִז אָף אִם נְתַאוּנֵן עַלִי מוֹת הַתָּמִים,
נַחֵם גַּם בְּנוֹ: נֹעַ שְׁבַע יָמִים!
יִזְנַקְתּוּ לֹא תִתְדַל זְרַעו פּוֹרֵחַ;
כִּד וְעִנְיָ עֲשֵׂה יַעֲשׂוּ פְרֵי תְנוּבָה,
שְׁלוֹם רַק כְּאִמּוֹן, רַק נַחַת וְשׁוֹבָה,
וְתַמּוּר אֹר הוֹלֵךְ אֹר חֲדַשׁ זֹרֵחַ —

אך אם עם התמים התמימות תמה, אם עם שר התורה התורה שממה, אם אין אחריו נוגה במזהו יאר; בעת שמשו פתאם בשחק קדרה, אם עמו מצדקה נפלה העטרה, עם גרו, גר אלהים היה לכער;

וכרם יי צבאות עומדת בתה, עלתה קמשונים כל גדר גהרסה, חרולים פלה מצאנוה כשדה יער, ומחבלי גיר אמון גם בה דרכו — אז כמר מדלי בדמעות השתפכו! בכו בכו להולד! קראו אכל בשעה!

הנה זאת הרעה, רעת עמינו, הנה זאת המחלה פשתה בקרבינו, האמונה כים נגרש הולד וסוער, נחלק עם לחצי גפגג לשנים, באש רת אש לפידות תהלך שמים, וכסנה איננו אכל ריב אמון בוער.

מכשרים צבא רב בפרוע הפרעות, אלה יפרצו הכל בחרב הקנאות, פה על כל חק תרמסנה רגל נדון, פה כתמר מקשה ברנבים ידקו, אלה רגבי נחלה למו ימקו, לחם בשערים — ויהי העם נדון.

וברדת רב החובל בימי הסערה, אכל אז ליהודה ליעקב עת צרה, מספר בחוצות קנה על כל עבר, דמעות בפלגים עלי כבוד כי גלה, למחלת האמונה מי יושיט תעלה! מי יחזיק האניה השכה להשבר!

על זאת קוננו קנה תמר הזעקה!
מי יאזר עוד צדק, בשרין צדקה?
מי יחרף עוד נפש? מי ירד לחם?
אם בנפול גבור אבדו כלי מלחמה,
דמע אז לעין באין צוף נחמה,
הצבי ישרון נפל קדוש מרחם!

קונני הבת פרעסבורג! קונני בתאניה!
קונני פי שנים על גפן פרזה,
אכל יחיד עשי לך חוסת בצלו —
ברכו חזית בקודש תהלוכתו,
צוף תורה ינקת משוד תגחומתו,
זיו בבורה ראית הדר נרו בהלו —

קונני הבת פרעסבורג! קונני באין הפוגות!
עמד התורה וחקמה גם נוגות,
הענה וחצדקה עמד באכל,
עמד אמת ושלום יצעקו מרה,
עמד האמונה על צפירת תפארה,
עמד בת יהודה בכל קצות התבל.

קונני הבת פרעסבורג! קונני בשערים!
על מחמד עיניך הובל לקברים,
גאון עונך בי גלקח — אבי עם יועץ פלא —
חמדת ישרון איש תהלתו נודעת,
עדי ספרה — מפחד ממת מגרעת —
בל פה יושם דממה — כל שפה תלא!

בחמד לא אוכל חסר נוחם הנני,
כמודך כמוני הלא תדמע גם עיני,
כמוני עין ישרון במספד תכבנו —
מי יעזו לאמר: מצאתי נחמה!
ובליל כל שלימות לקבר היושמה,
ארון אלהים גלקח — גלקח ואיננו!

אך בעדו כל חבבי כל הקונני קוננת!
נפשו בשמי רום בצל אל מתלוננת,
עזבה בית חמר למען שבת מעל,
שמה בנבהי שחק בסתרי אלמות,
ממקור חיי נצח חוד נונה שואבת,
יראה ישבע שמה צדיק מה פעל!

מי זה יאמר: מת על רועה עדרי תזכה!
מי זה יאמר: פס על מפיק חוד אורה!
אל פועל צדקות מי יקרא: גוע!
פעולת יומו קמה — ולנו נשארה
ריח בשם צדקו נצח לאזכרה,
והוא רק ממגורו — למולדתו נוסע.

זאת נחלת צדיקים פועלי מישרים:
אור הם פחיים לתבל ולדורים,
אור הם במותם פי זכרם פורח!
לא ל לא ישוכו גם בגיעתם,
חיים בשמי על — ואזכרת הומתם
בצאת שמש בתקפה לנצח זרח!

בחצוצרות וקול שופר הריעו.

Von Dr. S. Birkenthal, Rabbiner in Pyskef.

עבד חפשי מאנחה	פקולות וברקים
מצא פדות ותרחה	מגובה שחקים
אז בחצוצרות הריעו	אש דת הופיע
וקול שופר השמיעו.	בטוהר הרקיע
יריחו סגרת ומסגרת	אז בחצוצרות הריעו
ידינו על האויב גוברת	וקול שופר השמיעו.
חומה דלתים וברית	יובל פי הנה בארץ
היו כמו הכל וריח	שמחה פי פרוץ פרוץ

וְגַר, וְאָב עִם, בְּבֶשׂ יָחַד
 וְעָבְדוּ כָלֶם לְאֵל אֶחָד
 אִזּוּ בְּחֻצוֹצְרוֹת יִרְעוּ
 וְקוֹל שׁוֹפָר יִשְׁמְעוּ.

אִזּוּ בְּחֻצוֹצְרוֹת הִרְעוּ
 וְקוֹל שׁוֹפָר הִשְׁמְעוּ.
 מְשִׁיחַ בִּי תִתְנַשֵּׂא מַלְכוּתוֹ
 וְעַלֵּינוּ לְעַד יִשְׁיַף בְּרַכְתּוֹ

Mittheilung von Nathan Corrouel aus Jerusalem.

הקרה ה' לפני כ"י יקר, כולל ס' עט סופר להרצ' ו' יעקב ק' לור, והוא קוצץ סדרי טעויות ונוסחאות, אגרות טעות ודברי ונליה לחה (הספר הזה ונהולל נאלד צפי הרצ חיד"א טס הגדולים ח"צ), גס ננאלחו צו טירים וחדות ונליחות טעות ונחכיים אחרים שקדונו לי, ונחכיס טני הטירים האלה אשר הנני כותן צזה לפני הקוראים.

ס' שיר ששלח ה"ר אברהם צן לדוק לר' אברהם צן עזרא כשפרקה אשמו כדה צליל חופתה ח"ב:

קָחָה שִׁיר זֶה לְנִחְמָה חֲתַן דָּמִים אֲשֶׁר דָּמָה
 בְּאֵיל עַל אֶפְיָקִי מַיִם וְלֹא יוּכַל שְׁבוֹר צָמָא
 חֲתַן עִם יַעֲלֶה חֲשֶׁק יִפֶּת מַרְאֵה יִפֶּת קוֹמָה
 וְאוֹלָם שׁוֹר וְאֵל תִּנְעַע כִּמּוֹ תִשׁוֹר פְּנֵי כִימָה
 וְאֵל תִּפְסִיג גְּבוּל לְשׁוֹם דָּמִי שְׁלוֹם בְּמִלְחָמָה
 וְהִתְעַצֵּב לָךְ כִּי מִיַּץ חֲלָבִים יַעֲלֶה חִימָה
 וְכִי מַחוּיָן לָךְ טָפָה וּמְחַדֵּר לָךְ אֵימָה
 הֲלֹא עֵתִים אֶחָדִים הֵם יַעֲפוּן בְּחֵלוֹם נוֹמָה
 וְתַעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר תַּחֲפוּיָן לְעֵינֵי כָל בְּיַד רָמָה
 וְנוֹדַע הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָר עִירָךְ שׁוּמָה
 הֲכִי תִבֹּא חֲמוּיָן בְּגַד וְשִׁמְלֹתָךְ מְאֹדָמָה
 לְשִׁמְעַע דְּאָבָה נִפְשִׁי וּמִתְאַנַּח כִּים דּוּמָה (?)
 אֲלֵהִים יְחַנֵּךְ אָחִי וַיֵּשׁ לָךְ עֵז וְתַעֲצוּמָה
 וְעִם יַעֲלֶה לָךְ עֲצָבָה קָחָה שִׁיר זֶה לְנִחְמָה

ב. חטוית הראצ'ע להחכס סנז'.

הַרְחַקְתָּ כָּלִיל חֲכָמָה וְחִבְרֹתָךְ מְאֹד נַעֲמָה
 וְכֵן מִחֲלַת פְּרִיזְתָּךְ עָלַי כָּל מִחְלָה עֲצָמָה
 וְשִׁמְשֶׁךְ זָרְחָה לְכָל וְלִי בָאָה וְנִעְלָמָה
 וְאִיךָ אֲשֶׁא גְדוּד מַחוּיָן וּמִבֵּית וְעַד כְּמָה

אני בלוא בבית עלמא אבל לא אדע על-מה .
ירוצון גהרי עדן לפני ואני נצמא
ואין לי רק ראות עין במביט אל פני חמה .
הלא תבין זמני * שיר ארגתו מעשה רקמה .
וסובב על מקום ענק כמו גזיר סחור ברמא
וירי שקטה עמי מטרהה ולא גשמה .
ואשיג אל קצת פאות לבבי על ידי ערמה
וכל זה לא יהיה שוה עדי כי תאדום שלמה .
עדי ארדוף ואשיגה ואבנה ערי חרמה .
וקאזמיות אשר דבר כבר באו והם המה
חבוק ונשוק ושוק על שוק ואורוע עלי שכמה
לה שלום בחול הים אבי השיר כליל חבמה .

השב לארץ מולדתו .

Bon Jakob S. Sperling.

אשקף אדמת קדש . עיר מכורת
עפרך אחוגן , רגביך לי מתקוי ;
הוי , פה הפרדתי מחדר הורתי
ולשדה קטל , בפות רגלי נתקוי .

פלגי דמעות ששון ירדו עינים
עת אביר כל פרמל כל שרון געים ;
למפלת מים עת אשה אוננים
השוטפים ברעש מראשי הסלעים .

ברובים לי אהמה , יערי — מחשבים !
עם צללי שלוח , רגש סרעפותכם ;
עוד על אדמת גבר בארץ מרחקים
מה נכספה גם בלטה גפשי לראותכם .

גם אהנה! שדמות — הקד רעננות!
עצי עדן, רבי פארות ירקנקות;
פה ישבתי שלו במנוחות שאננות
ועליכם לי יפוחו, דממות דקות.

פה בחדש מצל, מנגינות שמעתי
לנעים זמרת צפרים גלתי, שמחתי;
שם בכר נרחב עם ולדים השתעשעתי
בתוף וקליל עםם לחברה ארחתי.

בעמק מישור זה, דלגנו רצנו
מהר אל גבעה, כציל רקדנו;
אחר צפרים עפות רדפנו אצנו
לתפושם חיים, בקול הידד שקדנו.

פה אהל אמי, הוי פה מעון השמחות
בתיקה תישבני, וישנתי ערבה;
מבוס מענונים תשביעני צחצחות
והצלחה לימיני, צחלה נצבה.

כמו רסיס-טל בינות לגביעי-פרח
אגלי טל ילדותי בנחת ירעיפו;
השמש אז למלי באור בהיר זרח
ושמים על ראשי נדבות הניפו.

פה גדלתי באבי, רענן השגשגתי
אביב חלדי פורח, בשושן בתלם;
שאחבה נפשי פה מצאתי, השגתי,
פה לב תמים ללבו — מצא העלם.

שם בעמק השרון, גשבענו שנינו
אהבה תמימה בלאט — אך אל שומע;
כי אך המנות, הוא יפריד בינינו
עת יחר חיינו, בחרבו נוסע.

לאות אהבתינו, עומדת האלה
עודנה פארה קטנה, שמה גשעתי;
למועד עתה, מה יפה ומה גדלה
ברוב ענפיה, לא עוד הפרתי.

פה מלמי עדן, פרחים קטפתי
ארגתים כותרת לראש היפיפה;
כדורה, רסיס-נופת לפי שאפתי
עת היא תשקני מנשקות פיה.

האח! על רקמת דשא בסבכי גנות
בתזונוי-האהבה חלומות הלמנו;
בחלי עגב יזלו, לאון מעדנות
אף בשנה נעימה עין עצמ

או לרוח צח הנושב על פרי חמד
עת השמש בין הררים מסתרה;
באהבה רבת עדנה, הלכנו צמד
ומען-שמחות גפשונו הקרה.

אז שמים מעל באור יקרות נפתחו
ומראות עדינות כחולמים היינו;
נגזרות ספירים על דרכנו זרחו
ואור נעימות נצח בהיר ראינו.

מה נעמו אז הימים נעימות-שדי
מבחר חיי-עגב בארץ לגבר;
אך בהמה יגל, ותענג למדי
טרם שובו לאדמתו לרגבי קבר.

הה, פתאום השלכתי לשדה-קטל
מגנת עדנים, למקום רב-חלל;
שמה האזיב, רצח ומות יטל;
אך רעיתי זכרתי, ונפשי לי לשלל.

כה האהבה קרבי עצורה בשלהבת
אלוף פמתי, נפשי יחלה;
עוד מעט האח, משקני האהבת
נתעלם באהבים נרוה דודים סלה.

דברי הברית והשלום

אשר נכרתו בין ראש הקראים הישיש מח"ו יוסף לעאנאוויטש חכם
עדת בעלי מקרא בעיר האליץ וביני יוסף הלוי בעיר גראם קאנישא.

Mittheilungen von Josef Löwy.

צ"נו פה העליץ העדינה ה' ניסן לחט חדשים צגנת והחוסה צי יחל
הר קדשי לפ"ק. כוחס ושע רצ ונושל מזרח ונערב, אותה ויקרב, אל כבוד
חורת הרב, רד עם אל, לצי גולת אריאל, חזר הדור, בלצוהו הדור, ללכת
הנון, תפארת הזון, עם קדושים כלאון, ונחזר הגזירים, תוך עדת ישרים,
כבוד שמו הטוב, ונעון טוב, כודע לנרחקים, באפסי ארקים, וכלו וחונודים,
וחכו ונחקים, ידיד ה' וידיד נפשי אעבדהו עטרות לראשי, פלוסוף תורני,
רופא רחמי, החכם היקר, לשעבו אין נחקר ונחר"ר ונשה יוסף הלוי נרו
יחיר ויזרח אנ"ס צביר גר' קאנישא.

אגרתך אדוני השגורה אלי ניום ט"ו כסליו הוללה לה כועס הנוילה
ונעשה אלצעותך היקרים הגיע לידי לנכון ציום כ"ד חדש הכ"ל צגנת זו;
קראתי דברך הנותקים, באונרי אונת חקוקים, היו לי לשון ולשונת לצבי
ונשיב נפשי הפרזת אדוני על הנדה, הוספת על השנועה, צענודי על תוכן
אורך, על התלבוות ודצרותך, נכתבו בעתונותי צויליותך, הלצנתי ונחלות
באותות לחנטי תוטיה ונעולות, הסכן הסכנת אדוני למוד כל איש צוודתך,
להגדיל ערכם כערבך, לכן גם אותי הריוות ונשפלות ערכי, צין ונחזר הכצוים
שנת חקי, ונארץ רחוקה קראתי, לחט וריע קצנתי, צטרד חכונתך תארתי
ואף שצנתי לא כודעתי אליך.

אונס אני העני לא כן ענודי, ונצנעי זאת לדרוש טוב לכל זרע ישראל,
ככל כח ואל, להחוב את כל אשר לא הטה לו אלהי חכמה וחלק לו ציניה,
רק ידעתי כי כן טוב כל וכווד לכד את דוונהו, ולהעריך כל איש כנעשהו,
לכן גם אתה אהובי תכד כל איש צכצודך, ותאלול עליו ונחודך כי הליקתך
רוח צנוך, כי וישרים אותה נפטי, ונש יקרו לי ריעך, ונה נענו עליו אורך,
ונשכנתי לרוץ אחרך, אונס אני עם לא"ן גרתי ואחר עד עתה ולא אלתי
לחטוב חטיבה ונול טטיצתך ונצצות ידועות אשר אודיעך לקון, וענך אדוני
הקליחה! השתוונות אדוני צאנרך דצרים אלו: „אכן אל בא תאמר לונה זה
תדרוש שלוני הלא אתה שגלת אותי כי אתה וצבי הרצנים ואנכי וצבי
ונקרא!" אהובי לא כן הדבר, אונת אונת רק לא יפה פחרת, השגלה והקבלה
למודי יחד צין אשנים חנפים ולצוים, ולא צין אשנים לנעים; ולא אתה
אהובי הראשון זאת להתרועע עם אחיך צבי אצ אחד, כצר קדוון חכמים
שלונים וכן רצים לקשור השגזה והאחמה ציניהם יתכלדו ולא יתפרדו; ואענוז
זמן קדוון ונכונה ונאות שנים רק אליג לפיך זננים הללו אשר היו שתי
הבתות צאהה אחיה וריעות והיו נושאים ונותנים ציניהם צעניני הדת
והאונסה והקירות וחכונות טובות.

ואזכיר לטובה שנות קאתם הלא הונה הרב יס"ר ון גורליאה, הרב
שנואל דוד לולאטון ון פאדוזה, הר"ר יהודה דוקעס איש פרעקצורה, הר"ר
אצרהס גייגער ון וויקצאדען, הר"ר נחונן כהן ון טארנופול, הר"ר דיאל
הארטענטיין ון צראדי הר"ר שושון צלאך הלוי ז"ל, ה' שנואל ליב האלדעכצורה

מן טארנאפאל ועוד יותר ויותר כוונהם טלונים וכן רצים אשר יוסי רצים וטנים היו נושאים ונותנים עם חכמים וצפרו עם אדוני אצל הנונה וזה"ר אצרהם לעלכוויטק כ"ע אשר שנוו היה כודע צפער צת רצים צעוד צמיים חיתו (אשר נהם יש עוד היום כתוצים לחיים צירושלים ונהם שכבר נאספו לעולום תקיים) כי כן טצע כל דורט טוצ וחוקר זה דברו ונעולם לתור ולדרוש אחרי שוחרי הטוצ והתושיה צשפת יתר ולא צלצ ולצ ככת הנתקדשים והנעטרים הנוקחאים את אנשי לצצ וצחינה וצרעד כל נתיי סכל וחכמה וצינה יתדופו, אך הנה עלווש כעטלפים וורדי אור שוכני חורי עפר וכפיים לצטי אדרת עטר לונען כחט לא יראו אור כי יהל וצני נטר כי יגציהו עוף, אתה אדוני נצדלת נהם, רחקת ונעל דרכיהם, לא נהם ולא ונהייהם ולא טוה צהם, ולא להללך צאתי אף לא להחניףך, גם לא להרצות גדולתך צין הכצונים, כי ויי מוידעיך לא ידעך או טפתי ויי לא יאשרך? דצריך הודיעו והופיעו כי אהצת האוונת הצוערת צכליותיך צאין ונכצה, צחרת לך הדרך הפשוטה הצרויה הישרה צאין פנות אל רהצים וטניו כוצ העקשים צדרכיהם ובלוים צוונגלותם ורחיצי פה מואריכי לשון ולצם צל עוים. אך נה לנו ולהם די לנו והותר אם נטער עלונו מן שאור הטוונאה ונלך צתורת ה' תווינה ונהורה הנחונה לנו ע"י אצ הכציאים וראש החכמים ורע"ה אשר הוא חוצ ונוטל להבות אותה ולטוורה כל ויי שחננו ה' צינה דעה והשכל, וחבור אדוני כי חכמים אחים אכחנו ונצטן א' ילאנו, טדי אם א' ינקבו, אצ א' לכולנו, אל א' צראנו, תורת אונת הנחילנו מודע נצגוד איש צחחיו? נתאוץ צכל כחנו לחזק ולאוץ הההצה צלתי תלויה צדצר ולבה אהוצי כרוה דודים כטני ידידים, נחעלקה צהצים, כונשפט אהצים, נטייל צגן הפירדס, לצ טוור ורוח ככון לנו נחדש, ואולי יצוא זון ועת רלון לפניו והיינו לעם אחר, ולא יחאו עם ישראל לטתי ונונכות עוד.

עתה אצוה להטיצ על שאלותיך צקיאר ונפלב: שאלת אדוני צעיין קדוש החדש איך אכחנו ונקדטים ע"פ הראיה צלי טלוים וצלי ונלכת הטעלנצגראפיה כאשר היו וטיאיין ונשוואות צעודנו על אדונתנו? דע לך טצוון הנלכות היו כל ישראל ונתנהגים לקדש ע"פ הראיה וע"פ האיצי ככתוצ צתו"ק טנור את חדש האיצי וגו' אונס עכטיו צזון הגלות צאשר איכנו זוכים לראיה ונקדטים אכחנו ע"פ דעת ההקצה כפי הנוולד האומיתי וע"פ נהטך הנוארות וחזורים האומיתי, לא כפי נוולד האונלעי אשר ונקדטים אנשי עדתך אשר הפדש ציניהם צקדיונה ואיחור עולה ל"ד טעות ויותר. והנה ע"פ קדושו נצוה ככל הנקוונות אשר כנאלים טס אצטי עדתנו; כי אם לא נזכה לדעת הצרו ע"פ הראיה צאשר איכנו לנו צגלות עדים וטלוים אזי נעשה ע"פ דעת ההקצה וראה אחי כי ונהקט כח הדצור יודע הענין

כי הירח נקרח חדש ע"פ חדשו, ואונס אתם ונקדטים את הירח פעם שיראה היטן ופעם יעצרו צ' או ג' יוים ואז אתם ונקדטים כפי חצונכם,

ואיך יתכן להקרח עליו טס חדש? וכצר העידו ע"י חכמים גדולים ותוכנים קדמונים ונחכמי עדתנו אשר היו ונתוצצי קוסדינה עיר גדולה לאלהים.

הא' הוא רצינו אהרן הראשון הנוקדר את תפלותינו צספרו הנצחר פירוש יפה על התורה שצצר צצנת כ"י לאלף השטי (כי כפי הקצלה אללנו

הוא היה תלמידו של הרמ"צן נ"ב אשר כעת נדפס צוויגות קירים צעיר
 הכולל דפוס צעלי ווקרא אשר צפ' צא בצפוק החדש הזה אשר דברים
 אלו נטענותיו לנגד חבובים: „דצריהם צוולד אינם נכונים כי פעם היה
 „צראש היום ופעם צהלי היום ופעם צלילה בכל עת שילא חשבונו ואינו
 „על כן. וחלילה חלילה שאני אגיד על דרך נכוח וטענת דבר! זה לי ארבע
 „עשרה שנה קודם זה הפירוש שנת נ"ל צפרט והיה לרצנים וולד תשרי
 „ואנחנו ראינו היטן קרוב צזריחת השמש והראינו אותו לרצנים הנולדים שם
 „צאותו הנקום הנקרא קולבחת. וידעת שלא עוודו צוולד אצל תקנו דחיות

לא צד"ו פסק ולא גה"ז עלצרת וגו' ושם וציא ונצאר צטול הדחיות צראיות
 גוורות הן וכן הת"ך הן ונדברי הנושנה והתלמוד צצלפול ארוך.

והב' הוא רצינו אליהו צשיי הפוסק האחרון צספר הנוגות הנקרא
 אדרת אליהו אשר חצר צצנת רי"ז לפ"ק צצנין ק"ה צצרק ז' וציא דברים
 אלו: „והנה ראוי שיצטי הוקדשים ראש השנה והיטן נראה ציום ההוא
 „צצלנו, זה הקרה צזננינו צצנת רי"ז צעיר קוסדינה והיה להם ר"ה ונראה
 „היטן ציום ההוא. עד כאן תורף דצריהם צקלרה, ואם תרלה אדוני ראיות
 יותר ויותר כך אצל הוודפים אכנאן שנייעד צעיר וייען כי אצלו נולדים אלו
 השני ספרים וחץ ואלו עוד ד' ספרים הוא ספר אשכול הכופר לרצינו
 יהודה הדסי האצל נ"ב הלוחם ונלחנת ה' שם תולא ראיות באריות חוצר
 צצנת תתק"ט לאלף החניטי והוא היה צזון ח' עם הרמ"צם ורא"צ נ"ב
 והספר הזה נדפס צעיר הכולל דפוס צעלי ווקרא; והצ' ספר כתר תורה
 פירוש על התורה, והג' ספר עץ חיים חוצר צצנת קי"ד לאלף השטי ספר
 חקירה אשר העניוק הרחיב נקצי שכיות החוודה יותר ויותר וכן ספר וורה
 נצוכים שניהם ונעשה ידי אוונן חכם חרשים ווה"רד אהרן האחרון נ"ב והד'
 ספר אפריון עשה לרצינו שלמה הערוקי נ"ב צצנור כל הנוגות כפי דתנו
 ווננהגו. וקסר הזה לא נשאר אצלו שום נוסח כי ווקול ח' צעל כרם
 חוד וכן עארנאפאל הכיצי את אדוני אצל הנוכח ולקח כל השנה ספרים
 צהלוחה להדפיס אותם צעיר וייען וכאשר אזלת ידו לקח אצל הוודפים
 שוונה וואות רייניט כסף עליהם וצפוק לא הפק לאורה ונחצנתו כי נפטר
 האיט ההוא ונשחרו כל הספרים אצל האדון ה"ל.

והנה ע"פ שנים או שלושה עדים יקום דבר ווה לי עוד לראיות כי
 האנות עזרת ואינה נעזרת, והנה אם נקדש ע"פ הוולד האויתי אזי נהיה
 נקיים וכן האדים וכן הגשמים ונכל האניעות.

שצ אדייעך כי לנכירה אינו צנולא אצלו שום ספרים רק זאת העלה
 היעולה ונאטי ואלך אהוצי צאשר אתה צעל השנה ואם לא תונכ את תרחך
 עשה כאשר הודעתך ואז תצביע צצלחות נפשך ועלמותך תחליך.
 שאלתך השנית צעוונת ונת על זאת אשיצך: אונת, כי אנחנו עד היום
 כזרים צעוונת ונת ווונצן פסוק הנוגע צונת לכל כפס אדם וטווא צצנת
 ימים ולא לצד צנגיעת הונת אכחנו כזרים אצל צכל הטוונאות צסהצילה
 התורה והסגולה והזהרה כגון שקלים ורונשים נצלות ונרפות צצריהם וכצום
 ככתבו ורצן את צשרו צוים וטהר, והוא הוא הדין צצלנו צנגיעת עכ"ו;
 ווה שאונרת ונה צצע צעצילה צלי הזיית ג' ו' א' על זאת אשיצ אלך: כי

הנה צונן הנוכחות צהייתו על אדוותו הכתמים צעזעדתם והלויים צעזעדותם, ההיכל על וכוונתו ונקדש הקדש על יקודו היינו חייבים צהזאת ווי אפר פרה אשר היה נושא ע"י כהנים; ואונס עתה צונן הגלות כשחקרנו כל עוז נשאר לנו רק עצילה צמקס הזאת ווי כדה: והנה רחה אחי עס רחה כי לא לצד צמזה זו כפלה צמקס אונס יותר ויותר ונחות נפלו כגון הקרצות ונחתות כהונה כבורות ונעשרות וחגיגות ג' רבליס והשאר אשר אינני לריך להופיע לך כלס כי נודעים אללך אשר היינו ונחויצים לקיים אותס צעצנתו על אדוותו, אונס עתה צהייתו צארץ כבריה אס לא נוכל צמזה שגולה, כרלה צמזה שנוכל! כי הנוחות נתנו לפי היכולת כאורס חז"ל וחי צמזה ואס ננובעו וון האחד (היינו וון הזאת ווי כדה) שאינו תלוי בעת צרשותנו לנוה ננובע וון השני (היינו עצילה ורחילה) שהיא תלויה צרשותנו, ונה גס שהפרה היחה נעשית צאדנות הקדש ע"י כהן צהיות ונחה ישראל צשלמותו, עכסיו אס צטל הנוחה אז צטל גס ונחץ לנוחה.

שאלתך השלישית צעינן תפילין, לא אכנס עורך צפול גדול וון החכמים, אונס שהזכרת לרחיות אס הס ונחכוינו או ונחכויכס, אס הרשטויס או האחרויס פרוק עול תפילין ונעל לווארס? כי לזה לריך צאור גדול ופולפול ארוך, ולא נחצר הצור שלס על זה הענין צחתי רק אעתיק לך דצרי הרצ אהרן הראשון שהזכרתי לעיל צעל הנוצח ואף שהיה תלמידו של הרנ"צ עב"פ הודה אל הפטט ולא צוט ואור צצרסת צה צפוק והיה לאות על ידה ולטוטפות צין עיניך דצריס אלו: "אלו היה צעצור התפילין "היו נזכריס לעיל צפירות. א"כ הוא כוונ הזכר צפרסה הקודנות לנוען "תהיה תורת ה' צפיך כי ציד חזקה וכן צחוק יד הוליאנו וצחורה רביס "כזה פתוח תפתח את ידיך, ופרשו השמלה וכן הזכירו חז"ל כי זה כוונ "כתצס על לוח לצך, טיוני כחותס על לצך ואין כל דצרי שלונה לנועל "צזה התנגד לצ"ע) עד שיצדק הטוען כי אור ושלני שלונה לא שהס ושל "רק שודוה דצר לצצר ואס אור קשרס על אלצעותיך יורה על התודת "העינן וההשגחה התדירית, ואס איננו כפטוטו הנה הן על כפיס חקותיך "שנורה על ההשגחה התניידית ואין הפרט צינן וצין וטופס את דצרי על "לצצכס ועל כפטכס." אלו הס דצרי.

וכן רצינו אליהו צשיי צקפר הנוחות אדרת אליהו צעינן התפלה צפרק ז' אור שפסוק והיה לאות על ידה ולטוטפות צין עיניך הטעס שהיו תנייד לנגדך צוולאך וצוואך, וזה כדרך כתצס על לוח לצך. וזה יס להצין שלא הס היו הרשטויס צטעלו התפילין רק כן קצלו וזוון החלוקה, ויש לנו עוד ספרים רביס שנוצריהס היו צזון א' עס הגאון ה' סעדיה הפיתווי ורנ"צס ואצן עזרא ותנייד ונצנגדיס ונציאיס צקפריהס רחיות כאריות שזו הנוחה איננה וון התורה רק וודצרי קופריס, אונס לכתוצ את הכל לא יכיל ספר וד"ל צשניס שלטסה גרגריס צראש אורי.

וסוף דצרי אצקשך אהוצי שתנוחול לי על אשר לא אלתי ונותרתי להטיצ לכבודך כראוי, הן לא אכחד וונך כי צעת קצלי אגרתך הייתי על ערס דוי לחולי השנייסי אך כיום או יוויס טעצתו ונעט לצריאותי והנה לקראתי צשורה לא טובה וון ונקוס הגצוה, צאשר הינו ונשחרריס וון עצדות צעלי ונלחנה זה כוונ וכוונ שניס ועכסיו יא דיוטגנאח חדשה ונפני הנוכחות

שלא יהיה שום דאם נקי אזי הוכרתי להשליך את הכל אחרי גיווי וכסעתי
 אל האדון גראף גאלאסאסקי לבעיר לעוצערה והוא יענני שאסע לבעיר
 הוולוכה ווייען ולצקס וולפני הוולך על כפשי ועל ענוי, וכן עשיתי כי כסעתי
 לווייען והתנוהנתי עם יוטר וון טסה טזובות עד טזחתי וקרצתי לפני
 הקיסר יר"ה והולחתי לאורה ונחשצתי אח"כ הייתי זלצוב ג' פעמים אל
 האדון הכ"ל לתת תודות לשמו על חסדו ועזרתו אשר עשה עונדי, זין כך
 וזין כך עצרו עלי דרך יותר וון טלוטה חדשים, וכאשר טצתי לצייתי צקיף
 יוני החורף אז אונרתי זלצי כבוד האיש לעשות רלונו וכתצתי כונה טורות
 אזו לכבודך שלא אהיה נוכפוי טוצה, ואקוה לאל שיעלו לרלון לפני שלחך
 הטוהור ואלא זיו ונהור ואם וולער הן ותחי כפשי צהן וצוה טא שלום וצרכה,
 יטע והללחה וואדון הווערבה, יהי שלום צהילך שלום צארנוותך ותחוב את
 חב הוואות, צביל ודיעות, טעטון וצטווחה וצעללות, זלי טים דאגה אנהה
 ונאלות כחפך וכחפך ווקירך ווכבדך זלצ טלם ותומים ה"ק יוסף לעאוויטעט.
 ונוענדי ונצריאחתי ונה אונר אליך אדוני? הזקנה קפלה עלי פיה, גם
 טיבה זרקה צי ועלול אחי תוויד לנכאוצים וצפרט כי קבלתי טורח הדרך
 צונשך ג' חדשים ויותר ונה יכולתי עשות צאשר ההכרח לא יטוצח ולא
 יבוטה, ונה גם צהנהגת אחשי עדתי וגם לרכי העיר *) עווקסים על טכווי
 ושלום תכינח זלי וניכח.

ספ"ל קאווא * *Bon J. M. Seidmann.*

טיר אחד ונקצולת טירי „צית הוועטה" אשר אחי צכתוצים.

מָה נַעֲמַתְּ הָהָ קְאוּוּא לְעֵינַיִם תִּאָבֶה
 עֵת בְּסִפְלֵי אֲדִירִים אוֹתְךָ אֲרִימָה
 תְּסִירִי מִלְּבָבִי כָּל עֲצָב וְדִיאָבָה
 וְתַמְלֵאִי קִרְבִּי דַעַת וּמִזִּימָה .

*) Dieser geehrte Chacham ist zugleich Ausschuß der k. k. Freistadt Galicz in Galizien.

*) הקצה אשר תניעני להוליח לאור את השיר הקטן הזה ולתת לו
 צזחח טכס אחד על כל שאר אחיו „טירי צית הוועטה" אשר הוה אחי
 צכתוצים עוד וויני ילדות ועד נח לא יראו אור (כי הוה וועדצרים אשר
 ככתבו אך לטעתן ואין צהם רצ הועלת ווטרי אף כי אינם ונתנגדים חלילה
 לחוקי הוונטר ודרך ארץ) זאת הוא :

צהעלה כונווער 4 טל וכתצ העת הונשטר היולח לאור זלצוב ונחח ר' יוסף
 הכהן הרצה הו"ל הכ"ל דצרי הצל ורעות רוח נגד כבוד אחי צן אחי הרצ החכס
 הכולל והחוקר צקדונויות עונויו כ"ט וו"ה טלוה פרענקיל כ"י. ואידי דאורי רצנן:
 טוטה לאו צחדח ונחח ונשרך טריך ; כתן פניו גם צי דצצרי טקר זלעוהות כאחד
 הריקים ויטס את כבודי לטלוה צעיני קוראי טפרו הכ"ל. ולולא כי קטן ונקלה האיש

מה יפית ספל לעינים האבה
בעין אילותי השחורה והנעימה
בחבה עצורה שלחבת האבה
ואור החשק יוצין מתעלומה.

מה נפלאת ספל לעינים הארה
הבי מתקד אתך מימים ימימה
הה! איד האחזגי פלצות וזעה
זר מתקד ודבשך קרנך אף שומה

מה מרית ספל לעינים זעה!
בעין הקדשה בעין אשת הזמה
שוא נסבה, לא תכיר ולא תדע אבה
זר דבשה ומתקה, הרבה אף מהומה.

הזה צעיני עד וואד; הלא עתה עניתיו טצע כאלותו אזל אחרי כי צווי
הוא צעיני עד וואד וצעיני כל יודעיו ווקרבו, לא וואלחי טוץ לפני
ונסתיקה, כי יגורתי ואירא לבל יתפאר עלי לאור: ראה כל איש ריצי!
וזזה אך צזה יוריד לעפר כבודי רצ וואטר תוכל ווראחו ונולחו ונכתחו
העתי ה"ל עשות. — ובהוא לעבר דהוי זלבוז זה רצות עמיס שהרצ
דעס גער על נער אוילי כתעצ ונאלח אשר הליקהו דצדרי להג הרצה אין
קף, ויאור לו (להנער): „גס הלאה כי וואסתיך!“ והנער העז פניס הלזה
התפאר לפני אחזת וורעיו זאלרו: „הרצ דער צי!“ ואף כי לא אדונה
אנכי להרצ דלבוז ה"ל הלא הבהן ה"ל (אשר זאונת ולדק פי ידידי ואהובי
וננער החכם והנוליץ הנפלא ונ"ה יחיאל ונעלנער כ"י זאחד ונווכתציו אלי
„כהן הדיוט“ יקצנו) ידונה וישוה להנער הלז הנתעצ והנאלח. — ורצ
רצ וואוד הנוקס הנופריד צינו וצינו צווצן הנווסרי. וזהעלות עוד על
דעת את דצרי הנושל הקדונוי: „נה יעשה איש לבוש אדר, כי יתקלטו צו
נערי העדר“ אורתי אשים יד לפה ואחטה, ויפה שתיקתי זאת ונדצרי עם
הנבל הזה. — אזל טצתי וראיתי את דצריי עס עם הספר עשירי „ספל
קאווא“ אשר ראהו לפניס (ואולי ישנו גס תחת ידו) הוא סיר עגזיס;
עבור לא יכולתי ונלחציא את השיר הזה לאור, לבל יאור עלי: שתיקה
כהודאה דניא. וגס לנענן יראה הקורא הנוצין צעיניו וצטכלו ישפוט שפוט
עד היכן אולת האיש הזה ונגעת. ואולי גס שירי ר' אפרים לולאטו ושירי
חחונה לר"י הלוי ז"ל וכונה שירי טד"ל צקפרו כנור נעים, ועוד רציס
כאלה אשר תכליתם אינו ווסרי — צהחלטו הנה זככלל שירי עגזיס! —
ואגז אורחא אודיע „לכהן ההדיוט“ הלזה כי צהערתני לשירי השולנוית
— אשר גס עליהם שפך חונתו ויתן גס אוחס לשירי עגזיס — אורתי
כזאת: לנענן הצוערים צעם אשר לא ידעו ונשל ונוליאה, הכני להודיע צזה
כי השולנוית היא האוונה הישראלית. ואף כי יולא הוא וכלל הצוערים

II.

37רי קבלת. אם ישוך הנחש בלא לחש.

אשריכם וטוב לכם, אשריכם תמימי דרך
אשר מראה עיניכם לכם גם הדעת;
תשישו על כל פרי על כל ציץ ופרח,
על כל מראה טובה על כל ריח גיחוח,
ולא תדעו כי השושנה היא הרת חום,
ובבטן התפוח תסתור תולעת.

גם את פני האדם תשימו למשקולת וקו,
עת תשפטו על אשרו ורגשי לבבו וריחו;
אם פניו צוהלים, תשישו על טובו כי רב,
ואך אם תראו פניו עצבים, דלים ורעים,
אם דמעתו על לחיו, ופיו יהנה נקאים,
אך אז לבבכם ידאב לכאבו ומרי שיחו.

אכן גם בזה לא קלעתם אל המטרה,
ומשפטכם זה הוא משפט שוא ומעוקל;
לא רק בעל לשון ודמע, נפשו לו מרה,
גם בקרב ולב עמוק, בבטן איש הדעת
אף פי אדם לשונו, ועינו כל דומעת,
בוער סנה המכאוב, ונצח אינגו אכל.

וסילון ממאיר זה, הוא נורא וחד בתרב,
וארסו ארס ברזל, רטוב מקרורת פתגים;
בדממה ולא לחש ישוך תמיד לב וקרב —
נורא הוא ורב מארס אפעה וצפעוני.

מיץ קטב מרירי הוא, בארס נחש הקדמוני,
כי גם מעשהו במחשף, ולא יקלקל פנים
אשריכם וטוב לכם, אשריכם תמימי דרך,
אם בל תשאלוני, אם בל תחפצו דעת:

הפשוטים, כי סבלותו רצה היא נושלת סבלות הצוערים אשר היו לפניו ואשר יצאו לאחריו; לא צי האשונה כי לא ידעתי צעת כחצי ההערה הזאת. ולו ידעתי אז כאשר לדעהו עתה; הלא כחצתי עצורו הערה פרטית כאשר יאות לאויל כוונתו. וחזו הסליחה! —

מה זה הכאב הנורא ועצום בלי ערף;
הן שלות חייכם חיש מעש לה פנפים,
בליל תחלוף, כקצף על פני המים,
אם אקח מסרה הלוט, מעל פני זה הפעם.

הלא אז תפקחנה עיניכם הפגורים,
ותראו לרגליכם לוע תהום רבה ושחת,
בו עלטה ושואה נצח ישגנו חברים,
בו שעירים ועזאזלים, בו אף אוררי יום,
ועוד טרם תבינו ותדעו מה הביאכם עד הלום
תפלו באין מעמד, תפלו בגרון זה הפחד
ובמפלתכם זאת, ופלא גם פי כם שחוק,
ואז מבשרכם תחזו היטב מה זה הכאב.
פי שחוק זה יעבור כל גבול, כל קצב וחוק,
— בשחוק האיש אשר השבין אחזחו פנימה,
המות לו בחדר, ושחוק עלי הפימה —
ואזי לכם בהפירכם: פי גם בשחוק יכאב לב.
לכן אשריכם אשריכם כל המימי דרך,
אם כל תחקורוי, אם כל תחפצו דעת:
מה זה הכאב, הנורא ועצום בלי ערף.
שישו על מראה טובה, על כל רים גיחוח,
ובין טרפי שושנה אל תבקשו חוח,
ואל בכתן התפוח רקב ותילעת.

III.

שמח בחרור בילדותך.

כל עוד לחיה שושנים, ועינך רבה ענונה,
מערפלי החלד עוד לא כבדה וכהה,
כל עוד ששוני הילדות יכתירוך במחוננה,
והשמחות יסבוף מפל עבר ופאה,
הרחק מך מננת לב, כל עצב ותונה,
אל כל יגון אל כל האבון אמור: מהרה וצאה!
פי עוד מעט, הו, אף מעט, והנה ימים באים
ימי מתקר ונסיון הימים הרעים.

מַעֲדֵי הַחַיִּים אֶךְ בְּנוֹעַר יִדְבְּקוּ,
וּבְאַפְסוֹ גַם הָמָּה יַעֲלוּ בַתְּחוּ וַיִּזְעֻבוּ,
עַת הַשְּׂאֵלוֹת בְּלֵב אִישׁ אֲחִיהוּ יִדְבְּקוּ
וּתְאוֹת יִדְעָה וּמַחְקֵר לֵב הָאָדָם יִקְחוּ,
אִז גִּנַּע וּמִכְאוֹב עַל שְׂרָשֵׁי רִגְלָיו יִקְחוּ,
אִז כָּל מַתְקֵי חֲלָדוֹ לִכְעֵנָה לוֹ יִתְהַפְּכוּ,
אִז גִּפְשׁוֹ הַעֲנָנָה תְּשׁוּחַ וְתֵרֵד פְּלִאִים,
עֲדֵי תִצְלַל בְּעוֹפְרֵת — בְּיוֹן הַמַּדְעִים.

בִּי הַשֶּׁפֶק לְאָדָם מִמַּחְקֵר מִתְּנָה,
בְּלִבְכוּ יֵךְ שְׂרָשָׁיו עֵת יֹאמֵר: אֲחַכְמָה;
שִׁירוֹ יִהְיֶה לְקוֹל בּוֹכִים, לְקִינָה הַרְגֵנָה,
כָּל רִגְשֵׁי לִבְכוּ יֵךְ שְׂאִיָּה חֶרֶם וּשְׂמָמָה,
כִּי עֵת קוֹמוֹ מִמִּשְׁכָּב, גַּם עֵת הַיּוֹם פְּנָה,
יִשְׂאֵלְהוּ: מָה תַעֲוֹדְתֶךָ פֹּה עָלֵי הָאָדָמָה?
הַתְּדַע פֶּשֶׁר לַמַּחְזוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיךָ?
הַיִּדְעָת בִּינָה? הַתְּפִיר גִּפְשֶׁךָ בְּקַרְפֶּה?

הַכֵּל וּמְלוֹאָהּ, הֲהִיא אֶךְ חֲלוֹם וְלֹא סְדָרִים?
גַּם הַגִּפְשׁוֹת בְּקַרְפְּנוּ, מָה הִנֵּה אֲתָנוּ?
הָאֵךְ פְּרֵי קֶשֶׁר רַעֲיוֹנוֹת חֲמָרִים חֲמָרִים?
אֲבָל הַרַעֲיוֹנוֹת — מֵאִיִן יִבּוֹאוּ הֵם לָנוּ?
הַתְּלִיתֶם אֵיךְ? הַכְּרוֹב עֲנֵן וְדְבָרִים? —
וְהַקֶּשֶׁר הֵנָּה, הַנֶּצֶחַ יַעֲמוֹד בְּנוּ?
הַאֲתָנוּ יִרְדַּ קֶבֶר, הַיִּשְׂאֵר לַתְּחִיָּה
אוּ יִתְקַ וְיִכְלָה גַם הוּא, בְּאֲבֵדֵן הַגְּוִיָּה?

אוּ אוֹלֵי הַיּוֹת הַגִּפְשׁ אֶךְ בְּכַח הַהַשְׁפָּלָה?
אֶךְ מָה הַכֵּחַ הַזֶּה בְּלַעֲדֵי מִשְׁפָּלָיו?
הַבְּכַח הַתְּפִירָה הַיּוֹתָה? — בֵּן תּוֹסִיף שְׂאֵלָה —
הֲלֹא גַם שׁוֹר יִדַע קוֹנָהוּ, וְחֲמוֹר אֲבוֹם בְּעָלָיו,
וְאִם רוּחַ אֶחָד לְאָדָם וְלַבְּהֵמָה הַשְּׂפָלָה
וְאִיִן יִתְרוֹן לְכַעַל הַלְּשׁוֹן אֶךְ בְּמַעֲשָׂיו וּמַפְעָלָיו:
אִם לֹא בְּהַשְׁפָּלָה וְלֹא בְּהַתְּפִירָה יִגְדַל כְּחֵי
אִם בֵּן הַדְּבָר, מָה וְלָמָּה זֶה אֲנוּכֵי?

לָמָּה אָנוּכִי? שְׁאַלְהָ נִרְאָה עֲמוּקָה! —
גַּם מָה וּמִי אָנוּכִי? מָה אוֹת הַחֲבֵדָּלָה
וְהַנְּבֹול, בֵּין חוֹק הַיּוֹת הָאָדָם, וּבֵין הַחֶקֶה
הַמַּגְבִּילֵת הַיּוֹת כָּל מִשְׁפָּחוֹת בְּהִמָּה הַשְּׁפֵלָה?
בְּמָה תִּנְדַע אִפּוֹה בִּינִימוּ הַחֲלֻקָּה?
גַּם אִם רוּחַ בְּנֵי אָדָם עוֹלָה חַיָּא לְמַעְלָה
וְאֵד רוּחַ הַבְּהִמָּה לְבִדָּה גַּעֲפָר אֲבֹדָה: (*)
מִי יוֹדַע מִי יִגִּיד פֶּשֶׁר גַּם לְזֹאת הַחֲדָה?

וְאִם אָמֹר תֹּאמַר: אֵין לִי עַסְק בְּנַסְפָּרוֹת,
לֹא אֲצִיעַ שְׁאוּלָה, גַּם לֹא אֶפְסַק שְׁמַיִם,
אִם גַּם לֹא אֲדַע חֲבֵלִי אַחֲרֵי אוֹבֵל לְקַבְרוֹת,
אֲשַׁמַּח בְּגוֹרְלִי כָּל עוֹד חֶלְקִי בַחַיִּים;
אוֹקִיר אָדָם מִפּוֹ, וְאִשֵּׁת חֵן מֵאֲבָנִים יְקוֹרוֹת
כִּי טוֹב לִי מִהֲלֶךְ נָפֶשׁ: מִרְאָה עֵינַיִם.
גַּם אִזּוֹ אִימָה חֲשִׁיבָה גְדוּלָה תְּפוּל עֲלֶיךָ
וְהַיִּתְּ מְשׁוֹנָע גַּם מִמֶּרְאָה עֵינֶיךָ

(הֵן יוֹדַעְתִּי כִּי יֵשׁ וַיֵּשׁ אַנְשִׁים יִשְׂרָאֵל בְּלִבּוֹתְכֶם,
אֲשֶׁר תִּבְנִית טוֹב הַחִיצוֹן הַעוֹמֵד לְמוֹלָם,
יְרָשִׁם בְּנַפְשָׁם, הַרְבֵּה כַחֲמוֹר חוֹתְכֶם,
וַיִּדְמוּ כִּי כֵן גַּם קָרַב בְּנֵי הָאָדָם בְּלָם,
מָה נָעִים חֲבָלָם לוֹ בַחֲלוּמָם זֶה יְבִלּוּ יְמוֹתָם
וְהַנְּסִיּוֹן לֹא יִפְרִיעַ נֶצַח שְׂמַחַת גְּיִלָם!
אָכֵן אוֹי לָהֶם אִם יֵאָבְדוּ זֹאת הָאֲמוּנָה
אוֹי לָהֶם בְּהַבְּרִים: כִּי קָזַב כָּל תְּמוּנָה.

הֲלֹא אִזּוֹ רַעַד יֵאָחֲזֵמוּ, שְׂמָה וְשַׁעֲדוֹרָה,
כִּי עֵינַם הַשׁוֹבָה עִתָּה הַלָּאָה חוֹדְרָת;
וְתִרְאָה וְתִכֵּן לָהּ, כִּי גַם תַּחַת שְׂמֵלָה בְּהִירָה
תַּחַת בְּתוּגָת בַּד צִחָה כְּשֶׁלֶג מִזְהָרָת

יפתר סחי ומאוס נגע מכה וחבורה,
 ותחת מגפעת קדש נפש ממארת;
 פחת רקיעי ופתי זחב, סיג ודופי
 ותחת כבוד קלון וכוה, וקיא תחת יופי. —

ואזי גם לך אחי, אזי גם לנפשך העניה,
 כי גם חלקך פחיים אך יגון ואנחה,
 שושנת אמונתך, הנסיונות חיש וארה,
 ופרחי ילדותך, האכל חקמה נסרחה,
 וכל רגשי נפשך, היפה באפה ופוריה,
 ישארו כקוצים בקרבה, ולא יצלחו לכל מלאכה,
 כי אם להעצים מכאובך, להגדיל אש המדונה
 אשר בלבבך בושרת ובעצמותיך עצורה.

שמח איפה בחור! שמח כל עוד של ילדותך
 על הפליקה השחורות יתנצץ בפסירים;
 ראה חיים עם אשה, שימה בחותם על לבך,
 והאמן כל עוד תוכל, באהבת אשת נעורים;
 האמן עוד כי בלבבך בן גם לבב רעיה;
 האמן ביקר האדם, בפדהו בזמרה ושירים,
 האמן כי בעצמו יאהב את כל זולתו,
 כי ישיש בששונך וצרתך היא גם צרתו.

האמן כי האומרים: הפל אך מקרה ופגע
 סבלים המה להם, ועינם טחה ועורת;
 דע והאמן בכל לבבך, ולא תפון אף רגע
 כי נפשך נעלה על כל תוציר ולעד גשארך.
 האמן כי תבל ומלואה: עושק ונגע,
 אלהים הבין דרכה, והפל תפן בוצרת.
 האמן בני! כל עוד נפשך בכל אלה לא נקטה
 האמן! — טרם על שמש חיה תשכון עלטה.

האמן האמן כל עוד עינה רכה ועניה,
 מערפלי החלד עוד לא כבדה וכהה!
 וכל עוד ששונג הילדות יקתרוך פמחונה
 אל תלך במאסרי הבינה והדעה;
 תרחק ממך מגנת לב כל עצב ותונה

אֵל כֵּל יְגוֹן אֵל כֵּל יִצְבֹּן אָמֹר: מִהֲרָה יִצְאֶה
כִּי עוֹד מַעֲשֵׂה דָהָה, אֲדָךְ מַעֲשֵׂה יְדִגְהַ יָמִים בָּאִים,
יָמֵי הַמַּחְקֵר וְהַנְּסִיּוֹן, הַיָּמִים הַרְעִים.

ההושעך צנוחצרת הצאה א"יה

חיאל מיכאל זירמאן.

אגרת מבקרת. *Kritisches von Salomo Rubin.*

חלופי וויודעי! שחול שאלת ווונני להרשותך צאספקלייא שלי את
כבוד הכובצי יחק חוצרת שוונה ועשרים, אשר ילא לאור צטנה הזאת ע"י
ידידנו הרב החכם וקופר ונהיר צתורת ה' ונ"ה ונחם צר"י שטערן הי"ו,
אשר לא ייעף ולא ייגע צוולאכתו צקודש — תהי ונשכורתו שלמה ונחת
אלהי החקד הונשם לאיש כונעשהו! — נעמרתו לשאלתך: והנני לגולל
את החוצרת הזאת לעיניך ונל אל לך, ורליח צעיניך והגית צלצך ותשוע
ותדע לך:

לד 7 פתח לנו הרב החכם הנוקובל הר"ח יעללינגעק הי"ו גם הפעם
את חולרו הטוב, ויוליח לאור עינינו את הספר „גנזי הונלך“ להנוקובל
הפילוסופי ר' יחק אצן לטיף הספרדי ז"ל. והספר היקר הזה רלונו כצר
את הפרק השניני דפס צב"ח השוניי עס הערות ונשכלות ונעבל הכרם
הרב החכם רש"י הי"ו. ונוקולחא הערתו הראשית והעקרית שס כי הליכות
נפש ר"י לטיף צקודש האלהות דורכות צעקבות הרח"צ ז"ל. אך ונה שגיה
רש"י שס לך 91 צצרי הרח"צ פ' תשא „וראש הבח“ תחת „וס ר
הבח“ (וכראה שסוק לו החקון הזה ונסוף צצרי הרח"צ שס „והנקודה
האחרת סוף הבח“) אינו ונוכרע לך, כי כן ונכה גם אצן לטיף צתחלת
הפרק השני ונספרו „לרור הנוור“ הנדפס צב"ח התשיעי את האלל הרשון
הוא שכל המועל צטס „הער הגדול הנקרא הרשון“ וכן הפילוסוף
ונוהר"ק ז"ל ונקיים הטוסת הזה צלסון הרח"צ (ונו"הו חכנות הוסקן) וכן
אצן סנה צנוק"ח סוף צהעלותך חוור „השכל המועל שהוא שרו של עולם“
ורונוזים צזה על הכווי צדח"ז „ער העולם.“ — וכן הגהתו שס צנוט"וע
„הנצרה הרשון“ תחת „הנצרה הרשון“ איננה ונוכרתת, כי רלונו ע"ד
לסון „הכבוד הנראה“ אשר השתמש צה אצן לטיף צס' לרור הנוור הכ"ל
תחלת פרק עשירי, סכוונתו תוניד על הדפוס העליון חוה שכל המועל היח
הנקודה הראשונה, כי רצים הנה התחריס והלצושים לנושא רוחני ודק הזה.
— ונסוז לפסר גנזי הונלך אשר לפנינו: שס לך 8 הליג החכם הנו"ל
ליון השאלה (?) אלל ונלת „העילה“ ואין ספק שז"ל „העולה“ כלסון
הכחוצ „ואחאפק ואעל העולה“ (ש"א י"ג) ור"ל כאן שציטל דעתו ורלונו
והעלה אותה לעולה על ונצה דעת אחרים. — שס „סוד וליחות העולם
ו לורתו צכללו“ וכן להלך סוף פרק ד' „לורת העולם צכללו. וצפ"ה
„לורת העולם“ רוזו על סודותיו צספרו „לורת העולם“ ורגיל השס לורה
כוו צלסון הרח"צ — „כשמות לורות אונת“ (דחיאל י') „נקוס ונוור

הגורות" (פ' יתרו), והגורות לא יצוה כי אם ונתי ונעט" (פ' ראה) —
כן צלשון אצן לטיף צפ' לרור הנור: גורת הונלה, גורת האות, גורת התפלה,
גורת נשיקה וגורת הירידה, וצנזי הונלך פרק ה': גורות הנכבדים, וכל
הגורות שתחתיו, החותם הגורות וכו' וכו', וכוונתו צורות העולם בכללו על
הגורה הראשית (היא "הגורה העליונה" "ומשפחה השכלית" סוף פרק ה')
צטיינת אפלטון הידועה, עיין ונו"הו צטיינת הרש"צ, וצפ' חוקת על דברי
הרש"צ עס צענין נחש הנחשת לאור: ורצים השתצשו ואונרו כי זאת
הגורה לקצב כח העליונים, כתצ הנוקור חיים ז"ל: והרנו"צ ז"ל כתצ צפרק
תשיעי ונהחלק השני כי היו הראשונים קוראים הכובצים גורות, וכתצ על
זה נאישטרו וידאל (הוא הר"ו מרצוני) כי זה קוד גדול והרצ ז"ל כי רוז
לשרש גדול יש לקדונים צענין הגורות וכו' שאלו הגורות השפלות דוונות
אל הגורות העליונות וכו' ע"ש. — סיקוד השני צהפילוסופיא של ר"י לטיף
הוא דעתו כי ונליחות השי"ת אונס ונשגת גס ונלד נצראוי הנצעיים גס
ונלד הרחמים אלל שהשגתה ונלד השכלים הרחמים היינו אם, ונלד השכל" (סוף פרק ה')
"השקול צוונזי חכונת ההגיון" (פרק ו"ה) היא השגה
שלמה צחכלית השלמות (פרק ה') ונקרה צקגנון האחרונים: ונפת אונגולוגי;
או "ומחך ידיעת האדם עלמו" (תחלת פ"צ) ע"ד, ונצטרי אחזה חלנה"
והוא ונפת ונקרי או הסיקוריקיי; אלל לא תחלונת כראוי השגה ונליחותו
ית' "ונן הנולאים הנצעיים כהשתדלות אריסטו וכו' עס היות קלח הרגשים
חוטאים וכו'" (סוף פרק ה') והוא ונפת קוקטולוגי או טילולוגי אלל
האחרונים דצבריו "לא על לד החיוצ כווי טנוען צעל דיננה. (תחלת פ"ג)
וכן "נמלאים על דרך החיוצ כקצרת צעל דיננו" (תחלת פ"ה) רוונז על
צעלי הקדוונות ואריסטו צראשס (עיין צוורה י"ח לשני ו"ג לטליטי). ודעת
אצן לטיף שרק ונהנצרה הראשון "אשר נצרה צחפץ פטעו" (פרק ה')
"השתלשל הכל ע"ד טפע ואלילות וכו' כדוניון איש אחד" (עס) ור"ל
צהברח וצחיוצ. ונהפטי צעלי האלילות ופאצטואטיוונס, האלהות והנוליות
אחד" יצן אצן לטיף רק על הנצרה הראשון (') הנ"ל "שהוא צכל והכל
צו, וזהו אונרו ונלל כל הארץ כבודו" (גנזי הונלך פרק ה', לרור הנור
פרק ו'). — עס סוף פרק ה' צהזכורו, והנורחות והגוונים" רוונז על רוז
הקדוונות והנוקפדים אשר להנוקוצלים צצחינת רקוני הנצעים, עד כי הנוקוצל
הפילוסופי הר"ו קורדואירו ז"ל יחד להקדוונות האלה פרק לצדו צספרו הגדול
פרדס רוונזים צעס, "עשר הגוונים". ונלחתי נכון להעתיק ווננו פה דצרים
אחדים ונ"ל: "צוחר וניחס גוונים ידועים אל כל קפירה וקפירה וכו'
והדצרים האלה ידועים וונזארים אלל כות צי הקנייעין ולין לבו
ח'ק צע ונלס וכו' להורות טיש ונצח לענין הגוונים אל הפעולות הנצעיים
ונלמעלה וקרוצ לענין זה היו עושים עוצדי הכוכבים

1) ותחכב דר' גרעטץ צפ' קורות היהודים חלק טשיעי לז 221
ונצערה 3 העתיק שלל צדיוק: die Gottheit, כי אין כונתו צולות
"הנצרה הראשון או "הנלוי הראשון" על עצל הנצרה ית', כי אם על
הדעמוירב שלו כנ"ל צטיינתו.

והנוזלות שהיה עבודתם בקטורת ידוע אלכל להשפיע להם כח ונהוג
ההוא והיו נחלצים בלבושים הנותיחים אל פעולתם והעד הכ"א וכן
צ"ה אצ"י החושן י"צ אצ"ס ונתיחים לפי הווסכת י"צ שצני ישראל
ונוקם גזוה וכו' עכ"ל. דברים כאלה יחיס וזחיס אל וצקר חפשי בזוננו,
וכפלאים צפי וקובץ קדוש יאמר לו לפני שלש נואות שנה!

לד 14 נתגלגל לנו זכות פירוש יקר וקדוון על ווסכת אבות ע"י
הזכאי ווהרש"ל ה"ו. וצטיגרא דליטנא גילה לנו הופרש הזה לד 17 את
דעתו, כי הונך האחרון לפרס הוא דריוש קדוון אשר נלחו אלכסדר
ונוקדון (צנקבו וירושלים, עיין וואור עינים לרענו"ה צחקדונה) הוא הוא
דריוש ⁽²⁾ צן אסתר אשר ילדה לאחשורוש לד"ז. וואשר ידענו ופי סופרי
דברי הימים לנלבי פרס ווודי, כי דריוש קדוון היה צן הונך Arsames
ואסתו Sysigambis, א"ב ארזוני הוא אחשורוש וזויגוניס היא אסתר הולכה,
דעה חדשה לא טערוה הופורשים אשר ברזס וסכיונים, כי אחשורוש היא
דריוש היטטאספיס הונך השלישי לפרס. והנה לפי השערת הופרש הזכאי
ווחאים הוקרה אשר יקברו לנו יודעי צינה לבעים ון ארזוני כי קשר עליו
אחד קריקיו ושנו Bagsas (בגחן?) ויצקש לשלוה יד צונך ולהניחו צסס
הנות (וכן קצלו גם חז"ל צ"ר פ"ח) ויונא הדצר וילו הונך להניחה, אל
וועשה שני הקריקים צגחן ותרש ושוורוי הקן (אסתר צ'). ⁽³⁾ וגם אסתר
היהודית היתה לפי"ג האטה הוסקולאה הלזו אס דריוש קדוון, אשר נפלה
שני צידו אלכסדר, אשר היטיצ עונה צוואד, וסיא גם היא רחשה לו צרגשי
לצנה הטוהר תודה רצתי וחיצה יתירה, עד כי ווחו הוור לנפשה וילר לה
עד אשר ווחה גם היא, וודי כלכלה צרות גצורה את לרת ווחת צנה הונך.
— אונס כפי הבראה ווקרה אחר הולך הועה את הופרש הזה צדיעתו
זאת, כי דברי הימים ווספרים ון דריוש הונך התשיעי לפרס שהיה שנו
הכנוי Nothus שר"ל צלטון פרקית ווודר אשר ילדה פלגט אציו ארתתקסתא
צעל טיד הגדולה (Artaxerxes Longimanus) אשר חצוהו קלת וופורשים
לאחשורוש צעל אסתר. וואשר דריוש קדוון הכ"ל היה נכד ארתתקסתא הזה יתכן
שחצו אותו הופרש לצנו אשר ילדה לו פלגטו ר"ל אסתו השניה היא אסתר
הולכה. — וצסס אס שורוש דעתי כי אינו סס עלס פרטי, כי אס סס כנוי
ותואר ונכות לצחירי ונלבי וודי ופרס, והוא צעלנו התואר Azvaresch או
Husvaresch אשר הזכיר החכם קלייקער צחוצרת השלישית והשתקת קפרי
לענדא פעטטא טלן, וציאר סס כי הולדת התואר הזה צלטון פעלנווי היא:
אוון ובצורה. וצוה יתורן קוסית הרא"צ צפ' צלק חיך צן אחשורוש קודם
אחשורוש? שרנו צוה על הכחוצ דיאל ט' צגנת אחת לדריוש צן אחשורוש

⁽²⁾ וצקלת ספרים שונו כורש צן אסתר? (עיין ווקור חיים סקן
צרכה צסס הודרש הווצח צס' ונ"ע להר"ד צן ציליה) ונויושצ הדצר עפ"י
דח"ל ר"ה פ"ק: הוא כורש הוא דריוש וכו' ופיר"שי סס: טאף דריוש
טלחרי אחשורוש נקרא כורש. ועיין וזה צאריכות צנ"ע אונרי צינה פרק י"ח.
⁽³⁾ וכן החכם הרופא Dr. J. E. Pollak צנ"ע Neugeit 1862 קרא

וזרע ודי, כי צאנת השם הזה היה לפס תואר הוד ונלכות, ע"ד הכנוי
 לנאחר לרומיים (עיין הרח"צ ע' וקץ על השם פרעה וצפי' אהוב יוקף
 טס). וע"ד השם הכנוי Ardeschir לנלכי, פרס שר"ל הולך הגדול ל"ד
 החכם Pollak הכ"ל, וע"ד פיר"שי צק' עזרא שכל ונלכי פרס נקראו
 ארתהשקתא וכו' ופי' רע"מה ו"ע אורי צינה פרק י"ח צסם צירוקו הכשדי
 שהוראת השם הזה היא: גדול ונלתי. —

לד 20 וציח לנו החכם דורש קדמוניות לקראים וזה"רש פינקקער
 נרו גם עתה שירים יפיעים ונעימים וון הדיווחן של ר"ו הקראי. צראשונה
 יקבו שני שירי אצל ונעוררים קנים והגה על וות צתו, וצראש הנתיים חתום
 שונו: ועה רופא קראי חזק. צשיר השני צצית הראשון, „וכום וור זחור“
 רונו על הכתוב (תהלים ע"ה) „כי כום ציד ה' ויין חור זור. אשר כפי'
 הנראה כיון הכתוב שם על כפל הוראת השם חור וון „סתמה חור
 (דצרים ל"צ) וון“ ונעי חורוורו (איכה ה'). — לד 25 וכתב ונזקר צחן
 לשון נעימה וצככל הגיון דעת ותזונה מהרז החכם וזה"רל איזלער נרו,
 ונפחות אליו הערות יטרות ונפחות צחקרי לשון וצחקרי הלכה. — לד
 30 דרוקים יקרים צאגדות כוונות וואת הרז החכם הד"ר אליעזר אליהו
 איגעל ראצ"ר צטשערנאוויטץ והגליל. — לד 33 העתקה וואת הוילין
 הר"א צרענגער, לשונה קיה ונליכתה למה צטפת ווקראי הקודש וכולה ונעשה
 ידי חונ. — לד 39 עוד העתקה עצריה ונאוטכיל הר"ר אלכסנדר חיים
 שור, וגם היא נעשתה על נהרת לשון הקודש וטפתה צרו חונל. — לד
 45 וכתב ונחכם שד"ל נרו. ראינו שם ווינו לוטסער נראה כוונתה לעתור,
 כי נודע איך הוואתקן והונוטר הזה צעלנו און וחקן הוון וטלי אשר ועבר
 לבני חורר וגם, ונכל פיהו צווליות קלרות ונלוח דצרי עותים צעשה
 שפלה וצלשון תפלה וצאונח יד הוון תעשה כל זאת, כי עת לכל חפץ. —
 לד 48 קינת הוואורר הוואורר ווה' אצ"ג נרו. רוח שיר אונתי ורחק על
 הווליה הואת הוולצצת רבטי ווורטי לצ הקורא, אצל לא ידק שם צקדו
 צעבור שווי החרת תתקלל ונצירה (כאלו היה ונצין נפעל עם נגינה ונפקת)

תחת תתקלל בקוץ כונשפט צנין שלח נזכר שם פועלו צתפקק. —

לד 53 וכתב פתוח ודצריו פתיחות ונעשה חידודים וכולל וחקקרים
 שונים שמונים וחריפים וואת החכם דורש אגדה ונחצוון צקדמוניות וזה"רש
 פרענקל נרו. הוואלוות החרויות אשר צוכתב הזה, הצויות כוונקרות חרז
 ונחללות אצני קלע לוויל אכטי ריצו, לא יעכנו רוחנו ולא ישמחו נפשו.
 כי צנללס התגלעו וני הווריצה, ונשאת אש הוולחנה הפלה להעלות גוה
 עשן ויתאצבו צם רצים ונחוני ארצנו, ותי' לנחלוקת שלח לשם שמי, וקלח
 וקלח קופרים אשר תרצה הכונה היתה לקנחת אית ורעבו אשר תגדיל
 הקבלות ותאדיר פתיית, ואשר צעצורה דעת דוס לצנו ונפשו עגונה וצבתה
 צונקתרים על חלוו כבוד התורה והעשה הקדושה וצצוד חכויה וקופריה,
 אונה איך הדצר הרע הזה עוה צנזק הכתב והנכתב, ורק עלתנו כאוונה
 צחוכת ונוולה וואצנה וקוטרית אל החכם פרענקל נרו, לצל יחס לצנו ונצל
 יד לכשע, צהרים נצון דצר טצט צקורת ווה גם ווקל חווליס על ונלכתו
 קודש, כי שם חכם לצו לא יבהה ולא יאפל צצוא וצקר ואצורה צידו לצדוק

אחרי דצ'ריו, ונר קופר ונהיר לא ידעך ולא יכזה צהפיה עליו אחד חבנוי
 חרשים צנפוח וזקק ונוקף, כאשר שנוענו ונחכס חנגלי John Dalvymple
 צהיותו פעם כנחלוקן צלזני רעבו Johnson על חידות דצ'רי צקורת ולשון
 קשה אשר צנו כנגד ספריו. אל נא חסי זאת לך לפוקה ולנוגינת לצ,
 ענחו רעבו, הן עוז לחוצר חצר בי יהולל וכי יהולל, השם העוז דוונה אל
 כדור לכפה (Fieberball), אשר חס לנוף יל'ץ רק לפאה אחת צנאקוועות
 הצית, אז צאשר יפול עס ינות, ואך אז יתרווס ויתעופף לנועלה חס יקלע
 אל שתי הפאות גם יחד — חולס נעצזה נא להג דצ'רים אשר חין לנו
 חפץ צהס, ונפן אל נודרשי חבונה וחקרי לצ אשר צנכתצ הזה, כי הונה
 יאירו עינינו ויפתחו לצנו צהשערות יקרות ודרשות רחצות ונצצות לנועלה,
 ראשן מוגיע שני חגדות לפונות, ואגודתן על ארץ קורות דצ'רי הינויס לצית
 ישראל יקדה. הנה כי כן כאוו רעיוניו צאגדת חוני הנעגל (75 59) הנוכילה
 צקרצה דצ'ר הונלחונה והנוריצה צין צית החשנוואלים וצין הפרושים והאסייס
 והכהנים ונרע יהולדק, וסינת חוני הנעגל שצעים שנים רונו על חורצן הר
 ליון (4) ע"י צ"ח כונו גלות צבל שצעים שנה (75 61) ושע"י רונו ר"י
 דרשנת הנוקרה צטוז ה' את שיצת ליון היינו כחולונים וכו', וכי אך דרך
 החלת חקבים האגדה החי עס הנקופר ציוקפון צנעשה חוני ועס הנורונו
 צנ"ח שנוזכיר רש"י תענית עס (75 61). — והנה חגדת הקפור וסינת
 חוני הנעגל שצעים שנה ונזכירו צסיפור היונים ון, עפיווענידעס (5) על
 חלי כרתי, אשר צרעותו חת הלחן לצציו צקש עה אוצד צנערה וייפך ויישן
 וייקף ונשנתו והנה עולה הפוך לבינו, וכל אשר לכנוי אך כונו זר נחשצ לו,
 לציו ונת ואחו הקטן היה עצ וישיט, ויחשצ ויחצוקן ויודע חליו כי ישן
 חנויס ויש שנים, ויהי לנופת. וכיולח צזה ולינו עוד חגדות וסיפורים
 צחלנוודים וצנודרשים הדוויס צכללס וגס צפרוט חל סיפורי והגדות היונים
 ועיוס חורים (6) ד"ו קפור האגדה ונחטאות חכסי קדום עס ונוותיהס להשכיב

(4) החכס הנענויק הזה ונגלה עפח ונכסה עפחים צסתרי כבוד הר
 צליון (צרוז ל' 54. 59. 88 וצאריכות ל' 93—95 צהערה האחרונה
 צד"ה שייך לסי' ד') והשערות דקה ונשגצת צסוד הליטורין או השיתין של
 וני גיחון וצכוונת הלנור והעורים והפקחים אשר היו צעיר היצוטי הנשאר
 על הנולידה גם אחרי הלכד העיר, ונפרש ע"י הרצה ונקוונות קסי הצנה
 צנוקרי וצחלנוודים וצנודרשים, ונגלה רצ לפונות צקורות ויו צית שני וצנלחנות
 הכחות כנ"ל, ורלויה השערה החלת לנושך אחריה חת לצ חבנוי הצקורת
 צעין פקוחה וצלב ככון וחספי. והנכתר צהשערה החלת נזכיר צחקרי חבנוי
 לצ צענין כלה עורצ ציה"נאק (הנגיד 1862 גליון 43. 50. 1863 גליון
 14) וצקוד ונעשה הקורות וויס הנאחרים וכיולח צהס אשר הזכיר להלן
 צסוף הנאמר הנוכחי ישרים דרכי ה' וגו'!

(5) אחרי כחצי חת ונלחתי רחיתי צנ"ע צן חכניה 1862 גליון 46
 שהעיר על הדויון הזה גם החכס ווה"רל דוקעס כר"ו.

(6) עיין צייאטרענגע וכו' ונרצ הר"ו זאקש כר"ו, ונאמר הרצ פיין
 כר"ו צן חכניה 1862 ל' 296, ונאמר ווה"רל דוקעס כנ"ל עס גליון 46
 ז"ל: „Actian berichtet, daß Indier und Perser eine Ueberfegung

צ'הן עוצרי אורח ולקלרס אס יאריכו או לנחתס אס יקלרו ונודת הונטה, דונת
 אל ספור היונים ון החונס פרוקרוטוס אשר הרבו טהעזיאוס וכן לונך סהרב
 את קין אזי אצותיו דונת אל פערזיאוס צן דאכאש את אציו זקנו אקריזיוס.
 והדרטה על „ויתרולו הצנים בקרצה“ דונת אל האחים עטעוולקעס ופולינילעס
 בני עדיפוס, ואל האחים אקריזיוס ופרעטוס סהיו ורצים זב"ז, עוד צצטן
 אונס. וכן הגדתס (יצנות ו"ט) סכצלב יעביה צעץ דונת לקיפור. גלובליס רצים
 כאלה צשיחותיס. וכן האגדה ושלמה הונלך סהצין שיחות חיות ועופות דונת
 אל הונקופר ון וועלאונפוס אשר היל סני כחסיס וננות, ויהי היום וועלאונפוס
 שוכב יען תחת האלה, ויצואו הכחסיס הסס וילחטו דצר ונה צאזנו, ונן היום
 ההוא והאלה סענע צונרחק רצ ואלד והצין גס שיחות העופות. ונכו כחויס
 עוד רצים כאלה, כונו סהעיר חכס אחד צן חנניה 1860 כי צפרק. דר' נתן
 צציירו את האדס דננות עולם קטן ונדונת את עקצות רגליו אל הונלאך הננות,
 ולקח הדניוין הזה ונונעטה „עקצ' אובל. (Achillesferse) הנודע צצירי האונער,
 כי אנו טהעטיס טבלה אחת צנחר השאלו ס תיק א (Styx) לנוען לא יללח
 עליו כל כלי ונשחית לחצו, אל עקצ רגליו אשר אחזה צידו ולא טעזל צנחר,
 נונחן צאחרונה צונלחנות טרויה צהיותו צהיכל אפאללח ונחרצ או נוחן פאריז,
 וסוד הקיפור הזה כי עקצ רגלו הוצילהו אל ונקוס ויתחו דצווי ונלחנה צשלוס,
 ודונת לזה ונאונרס ז"ל (סוכס כ"ג), „רגליו דאינט עירוצין ליה.“ וכן סזכר
 צאגדות חז"ל ון הורקלס על פרטת הדרכיס, ונחטו טל אריאדנה, ונלצצירנח
 על האי כרתי, ון צענטויריס ווינעטויריס, ונלצצו נעסקוס ונחוצול עוגריס, ונחאצן
 קיזיפוס (ילקוט כלציס) ונחידה אשר טאל ספניקס את עדיפוס הכ"ל (סצת ק"צ):
 טוז תרי ונחלת, ונשחיס נעטו טלט וכו'. וכן סכזור סהיה תלוי לדוד על
 ונטו וכסרוח לצוכית ונשצה צו היה ונגן ונחליו (צרכות) דונת אל כזור
 הרוח (Neolshafte) צקיפורי קדוויי היונים, ונשכח ונעטה סכזור הזה אס"כ
 עד סקרח החכס האנגלי אפאע את הציאור טל עקטאטיוס על ספרי האונער
 והעטורר על הדצר, ואחריו נסה אקוואלד ונלח את ונעטה סכזור הזה. —
 ז' 67 ונשורר הונלץ הנפואר וו"ה נפחלי קעבלער נר"ו סיר „לוית
 חן“ סכרבו צרוז הדרת טוז טעס ודעת. — ז' 71 סיר אחד לצעירי
 ונשכילו ארלי הר"ר ונרדכי כ"ץ ונצין סורותיו ונלסיר רוח חן ודעת. —
 ז' 72 ונחצו חכס הר"ר יוסף לעווי נרו ונחקותנו כלפה אל חצונות רעו
 חכס הקראיס צאגלייוין על טאלות חכס צעניכיס יקריס. — ז' 73 ונעטה
 ידי אטה חכונת לז יענטא ונללעברנער הנחייצת צנפארת לטונה העצריה
 רצים ונחכויי הדור אשר לטוננו הקדוטה כשפת לועז להס, וגס ונחאסיס צאזול

Homers gehabt haben sollten. Wenn dieses vielleicht wahr
 sein sollte, so würde wohl manches Bild und manche An-
 schauungen in Persien durch diese Uebersetzung in Umlauf, und
 so auch zu den Sabäern gekommen sein, so wie auch zu
 den Talmudisten.“

וראה עוד הסערת החכס הר"ח הלוי נר"ו צהנגיד 1862 גליון 25, 46
 אודות נקור איקור הזוגות צדה"זל ונקור ונכהגיס אחריס וכו' ע"ט. —

התורה ויוצאי על נדין תצורך אמת חן הזאת, וזרח שמש יענטא זין הכובצים אחרי צא שמש רחל. —

74 "חלום התולדה" ונהחכם הוולץ צעל, "סירי שכונית" ווה"רוו זידוואן כר"ו. ווה רב חין ערך הסיר העווק והשגב הזה! — ונתוקה שנת התולדה העיפה ונעבודתה הקשה אשר העציד אותה אדוניה להלביש פני האדונה לזעי רקוניתס ציווי האצו, ולהולידה ולהלמיחה וזון כל חי ציווי הקיץ, והנה הזה טובצת זלועה הרפוד על שויכת שלג וכפור, חוכרת את

יוני נעוריה עודנה צאצה, חלונות ון כלני חווד וליזי פרחי הוד. והנה ילידי החלום הזה: לעלועי קרה כפורחים יעלו ללה על פני זכוכית החלון — אצו וסחיו קיץ וחורף תאוויס יליזו — ללות על כלה לצד הולך חשכים צלהטי נגרות התקוה! — 75 96 חזיון החכם ונעים זמירות הר"ו שנתה ראצבעער כר"ו. סיר ונעולה ולו קס צעלטה, צחוורו: שפה יפיפה ונעופפת על כפני דויוון קטב, צלרתו: לולאי החרוים ונשולטים ונשולצים איש אל אחיו צטרשרות חן, ונחכליתו: להליג את החקידה צלרו ערוונה עריה צוסת. צקלה תוכן ענינו נגעתי גם אכני צוכתצ. אשר לפני ספרי, "צן אוני" הוולץ הזה הוליא לאור ציוויס האלה ח"א ונפירו, "עת הזוויר" הכולל העתקות עצריות ונשירי שילבער הנצחרים ציתר שאת הדויוון וציתר עז התפעלות. העעתקות האלה נוצות וכוחות וציתוד נעלה ונשגב דעות רב החוזל הוא האש צשיר הפע וון, אשר כנודונה לי סנדפס כבר צאחד הב" צסם "הצצברה", וכפי ההוגד לי ער אותה הועעתיק אחרי קאון קאון ציקוד אש צעירו לעונצברה, צעוד חס הגיג רגשי לצצו, כי אז יללה רוח הסיר על הועעתיק ויפענאו צרוצ אוניס, כדבר הרנצ"מן ז"ל צהקדנותו להעחתק ס' תהליס. — 75 105 "הפרידה" ווהולץ הר"ר אהרן בהן כר"ן, ותיא ונחרת צטרד לשון יפה את יוני עניו ונורודו של הפילוסוף צרוך די טפינוזה כאשר גרשוהו אחיו ונחפתח צנחלת אלהיס. — 75 112 "רסיקי דוענה" אשר דלפה סירת החכם נעים זמירות ווה"ריל שפערלינג כר"ו. סירי הוולץ הזה ונלוייס ציפי הלשון וצנועם הדויוון, ונדצרו עוז והדר, וקולו חולצ שטנלי צוק. —

76 126 ונכתצ יקר ונחכם אחד ושנוו חמוס צקופו צר"ת ונכ"ן, ונציא השערה נכוחה וחוללה ע"ד הצקור החפשי צדצר קוונני הקטורת, כי היה ציניהם גם קס הנות (7) אשר לווד (8) ונשר"בה (9) אשר גדל על צרכי

(7) ואולי הוא החלצנה, ויהיו זה רנוו חז"ל לדעות החלצנה אל פושע ישראל ע"ד אורס ז"ל, "זכה נעשה לו קס חיים לא זכה נעשה לו קס וות" (יונא ע"צ) וכן, "לנויניכיס זה קנא דחיא לנשואיליס זה קנא דנותא" (שצת פ"ח), ולקחו ח"ב הונצטא הזה וננעשה הקטורת שהיה זה קס חיים לזכאים וקס וות לחייצים כנעשה קרה ועדתו. ע"ב הזכיר קס (שנות ל'), "הסוויס" שתי פענויס ונחקשה הרח"צ צדצר ע"ש. (8) הרצ הגאון חיד"א צספרו דצט לפי אות חכמה שצצ זין החכמות החילוניות שהן פערפראות לתורתנו גם, "חכמות אוונות שדרך זה אפלנטון צתיקוני אכילות ונזגיס ונזה נולד חכמות ונרקחיס ופריכה להצין ענו י קר צנות ונחוח ונכסיס ופטוס הקטורת.

ונלכים ושרים וזן חרטווי וולרים ¹⁰) ונוקר את הקוד הזה לחסיו אהרן הכהן

⁹) ע"ד הערת הכותב צטוף הנוכתב הזה צעדות הרנו"צם ל"צ לשליטי
 צטעם עצודת הקרצנות צונון הכתוב ולא יזכרו וגו' ועל דצרוי צו"ה לשליטי
 אלל צחירת אצרהם ע"ה צהר המוריה אונר הרש"ט, "כי כל וזה שחובל
 התורה להשאיר הנהוג ולישא פנים לנוכה וכו'. "וצפירוט אונר הרנו"צן
 (צראשית ב"ט) כי תורת ונשה לקחה איו ונונהגי כצדי האוונות, וציטוד
 ונעם הסודיים, כונו שהעיר ע"ז החכם Dr. S. Bæk צו"ע צן חכניה
 1858 להרצ החכם ר"ל לעף נר"ו, ד"ו העונש היותר גדול צהודו היא
 הדחיה ונחצרת טצטו (Kaste), ועיין ברס חונד השטי ונכתב ו' צדוויין
 העצרים אל הסודיים והמוריים צחוקת השצטים) והוא בר רת צתורתנו צלשון
 ,,ונכרת הנפש ונעויו" (ראה הנאונר ,,צתולה ונעויו" לנוהר"א גייגעב
 צהסלון החושיי). ויש להסיף על זה כי גס טנא שופך דם אדם הנזכר
 צחורה צתחלה אלל קין אשר נענש צושפט, ,,נע ונד תהיה צארץ וגו' וישם
 ה' את לקין" (צראשית י"צ ט"ו) נוולא צספר החוקים להסודיים אשר כתב
 להם ונחוקקס ונענו צן צרונה לאונר: צוולא הרולח יוחק צכתוצת קעקע תו
 גויה ונתה גס נע ונד יהיה צכל הארץ נעצב ונדה ונכל צני האדם. וכן
 צחוקי וניוויקי ונשפחת צית האצ חוצצ הנחוקק הזה איש איש לקחת אשה
 ולהוליד צן זכר יורט לפוני האצ (כדצר הרצ"ע פ' תל"א ,,על הנחלה ידצר.)
 אחרי ונתו. ואשה עקרה תתן את שפחתה צחק צעלה לנענן צצנה גס היא
 ונונה כו"ט צראשית ט"ז. ואונר: אשרי האיש אשר ציתו ונשולט ר"ל הוא
 ואשתו וצנו. לכך צמות איש וצן איו לו ונחויצ (תורת ונענו פרטה ט') אחי
 הוות ליצם (ונוזכר צצצילי עולם לנוה"רט צלאך ז"ל ח"א ,,כי כן נוולא
 צהודו הפניויות צין יושב הריי גארלחו ונלות היצום) את היצונה (אך צהשחית
 צני האדם ציונים האחרונים את דרכם על הארץ ותהי להם פניה חילונית
 צדצר צטלו את היצום והוא ונעט כונו אללנו כהיום הזה) היינו לקחת לו
 אשת הוות לאשה (עיין הרצ"בע פ' תל"א ונקור חיים טס קיוון פ"צ צסם
 הרנו"צם ונ"ע לב', ,,שהוא ונכה קדום ליצם אשת אחיו) לנוען הקס זרע
 לחסיו אשר יירט את נחלתו ואשר יכפר צעד גשנתו להאלהים ע"י זצח
 הוותים (Sradha) הנציאן אל חיי ג"ע. והוא כעין תפלת הקדיש שחכליתה
 אלל הוון העם להציא את הוות לחיי העו"הצ (ראה הערת יש"ר ז"ל
 צהקדוות ספרו צחינת הקצלה ע"ז, והוא ע"ד שהחכם צהנוגיד הנ"ל ונפקק
 גס צנוקור ושרט הזכרת נשנות חס אינו צקרצ עווי הארץ) וגס הפרטים
 התפללו צעד הוותים שלטים יוס אחר הוותיה, וציוס הוותיה צכל טנה וטנה,
 את התפלות אשר צספר Si-ruze טר"ל שלטים יוס כונו טנאונר (ווענדיד אד
 פרק י"צ) וישאל לורוחקתר את אורונו לאונר: כונו תפלות לריך הנן צעד
 אציו והצת צעד אציה להתפלל לפני ונלאך הנשנות ד וננה (Dahman)?
 ויען אורונו ויאונר: שלטים תפלות לכפר צעד שלטים עצירות חוורות. —
¹⁰) ונולינו עוד ונעשה הקטורת אלל הסודיים הקדמונים צעצודת
 עולת השונט (Jagam) כי צסרוף העולה על הווקדה היו הכהנים ונקטרים
 לצונה וקוים לנענן העציר את הריח הרע והוא הדצר אשר הזכיר הרנו"צם
 ז"ל צו"ה לשליטי צטעם הקטורת להיטיב ריח הצקר, ע"ד הקטורת צשעת

הגדול והוא נוקר אותו לצניו אחריו לנען¹¹ יזהרו צו¹² ולא יונתו
לא כן כהני צית שני אשר כהנו שלא כדת נבלם ונחס הסוד הזה וינותו
רבים ונחס, כמו שנותו צו כדז ואציהוא צני אהרן, וכמו שנותו צו קרח ועדתו
²³ וכמו שכלנרע הונלך עזוזהו¹⁴ ונקס הזה וכו' ע"ש. — ואל ונעשה
הקטורת לדעת החכם הזה דוונה גם ונעשה צדיקת הסוטה צוים הנאחרים
כידוע כי עוד כהני הצרהוניים צהודו הסקו את האקה אשר עצר רוח
קבאה על צעלה, וגם צווי הנורים האלה נתנו הכהנים צהלנע קס הנות,
כי על וני הנורים אונר הרא"צ ע' פ' נשא, "סודו ידוע" וונאחריו ונקור חיים
אוהל יוסף והנזוט"ו עס גלו את הסוד הזה, כי הכהן היה נאסי צוים

הנאגפה אלל קרח שפ' עס הנוקור חיים שאונר וסיס קטורת לדחות עפוש
האור.

¹¹ ולכן לוח, והקטורת אשר תעשה כונתונתה לא תעשו לכם וגו'
איש אשר יעשה כוונה להריח צה וככרת ונעויו" ואין לירך אל"ב לדחק
הרא"צ עס לאונר: הזהיר צתחלה ואח"כ הזכיר העונש.
¹² ע"ב אונר ר' יהודה צונק' כריתות: אס חקר אחס ווכל סונניה
סיצ וייתה, ר"ל ונחייצ צנפשו, כיון שחטא צהרכצת הקטורת שוב לא יעמוד
לו סודו אשר קבל להכלל וננות הסונים.

¹³ נשען על הרא"צ עס, ועל זה אונר עס הנוקור חיים: והסתכל
צדרי זה האדון כי רנז לנו ענין גדול.

¹⁴ ונריח קס הנות יתכן לנו ת, אולם אי וזה תצא הררע ת צונח
הנורים צסס הנות? צגסם עזיהו לא הקטיר ונוש רק צקט צלצו להקטיר?
ונראה יוסר צזה דעת הצלנן הגדול קארן או נארק צקפרו, "צרונים ורצנים"
כי ונקור אחר לונעשה פלחי הזה, והוא צאשר גודע כי דיני טוונאות הררע
וטרתה ונקודס ג"כ צהודו צונאריס וצפרס, כי אלל כולם היתה הררע
צריחת הבח החושך הטונח והרע הוא אחריוונן הפרסי. וכמו שלפי ונסתרי
ההודיים תדצק הררע צאיש הנורים ידו צכהן צרהוניי או אונגדך את השונט
וכן ונעיד הירודיע היוכי כי הפרסיס האוניו סהחוטח להשונט לוקח צלרע
כן היתה ונריס ונורעם כסלג על אשר דצרה רע צאחיה ונשר"עה, וצצור
זה זרחה הררע צונח הונלך עזיהו על אשר נגע צכצוד הכהנים וציקס
להקטיר צהיכל הקודש. — ועל פי הדצרים האלה נראה כי כונעט צין כל
טוני קדם צערצ וצארס (ו"צ ה') ונחלת הררע היתה ונזיה ונכיסח, ונצין
אך הצל וריק יפלה פי הכהן הנארי Manetho הנועיד כי ונחלת הררע
דצקה אז אך צצני ישראל עקצ אשר ישצו לחוים ודחוקיס צארץ גושן, וכי
צצורה גורשו וננאריס צנפון, וכי צצצורה הררע להס ונשה חוקיס ונשפניס
צתורת הררע ונרתחה! — והנה הפרסיס קצצו ונאונר צפ"ע להרוחה את
הנורע לאונר: הוי אונולל! חיה ועשה תויד צדעה וצהסכל, כי אז תוכה
לחי העוה"צ! אל ידצק נגע הררע הטונח צאנסיס הקדוסיס הייטציס טונחיס
וטוצי לצ על הריס טהורים ונאניחיס ועוסיס פרי! אל יגע צזה הנורע
לצל ויוסיך חטא על פשעו ורע על רעתו, כי אס יונעט חטאו צחקדי
נכפסיס הטהורים הצריחיס והשלויס! (ספר יעשטס — סאדעס פרק ז')

שם דבר הנוכח נוכח ונזונון על קרקע הנושכן כפי וזה קראה צעיניה אחר הצדיקה, אם ואלא אותה קיה כתן צוים דבר שיש לו קגולה שחתעצב, ואם ראה צדיקתו שנתעוואה היה כותן צוים סם הוונת להוניתה, וכי זה כוונת חז"ל צום' סקוה פרק שני: ונלמד שהיה נותקן ונחזקן ונכניס וכו', וצפרק שלישי שם: לריך שיתן וור לתוך הוים וכו'. והדרושים צחפן עיניים בללה עתיקים וארובים ואין באן הנוקוס לזה; אכן צטרם נכלה דצרינו חלה עוד לי שני דצרים לדצר צלוון הקורא הושכיל: האחד צהצביר הערת החכה צעהר ה"ל צס' צן חגניה ה"ל, כי כונו שאללנו שתי תורות תורה שצכתצ ותורה שצבעל פה ¹⁵ (כן נוולא צספר ¹⁶) תורת ונחוקק ההודיים ונענו ה"ל הסבדל צין תורה שצכתצ צסס Seruti וצין תורה ¹⁷ (שצבעל פה ¹⁸) צסס Smuti. — והשני הצעתיק, וזה שהציח החכס אפן סנה צס' ונקור חיים על

והעיר שם הוועתיק החכס קלייקער כי כן היתה הרעת אלל כל הענוים הקדוונים עוכס חטא גדול לשנוים ונעביד עוד הירודיו ה"ל כי הפרסים גרשו ונאלרס כל ונלורע, וכן גרשו הללה הללה צני יונה לצנים להיותם צעיניהם סנת הרעת. והחכס קלייקער ה"ל תונה שם על זה וסולא: וזה לצני יונה ולהצבע לצן אל נגע הרעת? חונס יוצן הדצר צסוס עין צפרקדי תורתו הקדושה, כי שער לצן סלח לצנה וצחרת לצנה סיוני עוונאה הוזה צלרעת, ונתרת הוולורע ולרעה הצתים היתה צסתי פרים, וסלח חת הצפור החים אל ונחזן לעיר על פני הסדה" (כונו שגרשו הפרסים חת הוים הלצנים אל ונחזן לעיר על פני הסדה כ"ל) והנה סכתוצ חוור סתם לפור (סוהא צעצרית שם כל עוף כקן כונו לפור שנוים ודבי הים, כי כל עוף קרלח לפור" הרא"צ פ' ונלורע וחת הצפור לא צתר חוור על תורים וצני יונה כו"ש הרא"צן שם צאריכות גדולה ע"ש.) וצפירוש בלוור חח"כ, "ואם דל הוול ולקח שני צני יונה" ונלורע עתרה ציונים גם אלל עוונאות הזו והזנה. —

⁵¹ אשר הדוקים והקראים ונחנו לקבלה. ואח"י נוסכו גם הפרסים ש:חלקו צוואה הסוניסית לנוספר הנלורים לשתי כחות, כת Mog הוואנינה רק צתורה שצכתצ סלהס היא אפעקטת, וכת לענדיק הוואנינה גם צתורה שצבע"פ היא לעבד (עיין צן חגניה 1862 לז 397) ואחריהם הוואנידים צכתות הס וכיס Suniten צעלי תורה שצבע"פ והשייטין צעלי תורה שצכתצ, ואחריהם הנלורים ציוני ונארטין לוטהער וכו'.

¹⁶ ספר ישן כותן וקדונוי ונלח הדוונה צכל פרטיו לחושה חוונסי תורה שלנו (ראה הצקדנות החכס קלייקער ה"ל אל ספרו, "שיעת דת הצרהוונים") וכן אלל הסניס וקראי קודס שלהס צחושה ספרים סקראים U-King שר"ל בלסוס: חוונסה חוונסי חירה.

¹⁷ וכונו הסופרים שלנו צעלי הווסורה כן היו צהודו צעלי ווסורה הסופרים והוונים ונספר ונפקד הצצות והאותיות צספרי וועדאס שלהס.

¹⁸ והפלה כי ונדי אנתו והאחרים הנ"ל ונכניס חת הקבלה הווסורה על שם הנותן וקוראים לה, "תורה שצבעל פה" ככו הפרסיים חת תורתם הווסורה אשר קבלו תלוודי הוס לפני לוריחסתר על שם הווקצב וקראו לה, "תורה שצבעל חוון". והווקבלים הוזה הווגים (Magier) אשר

הראצ"ע פ' חוקת צטעם פרה אדוונה: וכחז הר' דוד ק' ז"ל כי הוא שונע
 כי קיסר אחד ונחבני הנולדים צא לידו ספר אחד ונחשטי הודו ונאלא צו
 הטעם (של פרה אדוונה) ונלד היותו כתוצ צספר ההוא שצזון ונשה ע"ה היו
 לוקחים צזון ידוע וצחדש ידוע אללס ארי אדום והיו שורפין אותו וכל
 מי שהיה ונחעסק צשריפתו היה טונא וצאפרו היו ונטהרין הטונואות והכדות
 שהיתה טונואה חעורה אללס והיו כותבין טעם אל היות העוסק צו ונטונא
 והוא צעצור שכל וני סהורג כפש צהנא או חיה הוא טונא אללס אך אחרי
 היותו טצ אפר לא נשארה צו טונואה שהרי הוא כנוו עפר. והקסר היה
 אוור שכלטוה אדון הנציאים ע"ה לקחת פרה אדוונה צנוקס אחרי כדי שלא
 יסתכו ללוד ארי אדום וכו' וכצר אטורו רז"ל כי טעם פרה אדוונה נחעלנא
 ונשלנא הונלך ע"ה וכחז הר' דוד ק' ציליא על זה כי ונחך דצריהס נראה
 סרלו צחורס זה כי לכל טעמי הנוולות והקרצנות ונלאו טעם ונקפרי
 הלח"צה חוץ ונטעם פרה אדוונה וכו' עב"ל. —

הנה הוגעתיך אלפי צערת רעיונים וקוצבים הנושבים איש חת אחיו
 צחצלי ההגיון, הלליתך צנרצית שרעפים רלים וצצים ונחעפכים כאופן צחוך
 האופן, וטיילתי ענך ארובות ורצנות על פני רקיע טווי הכובצים הללה,
 וצכל זאת לא הורסה לנו להצזון ולטים עין צוחנת על כל הכובצים גם
 יחד, כי רצים הונה הפעם ועד ארצעים ונקפרס, וצלעדס נעלנוו ונעינינו
 עוד כובצים רצים הונה הושכילים הנוהירים צכוכצי ילחק ונעת החלס לצקוע
 כשחר אורס אשר נפקד וקוונס צחוצרת הזאת, וציניהס נחצא אל כליו גם
 הנוליץ ונעבים צזירות קודש ונה' יעקצ ציצרינג נר". החכס הזה הוא אחד
 ראטוני עוצדי הכובצים, ונלחבתו ונלחה חן ושכל טוצ צעיני כל קורא צעל
 נפש ונרגשת, כי רגשות רבות ועדינות רוחשות צזוויריותו, רוח חן שפוכה על
 נגינותיו, וסיריו יגרו נכאים הונלללים הד הגה והי צניתירי לצ הקורא. —
 ואס יחינו החותך חיים לכל חי ויביענו לשנה הצ"על, אז אוסיפה לך צע"ה
 דצרים כהס וכהס. וחתה שלום וכו'

שלמה ראבין

ליל שנה חדשה לאיש נגוע ונדבה.

Treu nach dem Deutschen des Jean Paul, von Hermann
 Saub, öff. Lehrer.

בחצות ליל שנה החדשה עמד איש זקן אצל חלוץ ביתו
 וישקף החוצה, וישא עיניו הפלות מנחל אל השמים התקומים

רצס נזכר (ירוניה ל"ט). צטס "רצ ונג" טענעס השס הזה לדעת הסופר
 הלרפמי Lévi מן Mige-gusch צלשון פרקית סר"ל און קלוטה היינו
 און ונהול הפך ערל און לאיש גטוניי איכנו טונע צקול הרוחני. —

והנשגבים, ויבט לארץ השקטה והנקה, אשר לא ימצא עליה
 עפה איש, אשר ננזלה שנתו מעיניו והשמחה מלבו, כמזה.
 שערות ראשו הלבניו ורק פשע בינו ויבין הקבר, ומפל שנות
 ימי חייו לא הביא אתו מאומה רק שגיאות וחטאים וחליים,
 בבשרו אין מתום, ונפשו בקרבו שממה, מרורות פתנים בתוך
 מעיו, וחטאיו היו לו לפוקה ולמכשול לב בימי זקנתו; ימי
 נעוריו הטובים והנעימים יתהפכו היום נגדו לתמונות נוראות
 ומפחידות, ובכח דמיונו הביא והו אל הפוקר לא-עבות באשר
 העמידו אביו על אם הדרך החיים, אשר יפרד לשני דרכים,
 הימיני מוליכו אל מסלת אור-הצדקה המאירה בשמש, אל
 ארץ רחבת ימים שקטת ושלחה המלאה לה אורה ותבואות,
 ומלאכי שלום יתהלכו בה; והשמאלי מורידו אל מאורות
 המפפרות החטאת אל מערה מלאה נטפי מרורות מות, ונחשים
 האורבים לנשף, וקטור מבער ומחשיף. אהה, הנחשים
 תלויים לו סביב לבו, ונטפי מרורות על לשונו! והנה נודע לו
 אי זה הדרך הליך.

מזמותיו נתקו, ובלב מלא יגון קרא אל השמים: השב נא
 לי ימי נעורי, אבי! והעמידני עוד הפעם על אם הדרך למען
 אבחר הדרך אחר! אולם אביו וגם ימי נעוריו חלפו והלכו להם
 זה ימים רבים! וירא מאורות מתעים מרקדים על מירפש ואז
 יבפו בין הקברים, ויאמר: הן המה ימי אולתי! — וירא עוד
 פוכב אחד נעקר ממקומו בשמים ויגם, ובנפלו הפיץ נוגה,
 ואחר-בן התפוצץ על הארץ: זאת אני הוא! קרא לבו הנשבר
 והנדדה, והשופט בקרבו בנחש ושכנו והרחיב והעמיק פצעיו.
 וכח דמיונו הלוחט באש הראהו אנשים העוזבים משבבכם
 בלילה בעוד חבלי שנה על עיניהם, מהלכים על הגגות, והרחים
 אשר הרוח מגיע אותה הרימה ורועותיה וחשבה לפוצץ אותם,
 והנה תולעת המשנה צורתה, * הנשארת בבת-מות הריק מפל
 החליפה מעט מעט תוארה בדמות הארו, תאר פגית-אדם.
 בפאון רעיוני המבחילים אותו הקשיב קול שופר, וקול שירים
 נעימים הגיעו לאזניו מבית התפלה אשר ישירו שם במקלהות,
 ורוח פנחומים בא בלבבו, ויבט על פני הקקיע סביב סביב

* הוא תולעת שרץ חעוף אשר עוד לא שלמה צורתה (larve eines Insektes).

ועל האדמה החרובה, ויזכר את רעי-נעוריו השאננים ושלמים
ושובים ממנו, והם עתה מזרי העם ומלמדיו, ואבות לבנים-
טובים ואנשים מצליחים. ויאמר בדאבון נפש: לו אביתי, גם
אנכי יכולתי להיות כמוהם, והשינה לא נדדה מעיני היוזרות
מים, כליל ראשון בשנה. — אהה, גם אנכי יכולתי להיות שָלוֹ
ושאנן, אבותי היקרים! לו הפייתי אזני לאמריכם ושמעתי לתורת
פיכם, אשר הנדתם לי בכל שנה חדשה.

ויהי בזכרו ימי עלומיו, נראה לו והנה התולעת, הפשנדה
צורתה עם דמות האר פָּנִיו, קמה וגם נצקה בבית המות ותחי
לנער חי.

ולא יכול עוד לראות; — פי כהתה עינו מדמעות החמות
היוזרות על פני האדמה. — בלי נוחם ונכרך בעשקנותיו הוא
נאנח רק בךדמה, ויאמר: שובו נא, שובו נא עוד הפעם ימי
עלומי!

וגם שבו עוד הפעם ימי עלומיו; כי רק חלום לילה בעתתו
כליל שנה החדשה, עוד עצמותיו מלאו עלומיו, עודנו בחור,
רק פעותו מדרך הישר לא היה חלום, והנה גתן תודה לה' פי
בעודו בימי בחורותיו יכול לשוב מדרך הרע ומגתיב מלא רפש
וללכת בדרך אור החיים המוליכו אל ארץ שמנה ורב תבואות.
שובה נא גם אהה, הקורא צעיר לימים! בימי נעוריה, אם
תעית מדרך החיים במוהו! פי חלום מבעית בזה יהיה אז שופטך
אך אם תקרא אהה בדאבון נפש, ובלב מלא תונה: שובו נא
ימי נעורי הטובים ותנעימים! לא ישובו עוד אליך.

Bon Heinrich Böhm, öffentl. Lehrer.

יציאת מצרים וזמן חרותנו.

בצאת ישראל ממצרים ביד רמה
גם ערב רב עלה אל מדבר שממה
ואף צאנם ובקרים עמם לקחו
לא כאלה עשו יהודים בימינו
מאז נקרא להם הדרור בארצנו
עשירי עם וקציני עדה הלכו

ולנו עזבו רק ערב רב ובהמות
הם ישבו ערים וקהלות שוממות.

מורה דרך

מך הערך	לציון בדרך
רבני עמנו	נמשלו בדורנו
בתהו ובהו	כמוהם כמוהו
יורו אותנו	לשוב לנו
לבא למטרה	דרך הישרה
יעמדו דומם	והם במקומם
ילכו אתנו.	ואל בדרכנו

שיר לזמר בעת הדלקת נר התמיד בבית הכנסת החדש.

Von Moriz Eichner, Hauptschullehrer.

חשק לבינו	החוצב עמודי התבל
לְנֶשֶׁא רוחנו	האומר "יהי מאין והכל
בענני ליל להבקיע אליך	העלה גרנו
שם הדרך יחלק אור.	והאר עינינו
נא נסה	אז יבקע כשחר אורך
עת כי שמינו אופל עמפו	ובאורך נראה אור.
וענני פחדים ראשנו חפו	נא נסה עלינו אור פניך
אורך הופיע	ולעת ערב יהיה אור.
נפש ירגיע	כלהבה הדבקה בפתילה
ותאורנה עינינו במעונך	שקט ושאנן כדומיה לתהלה
בגר מצוה ובתורה אור	פרוש נא בחסרך
נא נסה	עלינו כנפריך
גם אם לבינו שובע שמחות	עוד תביע לנו רוחך
כי באסמינו צוית ברכות	וליהודים יהיה אור
ימינו שלו	נא נסה . . . . .
פנינו צהלו;	כעלות הלהבה השמים
	תגביה לעוף הכנפים

והנה המות	להורות שמך נבוא ביתך
לוש בצלמות;	ולנו לעולם תהיה לאור
חיש נא מהר להבריק אורך	נא נסה . . . . .
והעבר חוישך ותביא אור.	ואם בערב יחשך אור עינינו
נא נסה	ומסוה אופל כסה פנינו

מכתב Bon Fabius Mieses.

צע"ה. צרעבסקוויט. 20. יענער תצר"ך! לידידי יקירי החכם הונג'ין ווהר"ג קעללער כ"י שלום וכ"ט.

חס אונס הסתוונותי על הנראה צהסיגי ונחצרת כ"ז ונכוכצי ילחך וווי ען צכתז ידך על האלרעקסע אך פתרון החידה הזאת צא חלי עם ונכתך ון 15 דנא והסתנות ונקוונך תסנה ונזך לטוב ותריס קרן הלכתך צתמידות כחפץ לצי אבי"ר. — אחרי תודתי על עוזך לשלוח לי הכ"י אצח להסיצ על שאלתך ע"ד ספרים חדשים שקראתי ציונים האלה. והנה יונים אחדים טרם קצלתי ונכתך קראתי את „החלוץ" החדש חוצרת שטית, וכועעו ונלח הוא על כל גדותיו רק ונוכתצי יה"ש, אשר על רוצי תורותיו כחצתי ויכר ונכתס כזה:

אם תכיר את החותמת

יגעה שור על בלילו;

משה אמת ותורתו אמת

עד כי יביא שילה.

וצאונת יגעה בכל היצוריו על צליה, ענין אחד ישנה וישלש ויכפיל פעונים לא וועט, צולע ופולט ווננוח וונדונע וינסה ספרי תנ"ך ווערצצ פרשיותיה, אונר חקורי ונחקר ויבי קתני אז יתר כניטול דוני ואל תקרא כך אלל כך, ונסנה את הכתב ונתן תורה חדשה לישראל, ועב"ז לא נקראה התורה הזאת על שון, כי לא חדשה ונקרוצ צאה ונאפרו על יה"ש, אך כצר שערות הראשונים, חבוי עונים וועט ונחכוניו צדור העצר וקודס לו, גם ונה שהניח ליסוד ווסד צחלקי החלוץ הקודמים צעעלי הונסנה לא הצינו תוכן ועיקר הכונה צפעטות הכתוב, והתלמודיים לא הצינו לפרש עלס בוונת הונסנה ושגו צרוחה ופקו פלייה צפעט ודרש, וכדוונה, הס הונס הדצרים שדרש ה' גייגער וסיעתו צונכתצו העתי כרך ה' ונחצרת א' וצ' וקראס צעס „דאז געטריצטע עקסעגנעטישע צעוואוסנזיין דעם תלמוד"ס;” וכצר טענו צלדק נגדו רצים ונחכוניו לעת אלה לאור דעה צלתי וניוקדת אז וציניהס הרצ ד"ק זאקס הרצ שי"ר ועוד. — והנה על דצר הנסחאות צתורה ווי לא יודה שאף אס יאונת הדצר צלד ונה, אך צל"ס אס לא ניתן שיעורין לחקירות כאלו ולא נליצ להס צריח ולתחיס, אז יעצרו חוק וצלי ונח ורסן ישלח כל נער וצבר ידו לערות הוקרל עד היסוד צו, והפוחט שער לחצ כזה יכטיל עור

צדק ויזח צו כל וויס וכל פגול לא ירלה, והישר צעיני איש יעשה צדקות
שצתורה ויתן לנאכלתה אש כי צקורת תהיה לכל. אולם צחוקן הענין צעלנו
אצתיק לך הנה דצרים אחרים וקפרי „ונלחמת הדת“ אשר אחי צבחוצים
אשר אצקצו לנעויעל להצנת הנדרש:

הנה יודה כל ונטייל החודר צקורות הדתות הונחלפות ציונים קדוונים
וגם ציוניו הויס, שצכל אחת ונהן יש לה חוך ועפל, פרי וקליפה, רלוי ענין
וה הנניחד לה אשר ונהות ועלם הדת תלוי צו וכפרי הוא אשר צחצו ענוון
אולרה שהיא צאונת יסותה הפניווי והעיקרי ונעת לאתה לאור צפועל, וענין
עפל לה, שכתוסף לה צונשך היונים ע"י השתלשלותה צקצות ונאורעים חלונים
שענודו עליה ואיך עקריות לנליאותה ונהותה כלל; והנה עד"י תחלק, לא
לצד התורה שצע"פ, אך גם התורה שצכת צ לשני חלקים חלו ונטיים
זה וזה. היינו הלה, רלוי החקים והדינים והנעשים והנולות הנוכחים
לקידור החיים הונעשיים אשר יעשה אותם ישראל צפועל וחי צהם חיים ונאורים
וונלחים, כגון צעקקי הקנייכים, צונשפטי הונדיה, צקדר החיים הציתיים,
הנוקר והלך וכדוונ, וההגדה, רלוי ענינים שאינם נוגעים לנעשה ואינם
נחולים לנליאת הדת כלל אך עפלים לה וחלונים לצד כקליפה לפרי, כגון
קפור קדר הדורות והשתלשלות הונאורעים וניחדי קבולתה, קורת חיים ונקים
ונפלחות, קירות האווה ונרשית לניחתה וגיולה עד שנתצלה כל לרבה צזון
עלייתה לגולה להיות לעם שלם וונקדר צודיניות, ונשלים חזיונות ונצחות,
קפורים ונאנחות, דצרי תוכחות צנוקר וונדות, הנולחים גם צקפרי תורה וגם
צניחים וכחוצים, כאשר יודה כל דורש צעיון.

והנה אם נעיון דצרי חז"ל נראה כי הם צעלנוס קראו ל קפורי
הורתנו שצכת צעם הגרות או ונעשים צעלנוס, כונו שאנרו (קוטה
ז' ע"ב): חונרים לפניה (הקונה) דצרי הגדה ונעשים שאירעו צבחוצים
הראשונים, כגון יהודה הודה ולא צוט (צונעשה תנור) רלוצן הודה ולא צוט
(צונעשה צבה) וכו', עיי"ש וכן היו צין האונורחים שלא היו צקחים צחלק
התורה שצכת שאינו כוגע לנעשה ופעולות החיים אך להגדה, כונו (צ"ק
כ"ה): „שאל ר' חנינא לר' ונפי ונה דצרות הראשונות לא נאור צהן עוז
וצצרות האחרונות נאור צהן עוז, אור ליה עד שאתה שאלני לנה נאור
צהן עוז שאלני אם נאור צהן עוז שאיני יודע אם נאור צהן עוז אם לא,
כלך חלל ר' תנחום צר חנינאי שהוא צקי צהגדה (של תורה), ועיון קובה
נ"ב צ'. וע"ב אונרו (צקפרי): חלונל לא חטאו ישראל לא היה לרין להחיל
את התורה חלל ונהחודש הזה לכס, ונרשתם (ונדרש קבלת) לענות צו ר'
חנינא פתר צניחים וכחוצים שאלו זכו ישראל לא היו קרין חלל ה' חונסי
תורה, וצדדים כ"ב: חלונל לא חטאו ישראל לא יתן להם חלל ה' חונסי
תורה וקפר יושע, שנאור צרוז חכונה (השתבלות צלונות ודעות) רוצ כעס
ויוסף דעת יוסף ונחוצ ע"ב. — וכל צעל נפש ונשכלת ידע עפ"י הדצרים
האלם אשר כצתי להורות ההצל העליוני דעתנו צין הלכה והגדה שצכת
איך נעו ונדרך הישר החכמים צעיניהם כונו ונלנעור הלרפתי ונושאי כליו
צקראם חגר על חוכן ונהות הדת הישראלית צכלל לפי שהרצה ונקפוריה
והגדותיה הנליים וכדוונה צלתי ונקביונים או גם ונחגדים לשכל הפשטו עני"י
לעגו ושחקו על קדשת התורה צאין פחד חללים לנגד עיניהם, וכנה שגו

צרוחה, כי החליפו צאנות הקליפה צהפרי ולא ידעו שהספורים וההגדות אינם
עקריים לתורתנו, כי לכל דת ודת יש דרושים ודברי הנביאים שאינם נכנסים
בגדר עלמותה ונראשית ונליחותה.

עד כה העתקתי לך יקירי ונספרי הנ"ל, וזה הוועג יספיק לך להעריך
בכלל על ריחוק אופן דרישתי בקדמוניות החזרה ודרכי השתלשלותה ונוכח
הדרישה שאחזו צו חכמי אשכנז ורוצ רבנים ציונים, וזה החלי לעשות להחזיר
הנוצרה הגדולה והניגוד העיוני צין ההפכים, ולהציא השואה ונשכלת צין אדדי
הנחמגדים צעלם השאלות הראשיות כאלה ודוניהן, היינו צהשתדלות עיוני להגיע
אל מקור וראשית הדברים צטרס ונקורס, ואז נוכל הפשר הנכון צין הקלוות
הנחמגדות ויצוטל כל ניגוד הפכיי ואליו (וע' ג"כ צנונה"ז למוהר"ק קראחמואל
ז"ל ז' 10—12). וככה אם נתעלה ונתנשא צחקירה עיונית ונגלה
את הנוכסה צאין פחד ופני חנות הנוקבאים והחשובים ונעצר וזה ונשגרת
תלמידי הנוחכונים או אדוקס ונעצר הקני אז נראה צעליל כי גם לצקורת
יה"ט ונשחי כליו חופשה לא ניתן לצנות צית שיעתס צלדק ועליותס צושפט
הגיוני ואך קורי עכביש יארוגו וצלי לפעוני יצקעו — אך הרציתי אגריס
לך ידידי ועב"ז קלרים הנה ואלד צערך הענין הגדול הנודר ולא תכיל יריעת
אגרתו להגיע הנדרש צאופן ונצורר כחפלי, וצקפרי הנזכר הרחצתי הדיבור
צפרטי הדברים אשר כחצתי זה לי טשה עשר טנים צעודני ציוני עליוני ודאגות
ונשפחה ופרנסת הצית עוד לא הכזידו עולם ורוחי היה ונשנה לכך — ואי"ה
כי אקח ונעבד אעתיק לך ונספרי הנ"ל עוד איזה הערות על קורות דתנו
ציונים הראשונים ואשנוע ונשפטך עליהן.

דרוש נא צשוני צשום החכם היקר שטעברך נ"י אשר אך לטוב ולתהלה
יזכר צין הפועלים העוונדים צראש ישרון להפיץ אהבת הקבונה וחפץ דרישת
שפת עצר ועליונו לצפה פעולה נכזדה ושלמה כזו אשר אך זאת ונשכורתו,
כי לדאזון נפסנו, כל חוצר חצר צאפרים וסופר ונחיר צישורן שכרס ונקופח
צעולם, ונלוה אך גוררת ונלוה ונשנשין את הרוצ ע"ו שלא לקבל פרס —
כי אין להם דונים! ואתה שלום כחפץ ידידיך ונקירך.

Poetisches von Simon Bacher.

בחצי הלילה.

Nach Rückert's „Um Mitternacht.“

בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה

עַל מְשַׁמְרָתִי שׁוֹמֵם עֲמִדָּתִי,
בְּצַפּוֹר עַל גַּג בּוֹדֵד שְׁקֵדָתִי,
פָּקֵב לֹא יֵהֵל לִי — גִּרְעָדָתִי:
בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה.

בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

בְּעַמְקֵי עֵשְׂתַנּוּתִי שֵׁם חִשְׁבֹּתִי:
בְּאִפְסֵל יִשְׁכּוֹן כָּל זֹאת אֶהְבֵּתִי,
הֲאֵמְצָא נַחֵם אֶצֶל אֵיבֹתִי?
— בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה.

בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

קוֹל הוֹלֵם פָּעַם בְּלִבִּי שִׁמְעֵתִי,
עוֹרְקִי כְּאִבִּי פִתְאוֹם קָרַעֵתִי,
בְּנִפְשִׁי עֲצוּרָה אֵשׁ לֹא יִדְעֵתִי,
בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

עֲרֵשִׁי שֶׁרָה קְרִיבוֹת — שֵׁם גְּלַחֲמֹתִי,
עִם צְבֹא הָעֵמֶל — אֶךְ נִפְעַמְתִּי,
לְלַחֹם נִגְדָּם הִיא לֹא עֲצַמְתִּי: —
בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה

מַחְסֵי וְעוֹי בְּאֹדְנֵי שִׁתִּי,
יִשְׁמֹר כָּל צְעָדִי, בְּמָרָם מֵתִי
רוּחִי וּנְפִשִׁי בִּידוֹ נָתַתִּי,
— בְּחֲצֵי הַלַּיְלָה.

השֵׁב לְמָקוֹם מוֹלַדְתּוֹ.

Nach Rückert's „Aus der Jugendzeit.“

מֵימֵי הַנְּעוּרִים — מֵימֵי הַנְּעוּרִים
תָּמִיד אֶזְנִי שִׁיר שׁוֹמֵעַת;
בְּעַמְקֵי זֶה קְבוּרִים בְּעַמְקֵי זֶה קְבוּרִים
אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי שֶׁלֵּל תּוֹלַעַת. —

יִצְפָּצֵף עוֹד הַקְּרוּר, יִצְפָּצֵף עוֹד הַקְּרוּר,
אֲשֶׁר הִסְתִּיו וְהָאֵבִיב יָבִיא;
נִשְׁמַע קוֹל הַתּוֹר, נִשְׁמַע קוֹל הַתּוֹר
אֶךְ לֹא יִשְׁמַע קוֹלָם לְבָבִי. —

בְּיוֹם עֲזָבִי מְקוֹמִי, בְּיוֹם עֲזָבִי מְקוֹמִי
אִמְתַּחֲתִי עַל שִׁכְמִי מְלֹאָה,
אוֹלָם עִם שְׁלוֹמִי, אוֹלָם עִם שְׁלוֹמִי
הוֹרְקָה וְגַם הַשְּׁלֵכָה הֶלְאָה. —

אֵיזָה פִּי הָעוֹלָלִים! אֵיזָה פִּי הָעוֹלָלִים!
עִם הַגּוֹת שִׁבְלָם וְנִקְיוֹנָם;
בְּגִיל מְרַקְדִים וּמְחוֹלָלִים, בְּגִיל מְרַקְדִים וּמְחוֹלָלִים
דַּבְּרוּ גַם עִם הָעוֹף בְּלִשׁוֹנוֹ. —

אֶפְשֵׁת נָא עוֹד אַחַת, אֶפְשֵׁת נָא עוֹד אַחַת
פְּנֵי הָאָחוּ בּוֹ נוֹלְדָתִי;
תְּרוּהָ נַפְשִׁי נַחַת, תְּרוּהָ נַפְשִׁי נַחַת
מִחֲלוֹם נְעוּרַי אֲשֶׁר אֶבְדָּתִי. —

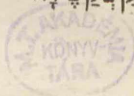
בְּיוֹם מְקוֹמִי עֲזַבְתִּי, בְּיוֹם מְקוֹמִי עֲזַבְתִּי
מְלֹאָה הָאָרֶץ גִּיל וְדָשֵׁן;
עַתָּה הִנֵּה שִׁבְתִּי, עַתָּה הִנֵּה שִׁבְתִּי,
וְרִיקָם הַכֹּל לִי כְּתֵל דָּשֵׁן. —

תָּשׁוּב עוֹד הַדְּרוֹר, תָּשׁוּב עוֹד הַדְּרוֹר
יִמְלֹאוּ אֶרְצִי וְאִמְתַּחֲתִי;
אֶךְ בְּלִבִּי הַחֹזֵר — אֶךְ בְּלִבִּי הַחֹזֵר
לֹא יִמְלֵא — מִכְּתִי נִצַּחַת. —

סִים וְעִגּוֹר לֹא יָבִיא — סִים וְעִגּוֹר לֹא יָבִיא —
הָאֵבִיב אֶבְבָּה בְּעִבּוֹרוֹ;
צִפְצוּפִים לְלִבִּי צִפְצוּפִים לְלִבִּי
לֹא יִתֵּן נַחֵם בְּמִגְרוֹ. —

בְּיוֹם עֲזָבִי מְקוֹמִי, בְּיוֹם עֲזָבִי מְקוֹמִי
מְלֹאֵי אִמְתַּחֲתִי וְאֶרְצִי;
עַתָּה עַל קִשָּׁה יוֹמִי, עַתָּה עַל קִשָּׁה יוֹמִי
יִתֵּר לִבִּי וְתַחֲתִי אֶרְצִי. —

רִיקָם הִיא הַצִּנְהָ, רִיקָם הִיא הַצִּנְהָ,
כְּדוֹד נַפְשִׁי עַל נַחְלִיָּה
בִּיאוֹר לִבִּי הַדְּאֵנָה בִּיאוֹר לִבִּי הַדְּאֵנָה
לֹא תָמוּת עִם קִשְׁשִׁיהָ. —

עוד יִצְפָּאָה הַדְרֹר עוֹד יִצְפָּאָה הַדְרֹר
 בְּקוֹל נַחֵם עַל גְּבַעַת קִבְרִי,
 לְנַפְשִׁי יִקְרָא דְרוֹר, לְנַפְשִׁי יִקְרָא דְרוֹר
 לָהּ יָבִיא הָאֲבִיב, זֶה שִׁבְרִי. —

יִצְפָּאָה עוֹד הַדְרֹר, יִצְפָּאָה עוֹד הַדְרֹר
 וְקוֹל הַתּוֹר מִמְרוֹם יִשְׁמַע;
 "אִז בְּהִגִּיעַ הַתּוֹר, אִז בְּהִגִּיעַ הַתּוֹר
 "יִמְחָה מֵאָרֶץ כָּל דָּמָע." —

לפנ הדלתות.

Nach Rückert's „Vor den Thüren.“

מה זה תבוא הנח? לי ענו פה ישפנו רק יגון ואנחה. —	דפקתי על דלתות העשר בקיו ספונים בעמודים, פשטו בעד החלון לי גרה ופתחי לחם נקדים. —
געיתי אל אהל השלו ושמת במנת גורלו; אך אין מביר השלוח בארץ אין איש השלו בתוך אהלו. —	דפקתי על דלתות האהבה שנעתי: "פתחי רעיתי!" אך סבכה על צירה הדלת כבר לעשרים טרם באתי. —
אך אדע לי עוד בית נאמן שם ישפנו — דומיה — דממה, שם אדפוק באחרונה עוד למצוא מנוחת נפשי עלי האדמה. —	דפקתי על היכלי הכבוד; "שאו לי ראשיכם השערים! פה יבואו" הקול לי ענה "רק שרים על סוסים מדהרים
נוסעים הרבה כבר מצאו מלון בבית זה — מלון וארוחה, אשפון עפם. שם גם אנכי אמצא בקבר לי מנוחה. —	דפקתי על דלתות היוגכים ועל פתחי עשי המלאכה.

ברכת מליץ. Von Abraham Josef Brüll.

להוד הקרית האהובה והנעימה, אליעזר אונלייב אייגענע צעט טזה צעלוס וווסעט, הוא יום י"ד אויבוסט 1862. העתקה וועסיר הענגצ צעפט אשכנז להווסורר הוורווס החכם הגדול וו'ה מענדל בר"י שטערן כ"י צראט ס' כוכבי יצחק חוצרת כ"ח.

ברוך אתה בבוֹאֵךְ גְּבֵרַת מַמְלָכוֹת
הַיָּדָד יִקְרְאוּ נִכְחָךְ אֲלֵפֵי רַבְבוֹת
שֵׁיחַ בַּעֲבוּרֶךָ יִשְׁפְּכוּ מִקְרָב לְקַבּוֹת
הַגֵּשׁ קִדְשׁ בְּרוּחָם שִׁפְעַת בְּרָכוֹת.

בְּכֹל מַדְרֵךְ רַגְלֶךָ בְּכֹל נְתִיבוֹתֶיךָ
מִקְלַעַת זֶר אַחֲרֶיךָ עֲפִים לֶךְ יוֹכִילוּ
לְכֶם שׁוֹכְנֵי שָׁמַיִם הַפְּלֵה זָכָה וְפִילוּ
לְמַעַן יִבְרַךְ שׁוֹבֶךָ לְשָׁלוֹם לְאוֹמֶיךָ.

בְּאֲשֶׁר עֲטַרְתְּ הַגְּשִׁים לְשִׂמְחַת נַפְשֵׁנוּ
בְּאוֹר הַחַיִּים אוֹתָךְ הַחַזְזִינָה עֵינֵינוּ
וּבַחֹד וְאוֹן עֲלוּמִים קָרֵן אוֹר פְּנִיֶךָ
כִּן יֵצֵל תְּמִיד מִמְרוֹמֵי שְׁחָקִים
שֶׁל חַיֵּי בְּשָׂרִים וְגַח עֲנָקִים
מֵרֵאשׁ צוֹר חֶסֶד שְׁקוּי לְעֲצֻמוֹתֶיךָ.

אֵךְ הִנֵּה אֶחָד סָפוֹן פְּלִבוֹת הַמוֹנִים
גַּם אִם בְּשִׁפּוֹת שׁוֹנוֹת יוֹצִיאֹהוּ אוֹרָה
מִקּוֹר אֶחָד לְבִלְגָּה מִקּוֹר אַחֲרֶיךָ שְׁהוֹרָה
בְּאַרְמוֹן שָׂרִים וְסַבְתָּ דָל וְאַבְיוֹנִים.

יוֹאֵל אֱלוֹהִים וּתְחִי אֶתְנֹו לְאוֹרֶךָ יָמִים
צְנוּף יִצְנַפֶּךָ בְּדוֹר לֵב לְאַמִּים חַיִּים
אֲשֶׁר בְּתַפְלָה בַּעֲבוּרֶךָ פָּרְשׁוּ יָדַיִם
עַת לְאַרְץ מְרַחֵק הַרִימוֹת פְּעָמִים.

לְכֹן עֲמָה בְּאֲשֶׁר תּוֹר שׁוֹבֶךָ הַגִּיעַ
קוֹל הַמוֹן חוֹגֵג בְּמִצְחָלוֹת גִּיל יְרִיעַ
הַתּוֹדָה בְּפִי כְּנִיךָ בְּמִקְהָלוֹת שְׂרוֹת וְשָׂרִים

אָנָּא יי הויה מָגֵן לָהּ בַּצֵּל חֲסִדָּךְ
לְבָרְפֶת בֵּיתָהּ לְקַבּוֹד שְׁמֶךָ וְשִׁמְךָ
חַי לְעַד מְלָכָה, חַי חַי יִשְׂרָאֵל!

מכתבים

Von Dr. J. M. Jost. Mitgetheilt von M. S.

א צע"ה פה פפענ"נו צע"טק יום טו צ לנצת תרעו שלום שלום חקרה אל הגביר החכם חוקר וסופר הוא אלופי ונויודעי האדון שלמה פּרענקל ה' יצרכהו. אחת דצרתי ולא חשנה וצצריתי לא חשקה, וזה לך האות כי כאונן לך לצי וחפלה נפשי צהצתך צפּטעי לך את יוניי צרגע הרשון להקגר דלתי צית ספרנו צערצ ליל סנווריהס, ולא התוהוהתי חף כי יש לפני אגרות שלווים חין ונספר הוולפּות לתצוזה ואין, ולצי אוור לי כי אחותנו התיא טהורה ולא יונל צה כחם או פגול רק אהצו האונת חקפר את הצרית אשר כרתנו, ולנוען הראותך את ישר רעיוני צדרכי הצרים קלרתי צוואנרים צקראי לך לשלום, ולא חלך צפּצילי חכני חרלך אהצני תוארים ונרצים צדצרי הלל וחפּארת צגשחם אל פתח רעיהס וישתחוו לפניהס שצע פענוים ארלה טרם יענו וישנויעו קולס לשעשע עוהס כאשר יאות צין איש וצין אחיו. גם אהת סלח כל לי ואס אוביחך כגד פניך לא כשוורת ונוסלחם, וצאוורך להגדילני צעיני הלל הכלונתני, כי ווי חכני לתארני איש שחכל צו, אולי על שצתי צאשכולות, ופּתרון הדצר, schola והנה אלפי ישראל יקווו להעיד כי חין זה הפּתרון אונת, וכי חין צידי וואוונה, ורצים ווהס יזכירו את שניי רק לצווצני ואור: ווה יושיענו זה? ואחרים טוורו לנפשות פן יושוע זכרי וופיהס הטהור, וכככרי ישצוני ויגרטוני ווהקתפח צחלחל אצותיהס, גם אונת חכס, ווהיא חכונת? הלא צעפותינו חין חכס צארץ כי חס הונתחכס לננוון את וולפּוני קרצו ולשחג עם האריות והדוצים ולחלק את טרפס — ועשיר, חיה אולרותי? ואס צאונת טונח חני צחלקי, ולא חרדף אחרי הצעל, הלא כל אויבי עקו חיל, ואני קלרה ידי ווהיות אז לעניים ואציונים כאשר אותה נפשי, עוד קרלח אותי ראש הקופרים, והעה לא יתנוני להונשך צקלה אחרס כוצ: ע"כ לא אהדל לחלות את פניך, כלה ונדצרותיך, ואל כל חפּארני צעיני, כי ידעתי את נועט ערכי, ורצ לי להקרא איש כאונן צפעלו וואוה צרק וחכונה. דדי לי צזה צקרב הינים יוני ונספר אשר חחיה עוד צחסי ה', כי זקנתי ושערות ראסי הלצני, עוד נועט ואינני, וצארץ חחיים אשחק לרודפי חנס אשר לא יסיגו סלל צלעדי קוונץ עפר ארץ וולא רווח ותולעה.

ועתה חכני לענות על אגרתך היקרה והחציצה לי ונכסף ונפז, צדצתי ואכצד, דצט וחלצ תחת לשויך ודצריך ונתקו לחכי, אונס רצו כוור רצו ונטונוני אולרך, וכנועט ירחתי לפתוח את דלתי ציתך ולרדת אל החדרים הנוסלוצים איש אל אחיו כה לאצירינט אגדול אשר צנה דילרוס צאי קר עטא

ציוני הנפילים אשר היו בארץ, לא ידעתי אם לפני או אחרי העצוב, ואפחד
פן אזכה לשוט אל פתח הבית, כי איך צידי חוטו הונחה אשר אקשרנו בנשקוף
ואחזק צו להדריכני בעקבותי, כאשר עשה הגבור היוני בצואו להניית את
התינון הנורא אשר שכן בקרב ההיכל, וגם הוא לא הלכתי כי אם צעלת הצחולה
החבוטה אשר חשקה צו כפסה, ותהי עזר כנגדו, אבל זאת שנקתי את נותני
ואושרתי בצלצלי הלל אהבתי אחיך שלמה תחזיק צידך ותהי צעזוך והיא תראה
לך כפלאות ועשיותיו וגוונל עונלך תנאל ונרגליות אשר תתן צאמתחתך וחזק
ואנץ!

והנה עשיתי כאשר צויתני וצטווי נדרכי שנחתי בנואל שלל רב, ויאורו
עיני צדצרי חכונתי, והכרתי ונחוך אורותיך כי עוד חזון לנוועד לנואל אשר
דבר ודרך חדש לפתרון חידותיהם. ובכן אשים עיני על כל הדצרים אשר
הערכת לפני ואשקלם צמאזני לזק עד אשר אוכל להוליא ונשפט אונת, ואז
אקוה לנואל וקום צאחד וועלי העתים לכמוצ את כל הענין צרצצה וצלשונכו
הקדושה, כי ענוי ארץ לא יפנו לצצם אל עוקי התלונוד, ואכבי לא אזנה
להשליך אצנים יקרות לפני החזירים הצוחרים צדונן ועיני, אבל את זאת אעשה
וייעצ צעניך: צקוף החלק השלישי הדפס כעת אשא את שונך הטוב על
לוחותי לאנור: „בזאת ובזאת שלח לי איש צריתי החכם ש"פ וג' — והנס
לפני החוקרים לצחנס ואם האונת אתו גם אכבי אודה לשונן, ואונחה את אשר
כתצתי צענין הזה" ודי צנה לעת עתה!

קח כה את צרכתי צרכת שונים וועל אודות חסדך וטובך לגלות את
אזני צדצר שלש טגיאחות אשר ונלחת צקפרי, צרוך אחה וצרוך טעונך כי לא
נשאך לצך לקללני כאשר יעשו הקופרים אשר יעצלו את ענטם צחונת תנינים
לנוען השחית את הספר אשר יראו צו ערות דצר, וגם את הכותב אותן אף
כי אנורו חכונתי הוי דן את כל האדם לכף זכות. גם השגגות אשר הרשונות
הראשונות היא טעות הדפוס, כי נשונטה פורה ונלחה, והאוגיה לא השגיח
צה, כי הענין לא ככרת, וגם אכי לא צחנתי את הצונן הצלזלי ונליפלא, ואלא
העקל הזה, צקוף החלק השלישי אודיע לכל הקוראים, כי איש אשר
אלה לו הוא צן אל עזר צ"ש.

השניה והיא צדצר חרס ר' יהודה צ' יחזקאל, היא רק לפי השערתי
כי לא יתכן לענוט צ"חש על שונע און, כי אם צאחד ונכ"ד דצרים, וגם
יאות לכל צ"ד להחיר את החרס אם לא חטא נגד רצ וגדול אשר הלך לעולמו
ולא החירו, גם אונתי כי זה הוא וואהרשטייליך; אבל זאת לא אהיה עונוד
על דעתי.

והשלישית — קלח נא לי — אם אחזיק ציד הקדונונים, ולנושנעתיך
לא אקורה, כי צבור הוא טר"י הכנים את ר"ל תחת כנפי השכינה, ואלוי
לא היה רצו ונושק, גם היה ר"ל גצר אנויך וכחו גדול והגדיל לעשות צתורה
צזון קלר, ור"י קרצו אליו צאהצתו את צעל אחותו ולא נהג עמו כרצ לתלמידו,
כי אם כרע כאלו.

עשה נא עוד עמודי את החסד הזה להודיעני את כל אשר תנאל צטני
החלקים יהי טעות הדפוס או שגגה אשר ילאה ונתחת ידי, כי העצודה רצה
ורחצה וצעל הספר ונוהר להדפיס ולא יעוצב הצונן צייתי כי אם יום אחד,
ואני עמד לצית הנודרט, ורק איזה טעות ציום אוכל לשום עיני עליהם, וקבל

למעשה ולשכח ולתקן דברים או ונלות או אחרות, כגודע לכל הסופרים; ואני
אשנה צנוצך אם תחכי להעטיר את דרכי באחרית העולמה בכל אשר
תשיג ידי.

ואסוף עוד להודות לטוֹך כי כשך רוחך לשלוח לי וואורך דבר
הזוגות צחצו ידך, ולא אכחד תחת לשוני כי לא קראתי את דצריך צכוכי
לחק כלאו אשר אחרותיהם לעירות כולעו כהחיות אשר לקטנותן קרלו
אינפוזיאן לא שפחו עין אנוש כי אם ע"י זכוכית לנפשה להגדיל את הקטן
עד רצות פענוים וזורתן, והאיש אשר יהין להכירם צעיניו הכחות יכה
בקיורים, וחדך יכסהו וכוח יחש, ולוה זה אשד עלווי לדעת? ואך אתן
פתחון פה לוללכי חצלה לחצוני צוקליהם לאור: מיוע חצלת את וועשי
חדוך אשר נתן לך עינים לראות ולא להסתחית אותן, ואם אענה: הלא לתור
בארץ החכמים צחתי ולשנוע ופיהם דצרי חכמה, יולל שחוק פיהם לאור:
הלא יש ספרים לרוב, אשר לא יזקו לעיניך, והמדפיס התל צרי ט"פ ורלוו
היה לננוע את הקונים וקרוה את דצרי לנען ירוו את לנאונם צעירים
וזיירות! סוף סוף ישליכוי תוך האש והשלג הטוון לרשעי ארץ!

ואם תבדני עוד צוכתך אשאל את פיך הידעת דצד ונולדות ר'
יחך הלווי סאטנוצ אשר ילא נצעו צעולם, הגדל כא חקך עוודי
להודיעני את כל הצד צידך על וכתציו וספריו וחידותיו וכציו (אף כי כוועט
כלם הם צעקד הספרים אשר לי); לנען לא אכשל. — גם ככק ככספתי
לדעת צצירור את קורות האיש אצלי או אצד לי גלוסקא אשר היה
ציוני ויונה צעניו, אולי שועת את שועו כי וולדתו היתה ארץ פולוכיא.

הנה הרציתי לדבר בצאניך ואשים קנלי לולין, ואגיש לפניך את דוונתי
ארש חפלת זה ואשר קינתי וון האיש העני, כעת הוא סוכן צעיר ונגלל,
וישלחתו לי צלי לקבוצ ונחירו, כי הוא הוליאו לאור לנולד ערך לנפשו;
והנחיר אשר אורית צוכתך לא ונלחתי צאונתחדך ולא היה לאל ידי לשלוחו
כי דצריך היקרים לי ואל אינם עוצרים לנחיר ולא ישציעו את רעצון ביתו
גם את החותמות (ווארקען) השיצתי לך כי צוקווננו אין איש וואסקף אותן
הציתה וגם הפאקט ינאס צהן, ואקום שתלויני ונה הנחיר אשר אשלת לו.
וערם אפנה ללכת לדרכי השקפתי אל תוך אגרתך לראות היש זה עוד דצד
אשר שכתתי. והנה צן חכניה עווד לכדי לאור: למה זה לא הזכרתני
הלא את אני להר' ט"פ כוודך! האונת אגידה כי לא ידעתיו עד הנה, וועשי
גילי אלצעותיו לא יצאו לעירנו, ורק לשנוע און שועתי כי יש צן חכניה
בארץ ההגרים, ושנו לא ונלח חן צעיני, ולצי אונר לי כי הרצ החכם הווליא
לאור יש לו ווגיד אשר לחס לו צאזנו שם כזה אשר אין צו לא טעם ולא
ריח וגם קולו לא יערצ לאזנינו אכחנו השככזים, ותוהתי על הוועצר אשר
צחר צסם זה אשר כל שוועיו יניעו ראשם וישוללו ווי הוא צן חכניה
הכנוצו צו? אולי הוא ריב"ח? ונה עשה ר"י לכתוב את קנו על דבל וכתב
עתי? ולמה יקרא רק ע"ש אציו? — סוף דצד אכבי לא לנדתי לדרוס צשנות
כר"ו, אצל את שיעל כפיו לא ראיתי, והנסתרות לה' אלהינו!

ועתה, אחי ורעי, אל נא תצא צושפט עוודי על לשוני הווענה צכצדות
כי גר ותושב אני בארץ העצרים כאשר תחזיקה עיניך, ואתה חכם כוללך
אלהים ותצין דצד ונתוך דצד אף כי וולל שפתי לא יכשר לפניך כי צפאון כתצתי.

ואצרך אותך ואת ציחק ואתפלל לאלהי השמים שישיעו לך וכל עוונך, ואתה שלום וכל אשר לך שלום

דברי

אורחך ומוקירך
S. M. Hoff.

ב פה פפעכ'ו צטטי ליווי הצריחה צחויטי לחדש העוצר טעז וקרח על טס אחיו הגדול צטנת תריט לפ'ק טלוס טלוס לחאי ורעי איט צריתי החכם החוקר האדון וזה! 'שלמה פרענקל' הוטעז צעיר טעטאניטלחו יע"א אלהים עונך בצור החיל! לונ' היום אשר כצדתי לצוא צצריט עונדי ידעתי כי ידך רצ לך צקדונויות וכי חלק לך אלהינו ונה אחת אפיס על אחיך, וצעולס טכלך עונלת צקרב אולרות אצותינו אשר נוולטו צחונלת ה' ויוד לורינו ווטרפת אט אשר אכלה את ווחנדי עינינו, ותשארכה לפל טה ולעדות לרורות עולם, ויצרכך ה' לנווא חפץ ווחופט ולהאיר לאחרים הצאים אחריך. צרוך אתה וצרוך טענוך כי צחרת ללכת צדרכי היחידים קגולת עונס הוואקסיס צווקילת ההנוון ענוי הארץ אשר צידס אצוקת אור וצכל זאת חוטך קציצותס וכעור צקיר יגששו, רצים וזהס יאנרו צלצס הלח גס אלו הגדלנו לעשות, הלח אספנו אל צתינו קפריס איך ווקפר והננו ווטכיוויס וועריוציס לקרח צהס לשצר את רעצון נפסנו, אונס כן הוא, אך ונה הם עוטיס? כל עולס יסוה לפועל ידי הכילי הנחשצ צעינוי לעציר צספרו ודי יוס ציוונו את ווקפר השקלים אשר צאונתחתו. וותפלל לאלהי אציו להוקיף עליהס כהנה וכהנה, ולצו יגיל לקשקש צקלעים, כל אלה הפתאים יטישו וישווחו צקול דצרים וצהצל פיהס צלי הצין וצלי דרוט צקתרי החכוה העונונה צהס, ורק אחד וועיר וטינס וווטפחה הווענויקסיס עלה לצחון את הוואנורים ולטורס וטיגינס ואצק הפתיית הווכסה את פניהס, ולהוליא לעיני הענויס את זהב ארץ ישראל וווקק טצעתיס, והנה אותך ראייתו צקוד היטריס וצקרב אצטי אונת ולצק ווטצין הווחזיקסיס צידי הצחורים חופטי קסת ללחוס את וולחונת האונת, ונפלאות וועשין לכגד עיני על כן ווטכתיך חסד ונפטי קסורה צנפסך, כי צצקי צך אקוה לנוואח תווד את הווקלה צין הקלעים והרכסיס צארץ וואפליה ואתה תהיה לי לעיניס והתהלכתי צעקצותיך וצכצודך אכצד.

לר לי וואך, אחי, על כל התלחות אשר וולחו את ווכצתי ואת דעות פני ואת כל צני ההלכו עוזה וואחילה לאל אכלה פניו טצחקדו וצרחויו פדה יפדה אותס ויוליאס ווונקגר העורים אשר הכו צקנורים ואינס ווכירים צין רעים לרעים, וכל הצא פתח הטער יאחזוהו ויאקרוהו צזיקסיס לאונר גס הוא ווטשוטיס קוטרתי קשר! ולא יסיוו אל לצס כי אכני אס צטוויס אטערב, הלח הוזה רק שוני הוטענה, ואס היו התריס תהלכותי ורק תרי התורה הם צני צריתי, ולא ווונרגלי הארץ אחי הצאים לנוואח את ערות הערים לעבור רקיס ופוחזיס ולהתנפל על הטקנויסיס והשגיוסיס לשלול טלל ולצו צו ולריות את לנואונס ציין שרף וצדס עביסיס, ולוזה זה ירפוני עד חרונה? אונס צחקדי זקני ונרד כי הוטעז זה אלפיס טנה צכטר וילכות על ראשו צגן עדן, והוא יהיה לי לזולץ יושר ויגן צעד ללווי ולאלחי רעיוני ויצוהו לציתך צטלים וותך גרין הלציא (Lwowa) להתענג על טוילחך.

עוד אודיעך כי כספך הפעם הגיעני לחלק לפני לוחות ייר, כחצות
 ושני עצריהן צלי נק, האחד חנוט צינאפר והאחר שחיס והיו לאחדים צדי
 עד שצעה הוא הנוספר הקדוש והכנאז וגדול שנו צוועטה צרלשת וקוצצ קוצצ
 עם הגלגלים וירלו אותו כל הורגי קין, ושועבו גדול צלשכת הצהונה הטהורה
 והעוף הטהור צחיצת נח, וצריית צאר שצע, וילך הלך ופרוך, צוועדי אל,
 וצברכות השצת ותחונות צני ישראל, וגם צאלנו ה' ילינו וכל רע, נראה צרצעה
 פענזים צחלוט פרעה הרשע, ונשועע ונחך השופרות אשר הפילו את חונות
 יריחו, ונרשם צונלכות פרס ונדי, וצנערות אסתר הונלכה אשר צחדשה אכחו
 עוונזים, ואלפה לראות את רוח זקני ונרדכי ללחת לקראתו ולשתות ענו שצע
 כוסות עד כי לא אצחך צין שני וצין הונן העונלקי — סוף סוף שצע ציוס
 הללתיך על חסדך ואונתך, וצני וצחוטי לא אחדל לקרא והוא רחום, כי
 נכונו רחוניך על האציון הלז אשר זייר לורתי לאוכל נפשו וחונשת את ערבה
 והוא יצרכך כל יוני חלדו ויקרא צכל כמו: כונותו ירצו צישראל! גם חונלה
 על כימי החלש אשר נפל לערש דוי כי פגע צו הרוח הצא ונארץ ונערצ ציוס
 ראש השנה וילך הלך וחזק ונפרק הרי הנאציאאל והקרידיעיס ונשצר כל
 הסלעים אשר ציד הגדולים, וכל העם ונחעיס ועוסיס חוי לך צן אחי צן
 פורת, חדלתי הצנות ללעוד עלי שור, ונני יתן ונפלת ציד ונלך הקדס ואכחו
 נקום ונחעודד! — אלז מה נעשה אכחו דלי העם, ושוכני אהלים? לדרוש
 אל הנתיס לנודו ולחחו חרצ נוקנות לא נקינו, אין לנו כי אם חלי לטונבו
 וצבל הצה! נקלל את חויצנו קללה ננרלת. ויפל כהילל צן שחר וירד ונכסא
 אשר לקח צערונה וצחוקה, ויחקר צאמך ונאיי היס הרחוקים כדודו האבזר,
 וזו נקיר סיר חדש איש חחה גפנו ותחת חלחנו. — והנה כוועע סכחתי
 את חסדך וטויצן וזאת הונגלה יפת ונראה צת שני זהוציס אשר שונת לפני
 לשכר לי סופר ונחיר להעתיק לי את ונאונרך צחותיות גדולות, ויהי בקרלי
 את עלתך היעולה צנוצ עעם, צישתי ונכלחתי צקרי צי לחזור: מה זה עשה ה'
 לי? אין זה כי אם לנכותני, ואשצ על שולחני לנעוס פת לחס ולשתות נזיס
 צנושורה בכל חכנוי ישראל, ואחרי כן סכצתי על ערש יועי כוננהי יוס יוס,
 ליטן חרדונת להריס בליש — צשת, והנה נשונתי פורחת ונאדונתו הזחת השפלה
 והעונאה ותעל עד לצ השנויס וקצינותה כל רצות הרוחות והשדים והנזיקין
 וגם לילית ציניסס, ולא זכיתי לחצקה כי כוועע פקחתי את עיני להציט צה,
 ואחזה איש, עוונד לנגדי ותוארו כאחד ונצי היער כלו עירוס ועריה ורק שני
 עלי חלנה על ונחיו ונפזיס ונאחור, וארוץ לקראתו לפשוט לו ינוני כי
 סכרתי את חצי הראשון, האדם אשר לא ילא ונרחס אשה והפך הוא כי אשתו
 היתה צחו יולחת דפנו, ויפן חלי ולא קבל את ידי ויונאס צי ויקרא: מה זה
 ונרת לבשת חלי כאחד ונצי? הלא אינך ויוולאי חללי ונוילידי ציתי? —
 ואחרד חרדה גדולה ואקרא: ונדוע חתנני בליש ככרי, ואני צן אדם ולא לצד
 לצווי ודונותי חעיד עלי גם נפטי כנפשך וילרי כילרך. רע ונעורני, ואת ונזות
 חלחיס לא שונתי וכל יוני הוספתי הטא על פשע וצעה אפי אוכל לחנוי
 ופרי עבודתי קץ ודרכה, וגם אותי יגרשו הכרוצים צלהט חרצס ונפתח הגן
 לולי ונאה צרכות אשר חונר צכל יוס לצרוח לי מליזיס, ואיכה חתפה עלי
 דצייס אשר לא כן ותדצר על לדיק עתק? — ויען ויאמר: לא טועה השנוועה
 אשר אנכי שוועע עליך, ואם צאונת חטאת ופשעת ונפרי עץ הגן לא אכלת

כי ציוס אכלי ותפקחנה עיני וידעתי עוז ורע וכל הנקמרות נפתחו לפני כי
חכמותי כנולכתי שחקים וצדיקותי אהיה וזה ילד יוס. ואתה כל עוונותיך וועשך
הרעים, לא עשו פרי וששים ושש שנה התהלכת על פני האדמה, והנה ונגלה
את נשמתך לך ונאחך רחוקה ועיניך כהו לא יכלת לקרוא, ואתה ונשמות
אל הנוראה וחסרה ונוך צינה לנוולא עלה כנער צן שנתו! ולא שנת אל לצד
כי יש ויש סופרים לרצנה צעירך אשר ישועבו לקולך להעתיק לך את הנגלה
עד זוא החכם שלמה צעזך ויתן צידך שבר הפועלים! — ואיקץ. — וערס
צואי החדרה לרוות את נפשי צכות ויסי חיים שחורים היולחים ופרי עץ הערצים,
שלחתי לניוועי הקרוב אלי ואובץ ענוו לאמר: כזה וכזה אנה אלהים ליד,
וכזה וכזה חלומתי, כזה כל אלי איש יודע לנשך צעט צרול ועופרת או צנולת
עוף או צקנה סוף או צכל אשר נסה ידו, ויהי וזהיר צנולכחו ושכרו כפול,
ואת ונת אחי שלמה אשיצ לו כראוי, ולא יאמר: אחי העשרתי את ונרדכי! —
ויען ויאמר: אחי ורעי! אמת הוא כי האיש שלמה לצו תניס עונך, ובחכמותו
כן יטרו ולדקתו, כי ונע ונוך חסרון כים! אצל אציו הראשון התל צד ובעת
יאחק בקרצו על הוללותך וסבלותך, כי הוא אופה וסוף העולם עד סופו ואין
דבר נעלם ונונו בידוע לכל דורשי התלמוד, וגלוי לפניו ונעשה כל צאי שער
העיר הזאת, הלא כלם עוצדי ונרקולים, אלה הסוחרים והנגצים אשר צידו
האחת ונטה הכחשים וצדיקות כים וולא זהוצים, ואין אחד ונהס אשר לא ישתחוה
לפניו צהיכלו וודי יוס ציוונו לנוולא חן צעניו, כעשירים כעניים, אקנים וצחורים
וגם נערים אשר עזזו את צית הספר צני ארצע עשרה שנה, גדולים וקטנים
יתאספו שונה, לומדים וצוערים, גם פחותי ונלומדי תנוקות יצאו צצא האיל
זהה אלה צלוחות הנולה לפרייסן ועקטרייך ואי אינגלעריה ורפת וספרד
ואיעליה ועורקיא ודוויסה, ואלה צלשטעריעך הנותרות, ואלה צספרי חצרים
לשצילי צרול ולקפיות עשן ולחפירת גחלים לניינהס, וכל אחד רץ כלציו וגצור
כארי לעשות עצודתו. אמת הוא כי כלם ונלאו ידם לדרוך צקסת הסופר, גם
ציתם וולא ספרים גדולים ועצים וכצדים, אך אין צהם את עצצית ויהודית
לצחתי יכשלו צכסלם — וודי דצרי צספרי הסוחרים לא אונע ונוך דצרי
צעל הצית אשר אונר לאשתו ללחק צה צראותו את לוחותיה. הלעירות אשר
צהן תחקק את כל אשר תוליא יוס יוס לאוכל ציתה, ויען לאמר: עתה ידעתי
פחרון חלוס פרעה אשר חלם: ות אכל כס הפרות הרקות והרעות את
ס צע הפרות הראסו כנה, והצרי אות ולא כודע כי צאו אל
קר צנה, ואחי תניד השתוונותי על הנס הזה בי גדול הוא ונקריעם יס סוף ווכל
הנסים אשר צאו לעולם והיוס הזה ידעתי כי זה דרך הטצע, צהציעי את ספקך
הקטן אוכל את כל הספרים הגדולים והצריאים, ויצאו אל קרצו, ונרלאו לא
ישתנה! — ואשוב אל שאלתך ואצטייך כי את ונונתך לא תשיא, ואס צכל
רחצות העיר תצק, וצקול גדול תקרא וצצוקות אור תחפש צכל עצר ופנה,
לא תנולא את שאהצה נפשך, שונע נא אלי! הלא עיניך אינס חולות ואס
כהו לעשות צלרה צחדשי הסחו צרצות עונלך לנגד אור הכר אודות השען אשר
איכנו צד כראוי הלא הסחו עצר ואור היוס הולך וגדול ונקל לך לקרא ספר
צחתי שחה את צצת עיך; ואס האותיות צעירות ונחכיר, לך נא אל אחד
ונווכרי זכוכית לעושה וקח לך אחת ונהונגילים כל דצר אשר יושם תחתם
וצה תנולא את שאלת אהצך ואז תוסיף דעת צלי ונכאוב. — ואקרא: קא לן ק!

ועתה אחי, הנני לקרא את וואנריך צבוכצי ילחק. ובקפך שומר אתי
 לבעת ונולא או אטיצוהו לך כאשר תלזה או אבעה צו ככל אשר תאמר אלי
 — ודי צוה. ואחרי הדברים האלה קלח נא אם אוסיף לדבר אליך צלטון
 עלגים המותנהגת בצבדות, רק להטיב על אגרתך היקרה, וערס כל אודה לטוןך
 על הסגנה אשר ילאה ועעטי צמסון ואתה פקחת את עיני לראות כי טעיתי
 וניי דרך צענין המרס אשר לר' יהודה צר יחזקאל, כי אחרי כתבי לך סרתי
 להציע אל ווקרי צמועד קטן דף י"ז אשר ענינו טאצתי את הספור זה טכיס
 רבות, וצנחתי על כתב ידי, ורעדה אחזתי צראותי את אשר אנרו טכענינו:
 צצטחא כיון דעל על, ואוהר להחודות על טנחתי ולהקיר את האטס ונקורות
 ציתי ואטן ואוור: צרוך האיש טלמה אשר הליכי מהטגיאה הזאת, והנני לטור
 את וועשי הגרוע, וכזה וכזה ראו לקרא. — כן כתבתי צהיספות החלק
 השלישי.

והנה עשיתי כאשר הצנחתיך, ושנתי לביני הקוראים את תוכן וואנריך
 צענין הזוגות ואקוס טוכטרו לפני כל יודעי דת ודין, אף כי ענוקים הנה,
 ואין לי בעת הרוחה לרדת עמוך אל תוך היס הגדול ורצח ידים וללוחך כל
 החלכותיך, כי עצדתי רצה צמאח, ועוד חזון למועד, אונס לא אציתי למועד
 טוז וצעליו חולי יעיר ה' את רוח אחד ושהחוקרים לפנות אל חקירותיך
 ולהגיש ופרי אדנותך אל וצנחות עמי הארץ אשר אינס וצינים צלטון הקדש.
 ואם ינולא כי האונת תפשת ונראה לוח אחת או לוחותים ישתנה. —

וליתר דצריך צבוכצי ילחק הראיתי צאלצב, וישנעו טככונים והנצינים
 ויבחנו את וואנריך, כי הנה אינס לרופים ונוזוקקים דייחס, ולצי אוור לי
 גם אתה גם אוהצי אונת כנווך עוד ישינו עיניחס אל הדצרים האלה ללצנס
 ולטורס לונטן הוליא וטפטס לאור יווס.

תנו דצרי אוהבך וווקיקך

הקטן
 J. M. Joff.

על גם אגרותיך כתוב נא
 Dr. J. M. Joff.
 כי יש טכי יוסף צ' טועון צעיר הזאת.

Hebräische Sprüche eines katholischen Geistlichen.

Aus der „Marciana“ (Bibliothek im Dogenpalast). Mitgetheilt
 von Dr. G. Wolf. *

דברי שמעון מן הכהנים הנוצרים אשר בהארץ רבתי בגוים ישרתי
 בהכהנים.

(* זאת עצדת הגרטוני ללנד צני יהודה תורת אל חי וללמוד קורות
 וועשי צני ישראל וצפרט וניוס היותס צמודיות ארלות עטטערייך, וזה כעט
 טכיס הייתי צוילא רצתי וקס השתקדתי צצית עקד הארכיוו הכודע לטס ולמהלה
 וקרא ai frari גם צצית עקד הספרים וכתבי יד אשר צדאגענשאלטקט

ר איתי בעולם הזה הנה הכלים נמכרו יותר מהפנינים. הנפש
תתנשא בתפלה וגויה בין ובאהבה

עין פרי אדם אשר יעשה, ועין עליה אדם אשר ידבר.
מי יבלע לא יטעים, ומי ירוץ לא יראה.

המשל כעיר וחקה על הניר. אין דבר הניר בערך העיר, ומבלי
הניר לא ידע אדם את העיר והוקה ממנו. אישה על חלול ונער הסובב
את החוצות הרי הם הודיעו מחשבותם. מן העין עלה הפרי ומן האדם
מחשבה ומעשה. יש הפרש בין מהשבה למעשה כהפרש בין עלה
לפרי,

יום אחד הייתי באחת ערי הפרוזות ואמרתי אל יושביה בואו נא
אל ערי החומה ויאמרו לי לא כי נולדנו שם ואני צחקתי בכסלם.
וכסלה כזאת לאמר אני נולדתי באמונתי. (sic) אדם בלי מקום מקום
יהרום מקום חברו.

כל מעשה אדם בעבור אישה והמולכה.

מה הזהב לצורה כסיל ומה אלהים לכהן חטא.

מה יין לשותי המים ומה הטוב ללמוד לעשות הרע.

המלך בשלום חרב בתערה מי ידע גבורתו.

ראיתי כהיכל המלך את האמת בעדי עדיים וצחקתי בהו היא אמרה
לי כן עשו עבדי המלך שלא ידעני.

מי בלבב שמיש לא יראהו ומי בתוך הטוב לא ידעהו. לשון יוגית
ולשון רומית נהר הזהב. ולשון הקורש דרכי יהלום. מי ידורך במ?

טוב כסיל אשר ישמח בכסלתו מחכם אשר יכאב בחכמתו.

אישה עשתה משתה ואלי הכאו כל האנשים. ונפש גם היא עשתה
משתה וכאו אליה פסח חריש ועור.

הארץ היא הכצק והשמש היא השאור.

שמחת החזיר במיט ושמת בני אדם בכסלה.

כלי המלחמה לא יעשה שלישים והעמרה לא תעשה

מלך ובגד לא יעשה כהן.

לא יש מכאוב כמכאוב חכם נתן ביד כסיל ואני זאת ידעתי.

Jüdische Urkunde aus dem 15. Jahrhundert. *)

Mitgetheilt von Dr. Alois Müller, Beamten der k. k.
Universitäts-Bibliothek in Wien.

נחנו חתומי מטה מודים ומודיעים לכל רואים או שומעים כתב זה
שהגיה להכריז פה בעיר יודנבורק בבית הכנסת הפריץ הנכבד מאריץ

¹ נקרא „נארליחא“ הננו הייתי ועס ונלחתי כחז יד עצמי כעמק וכוונר כולרי
שליש מה לפני הקורא חפס קלהו.

*) Vorliegende Urkunde befindet sich als Lithografie im 11.

בילצער למי שיש לו כתבי חיובא על הפריץ הנכבד הנ"ל בין שהיה חייב בעצמו תחת חותמו או תחת חותמות אחרים או אחרים בעדו כחותמם או כחותמות אחרים שיבואו אותם בני אדם ויראו ויודיעו כתביהם תוך שלשים יום כדין מדינת שטיירמארק והוא רוצה לפדותם כפי הגדת כתיבתם ומי שלא יעשה זה יפסיד כל דינו וכל זכותו והנה על כל זאת עברו יותר משלשים יום אחר ההכרזה דלעיל ושום אדם לא בא הן איש או אשה שהיה מראה שום כתב של חיובא או של ערבות על אותו הפריץ הנכבד הנ"ל ככל המבואר לעיל ואחר כל זאת דרשנו וחקרנו ושאלנו עוד היטב אם היה שום אדם הן איש או אשה שהיה להם שום כתב של חיובא או של ערבות על אותו פריץ הנכבד הנ"ל שהיה חייב בעצמו או שהיה ערב בעד אחרים או אחרים בעדו הן תחת חותמם או תחת חותמות אחרים בכל זאת לא שמענו ולא ראינו ולא מצאנו לכן נחנו החתומים משה מודים ומודיעים ומעידים לכל רואים או שומעים כתב זה שכל מי שיבא מבני העיר יודנבורק הנ"ל שיוציא שום כתב של חיובא או של ערבות על אותו הפריץ הנכבד הנ"ל שהיה מגיד מקודם לכן עד היום הזה כל אותם הכתבי יהיו בטלין ומבוטלין לא שרירין ולא קיימין וחשובין כחרם הנשבר שאין בו ממש ולא יתעבד ליה דינא לכן נתננו לפריץ הנכבד מאריץ בילצער הנ"ל וליורשיו הבאים אחריו להיות בידם לזכות ולראייה ולעדות כתב זה כחתימתנו וזה נעשה בחמשי בשבת בשלשה עשר יום לחדש ניסן שנת חמשת אלפים ומאה ושמונים ושבע לבריאת עולם כתבנו וחתמנו והכל שרים וקים.

(Nun folgen die Unterschriften der Aussteller.)

Poetisches von M. B. Gottlob.

ביום הולדת חותי צהייתי צן עלטסיס ותצע טניס ח"י טצת תר"י.

מִיטב יְמֵי עֵבֶר, פְּנֵה,	נֹדֵד, גּוֹלָה, בְּאֵין מְנוּחַ,
וְהִנְנִי עֵיף וְאֵין אוֹנִים.	מְפָלִי מְצוֹא בְקֶשׁ טָרֶף,
בֶּן שְׁלוֹשִׁים וְחֲשֵׁעַ הַיּוֹם אֲנִכִי,	פַּחַת עָלַי הַלּוֹךְ שְׁחֹחַ,
וּבְעֵמֶל וְתִלְאָה פָּלָה בְּחִי.	פַּחַת פְּכוּד מְצוֹא חֶרֶף:
אֲנִי יי, בְּרִצְיוֹנָךְ חֲסִיבָה,	כֹּה מִיטב שְׁנוֹתַי תַּפּוּ, סְפוּ,
אֵת עֲבָדְךָ הַבָּכָא וְשִׁפְלֵי בְרַךְ!	כִּצֵּל עֲבָרוּ, בְּחֵלוֹם עָפוּ.
שְׁשׂוֹן יִשְׁעֶךָ לִי חֲסִיבָה,	יְמֵי שְׁנוֹתַי שְׁבָעִים שָׁנָה
אֵיךְ הָאִשֶׁר הוֹרְגֵי הַבְּרַךְ.	וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת הֵם שְׁמוֹנִים.

Heft der Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark, veröffentlicht durch Prof. J. G. Zahn in Graz. Entdeckt wurde dieselbe im Archive des hist. Vereines für Kärnthen.

נפשי אשר אותה חכמה וכינה
 כמעט לקנותם שכלה הכינה
 ולבקש דעת אד' יצא יצאה ;
 בדבורים סבוה ג'ון ועצב
 לעמל וטרה אין קץ אין קצב
 אל נחלת המנוחה עונדה לא באה

הן אעמול ואינע למצוא הפרה
 ובעוד לעמלי זה אין אמר : הרף!
 ואינע ואעמול לעשות חבנד
 בפזות מערמי הילדים והעזר
 וכי יבטיחני הזמן פת לי עזר
 שוא הבטחתו נק מעל ובגד

ומה אעשה לנפשי? מה-לנשמה?
 מתי אראה בשוב? מתי
 אחקמה?
 לכן אקרא אליך צור ישועתי!
 חנני עוד ימים — וימי מנוח!
 אבינה אשפילה עוד אבוליה
 פח ;
 אז תאסוף אליך רוחי ונשמתתי

איכה אחיה שלי בטה
 ושארית ימי אהי צולח

הן לחכמה הקדשתי עתי
 ובחכמה הרפה גשאתי
 הן בהמעה אכלתי פתי
 ובזועת אפי לחמי מצאתי
 עתה יי' תן לי עף פח!
 ובצל החכמה אמצא מנוח

ליום הולדת אותי בהיותי בן
 ארבעים
 שנה ושלוש שנים ה"י טבת תר"ד

(בקהלנין מחלוקי)

הנה שלש שנים וארבעים שנה
 מספר ימי היום ; אכן מי מנה
 ימי הפאים אם עוד רבים המה ?
 ואני עוד הנה פה בארץ החיים
 ונעתי עמלתי בזעזע אפים
 ואשפת לרוייה את-פום החמה

Bon Wolf Chajes. קבלת התורה

אראלים ושדפים יחד סערו
 גדודים גדודים נקבצו באו
 דעת חפץ אל שאלו חקרו
 הם כל-בשר ! דמו ושמו
 שם ירא כרויב ועליו רוכבחו !
 — שאו מרום עיניכם תחוו
 תדעו —
 הוא יערוד מרפבתו לגד מחנהו
 יי' צבאות הוא לבשו חרדה !

בקלות וברקים בקאון נסער
 שמים נגלו שחקים נקרעו
 מלא תבל יחד בעצי הער
 אחר נסוגו גדו נס-נעו
 גוים ולאמים נבחרו נחפזו
 לבבות כלמי פרונג נמסו
 "פן-תמוט הארץ" תחמות ירגזו
 מימיהם יגעשו פני תבל יכסו
 נס-אלפי שגאן ראו תמהו

הוא עם- כל קדוֹשׁוֹ יבא אֵלֵינוּ
יֵרָאוּ ויִתְנֹוּ הַלֵּל, גִּילּוֹ בְּרַעְדָּהּ !
כִּי־גִדּוֹל כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹד אֱלֹהֵינוּ "

הַקֶּהֱל ! שִׁיתוּ לְבַבְכֶם וְחִשּׁוּ אֲזִיבְכֶם
שִׂאוּ וְדִיבְכֶם קִדְשׁ וּקְחוּ בַת טְהוֹרָה
הֵן־הִיא חַיִּיכֶם, הִיא מְאוֹר עֵינֵיכֶם
זֹאת בַּת־אֱלֹהִים, זֹאת הַתּוֹרָה !

מֵה־זֹאת כֶּעֵת ? הָאֵה ? מֵה־
נִתְּתָה !

הֵן לְמִן הַיּוֹם שְׁמִי גִבַּהּ גִּטְעוּ
אִישׁ לֹא־דָמָה עֵינֵי לֹא־הִזְתָּה
עַל־וַיִּנִּים יָרְדוּ מִטָּה, אֱלִים פֹּדֵה
בְּאוֹ :

"נִקְחָנָה נִקְחָנָה, מִנְתַּנּוּ הִיא סֵלָה
"נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע ! — יַחַד נִשְׂאוּ
קוֹלָם
"מִיָּד עֲלִיֹן נִתְּנָה, מִיָּד יוֹעֵץ פִּלְא
וּמִי זֶה לֹא־יִתְּאוּ לְמַסַּת אֱלֹהֵי
עוֹלָם ?"

הֵה ! מִי הוּא זֶה רַעַם יִשְׁמִיעַ ?
בְּשׁוֹפָר יִתְקַע, קוֹל גִּדּוֹל וְלֹא־
יִסְפָּה !

גִּילּוֹ בְּנֵי אָדָם, גִּילּוֹ וּשְׂמִחוֹ
חַיִּי חַבְד־אֱלֹהִים בְּזֶה יוֹם הַשְּׁשִׁי
בְּלִעְצָב זָרוּ הִלְאָה, דָּאֲנָה שִׁכְחוּ
קִדְשׁוֹ עֲצָרָה וְצַהֲלוּ בַחֲדָשׁ
הַשְּׁלִישִׁי
בִּימֵינוּ אֵשׁ דַּת, חֻקִּים יִשְׂרָיִם
מִקּוֹר חַיִּי־נַעַם לְכַל־דּוֹרְשֵׁיהָ

זאב וולף חיות עבראדי.

שִׁפְתַּי עִבְרָה.

Von Jakob Fischer, öff. Lehrer.

בֶּן יָחִיד מִמְּקוֹם מוֹלְדָהוּ נוֹסֵעַ
וּבְאֶרֶץ נִבְרָיָה אֹהֶה לְשִׁבְתָּהּ,
לְקוֹל אִמּוֹ לֹא יִשָּׂה אֲזֵן קִשְׁבָּתָהּ,
עֲבוֹתוֹת אַחֲבָה כְּלָה פּוֹרַע.
עַל אֲדָמַת בְּנֵי נֶכֶד אֶהְלוּ נוֹטַע,
תּוֹנֵת אוֹמְנָתוֹ מִזְכְּרוֹנוֹ יִגְרַשׁ,
חֲסִדָּה וְאִמּוֹנָתָה מִלְּבוֹ יִשְׂרָשׁ,
יִמָּאֵם בְּנוֹ וּבִלְאֵ לוֹ יִשְׁתַּעֲשַׁע.

אָרְכוּ לוֹ יְמֵי מְגוּרָיו וְאָמַר בְּלִבּוֹ

רַק בְּאַרְצָן אֲבוֹתָיו יִמָּצֵא נֹדֶה שְׂאֵנָן
כְּל־נִטְע כְּל־פָּרַח שֵׁם דָּשֵׁן וּרְעָנָן
בְּאַדְמָה מְנִיחַ יִנְק בְּעוֹדוֹ בְּאָבוֹ .

לְדַרְךָ עִיר מוֹלְדֹתָיו נִשְׂא אֶת פְּעָמָיו
וַיַּחֲבֹק אֶת אִמּוֹ בְּדַמְעוֹת הַגִּילָה
לְסֻלּוֹת חֲטָאוֹ אֶת פְּנֵיהָ חָלָה
פָּחַח עֵנָף עֵץ אָבוֹת חֶסֶד כְּל־יָמָיו .

כִּן שִׁפְּהָ עֲבָרֶיהָ נִחְלָה נֶאֱדָרָה
יָמִים רַבִּים בְּנִיף בָּךְ בְּגִדוֹ
עוֹד וְתַפְאֲרֹתֶיךָ כִּכְרִי מֵהֶם אָכְרוּ
לְכָל־אֲנָשִׁי בְרִיתֶךָ הִיִּית מוֹזְרָה .

בְּלִשׁוֹנוֹת עַמִּים הִרְחֻקִים הַשְּׂפִיקוּ
מִפְּנֵי חֲדָשׁוֹת הוֹצִיאוּ הַכּוֹשֵׁנָה
שְׂאֵרֵית חֲמֻדָתְכֶם לְכַלְמָה נִתְּנָה
מִדְּגַל מַחְנֵיהֶם תִּלְאַה הִרְחִיקוּ .

בַּשֶּׁת עַמִּית , בְּכַתְּהָ נִפְשֶׁךָ בְּמַסְתָּרִים
עַל נִפְלֶיךָ אֲחִיוֹתֶיךָ יִחַדּוּ שְׂאֵלוֹ
"מַה־פִּשְׁעָהּ כִּי בְנִיָּה כֹה מְעַלּוֹ
הָאֵין דוֹרֵשׁ לָהּ מַסְבִּיב בְּשַׁעְרִים !

לְגוֹל הִרְפַּתְךָ שְׂרִיבֶיךָ אָצִי :
לְלִשׁוֹן מוֹלְדֹתָנוּ יִשַׁע וְצַמִּיחַ —
בְּשִׁפְּהָ נִכְרֶיהָ לְמָה נִשְׁתִּיחַ !
לְלִשׁוֹנֵנוּ נִגְבִּיר יִחַדּוּ נוֹעָצוּ .

הַגִּיעוּ יָמֵי דוֹדִים , מִכְּתֶיךָ חֲבוּשָׁה
דוֹרְשֵׁי הַחֲבִמָּה עֲלֶיךָ חֲמָלוּ ,
נָלְלוּ אֲבָן בְּאַרְץ מַמְנָה דָּלוּ ,
וַיִּלְבִּישׁוּךָ הוֹד פָּחַח מְעִיל בּוֹשָׁה .

אֶת דְּגִלְךָ הִרִימוּ שָׂרִים וּמְלִיצִים
אוֹצְרוֹת חֲכָמָתְכֶם בְּמִדְּבַרְךָ חֲרָתוּ ,
הוֹדְךָ יִכְבֹּדְךָ לְאַחֵיהֶם פָּרְשׁוּ ,
בְּאוֹרְךָ אוֹר הַגִּיוֹנָם בַּסֶּפֶר מְפִיצִים .

בְּתִהְיֶה וּתְפַאֲרֵת נְשֵׂאוֹךָ לְגַם עוֹלָם
 מִשֶּׁה חַיִּים וּנְפִתְלִי * חֲכָמֵי דוֹרָם,
 ** שׁוֹ"ל וְשׁוֹ"ר הָרְאוּ יִפְיֵךְ בְּזִמְרַת כְּנֹרָם,
 *** מֵאִיר וּמִנְחָם הִרְיֻמוֹךָ בְּעֵז קוֹלָם.

עוֹד חֲכָמִים רַבִּים בְּגִלְגָּלְךָ נוֹעְדוּ,
 חִינְךָ עָרְפֶךָ בְּמַחְנֶה הָעֶכְרִים הִבִּיעוּ,
 יִתְרוֹן הַדְרָתְךָ לְדוֹר אַחֲרוֹן יוֹדִיעוּ,
 מִחֲמַת נְשִׂיֹת גִּצְחָ אֵת שְׂמִיךָ פְדוּ.

גַּם חֲכָמֵי הָעַמִּים בְּךָ חוֹקְרִים וְרוֹגִים,
 לֹא עוֹד תִּפְלְמִי מִלְּשׁוֹנוֹת הָעַמִּים,
 הַשְּׁפַעֲתָ אוֹהֲבֶיךָ לְמִדֵּי בְּמִשְׁעָמִים,
 עַדִּי עַד מִמֶּךָ אֵינָם נְסוֹגִים.

מכתב. Von Selig Lanterbach.

שפעת חיים לך אדון תוסיה החכם השלם ונליך הזון וצני עדיו הארץ
 האירה ונכזרו כס"ת זוה" ונענדל כ"י ד' יגן עלך צשלוונך, ועל דרכך יגה
 אור נלח נלחיס! ראה, רחיתי כי ד' עונך גבור החיל וחפלו צידך הלליח
 לעשות בוכים לנלחכת השונים לתורה ותעודה וספריך הנלחצים והנענינים
 יפילו אור יקרות ונלחו פני חצל תצוה, ונצני עליה הנועטים אהה עלית על
 כלם שכם אחד, אהה נשארת לצדך לד' ויוני עצודתם לא ארכו גז חיס כחולם
 עפו וספריהם ספו תונו ון צלהות הוותקדשים ונוטריס אחר אחד . . . אשר
 על שפנו יעטה ונעטה תהלה (לכסות צשת פניו) ונוחא עווח יקרא לכל ונעודר
 צלך ונחוק צונוח החכוה ויחקה הציתה, גס תלה לכל דוצר ונערים
 צעבר צית רציס, אל תגע צי לכל תוונך גורלם יקרא — לכן העם ההולכים
 צחשך אחריהם, וצחצלי חטחחס יתנוכו, כלה גרש גרשו כל איש חכם לצ
 ונצון דצר לאשקורו הוולנד צני יהודה דצרי חפך וכחצ יושר צלשוק עונו,

(* הוזה הנושוררים הנפלאים ונשה חיים לוואנו ונפתלי הירך
 וויזל אשר השחירו לנו וורשת עולם צק" לישרים תהלה" "שירי תפארת"
 **) ה"ה גדולי דורנו שנחאל דוד לוואטח ושלונה יהודה ראשפארט
 כ"י צעלי "כנור נעים" "וערך ונליך" ושאר ספרים ונראים ידם החזקה
 צחכמה וצטפה הנצגנה.

*** הוזה חכמו וננו הנושוררים תנודעים ונאיר הלויעטעריס
 ור' ונענדל צר"י טערנן צעלי "גוע ישי" "אחר החרצן" ותפאלת התשצרי
 וירושליונה" ושאר ספרים נכצדי השס ויקרי ערך.

צטרירות לבס יעקשו הישרה, צלשון עלגים ונלפלים ונחגים וישליכו אחר
היום צשאלו צנפס לשון ארלס ונוולדסם ציוני קדם — הו! עלני לצי דוי וועי
חוננרוו צרלותי הפתיות והאלות גצרו עלו ראש דכאו לחרץ חית החכונה —
נכני הסכלות כסו אור יקרות אור תורה ונר ונלות ופני האדם צחור הנועלה
— לשון רנויה (נאכלעקסיגע) תורס גצרת ונלכת הלשונות ונראש ימות ועולם
ונוערת צעדי עדים ונדר דר — היא לשון אש דת, אלהי קדם זה נתן
התורה והנלות ונורסה קהלת יעקב — לשון הזהה הנופו זה נציאי אל
וקדושו כל חזון ונשא אס לשצט אס לחסד, זה שרו צלחם ונקבלות ונלריס,
זה שפכו שיחס כוים קציצות ירושלים היא נעיונת נלוס ונשיח אלהי ישראל,
זה יהלל הנוהולל עדי עד וכל תפלה ותחנה אך זה תהנה נפשו, היא חשק
שלמה ננו, כי אס כל לשון היא שפה לנאונים צבוד כל יושצי חבל ערלי
שפתים היו ולא הכינו דצר כן — לשון לנודים זה הורו הנחוקים חותנו
לנודי ד' אלה החוקים והנשפטים אשר יעשה חותם האדם וחי זהם —
לשון ערוויים פי שנים צרות שפתה לדיקים יליכו זה דרך הישר, לנחוצי ד'
וחושצי שווי קדש היא, תתן חונת לצי יעקב חסד לנצרה ולנרעו אחריו
לשם ותהלה, וזה יערכו תפלה לרוכב צערצות, ופושעים יכשלו זה חיותם
צק דשים חסד הוא להם תהלה ותפלה — לשון חכונים יגידו כי
אלפים צת יביל ונעט דצריה וארובה ונארץ ונדת ענינה לכן לשון ונעט סופר
ונהיר הניה — לשון רבה וערצה לנזן שוונעת ונכפת לוף וכל חפלים לא
ישוו זה — לשון עצר חונת היא לעולם לצי ישראל צבל ונקוונות וננצותם
דגל ונחנה יהודי, צבל ונקים ונדרך כף רגלם וננזרח שונש עד ונצואו לנזן
וינזן, ונהודו ועד כף קלוי ארץ וליים רחוקים ינאלו אחיהם הנפוזרים הננודים
צארץ אשור והנכחים צקלה השונים הנדים וננונלכה לעם אחר, עם נועז,
הנרדפים צעצרה ונעם ונודך צלי חשך, הנס שפתם אחר, על כן יכירו וידעו
איש את רעהו כי פי הנודצר אליהם עצרי הוא הכי נקרח שונה לשון עצר
כי תעצר צרתקות זהה אנריה רצות ישראל ואלפי יהודה כולם יקראו דצר
יום ציונו שונש ישראל! לשון נצחרת הלזו הו! כנועט נשכהה כונת ונלז
אחינו, הנלזום אף כי לא ראו ערותה — עד שקונת ונחם ליון ותעש לך
סם בהיום הזה בריח יכון לעד כונכת כוכב ונאיר! אור חדש, לא כוכב ונחשה
אשר צין לילה היה ונאצר רגע, כי אס יענווד נלח, והנשכילים על פיך
יזהירו כזמר הרקיע אף חלליך יתהלכו לא יכהה אורם ונרם לא ידעך. —
והנה זה ינוים חצתי לנשפט לצוא אליך צנוכתה תודה על כל החסד
אשר עשית עם ענוך לקדש עתותי ינוך לשפה צרורה הקדושה אשר אס חונים
ציוון אהציה כבוד ולדק צשנאלה עונו ולחץ, כי תחת ספר ונחכוי עוים
אחרים ישולם צנויטב כסף לקפר ונחכם ישראל צקורה יהיה ונזין לו דוים
— אצל עתותי צידי לא יהיו סוקר חני, וננרעות לננעני ארץ צחכונה ונצי
אדם אשר על פני אלוהה, הן הווה ינויו נעתיים וננוניים ונאנרו זאת הננרעה,
וזאת הננוחה נעמה, והוא לא ישקונו, שוקד הוא על ונערצו יונד וילך הנס
והלום, אף על ונשכצו צלילות יחוג וינוע, רעיוניו על ונשכצו סליקה,
חשצונות רצים חין קץ לפניו יעצרו, ונעביפיו ינצוהו דצרי חבל ורעות רוח,
ונדלגה נודצר לא ינום ולא ישן אולי לא ישן צאחרית הנוים, לא ירגיע פן
לא ירגיע למועד ונעדים וקץ ינוין — לכן נכנזה תוחלתו לעצוד צסדה

החכמה, ככריה עצודתו לאגור אגורת כסף וגרגרי זהב, ובצנות דאחי'אידען
ישאז ווי זהב וכלי כבחה לא ינאלא נלא, כי לא לעולם חסן הללחתו, לא
כל דרכיו יטבילו, גם כי יקוּוּ ופסה ווי צרכתו תצטר כד הוצנע צנוקוס
אחר — ונעין נרפש ונקור אכזב נוולא הבקף כל שוגה צו לא יחכם, כוצד
הכסף ונטל החול וכצד ונשניהם השיבו — ע"כ אחת אונרתי המרצה לאסוף
עפרות תצל וקייני הצל לא יעדף והמונעיני לא יחסר איש לפי אכלו ילקוט,
כל ענולו לפיהו יהיה והמותר לזרח, טוב לאחוז צנוערצי האדם וגם ונחכונה
לא תכיה יד חרוטים — אי לזאת החלומי תת ונפרי תנוצתי לרצים, כרתי צרית
עם ידידי הרצ הגדול חכם השלם הכודע צעברים כבוד ווה' יוסף כהן
לדק כרו אותו רחיתי כבון לפני כדור הזה, הוא האיש היודע להלך כגוד
רוח כל איש ציונים האלה אשר רבו הנוחלקות וכצד נוולד הדבר לנולאות ונאות
כל אחד ואחד, אלו ונאות פניהם קדיננה, צרעש יבנולו ארץ ונצלי ונשים אל
לצ על אחיהם הכשארים אחר, ואלו יזורו עשר ונעלות אחריות ולנען חזק
צדק צית ישראל לדעתם יסיעו אצנים גדולות חדשות (לא שערים אצותינו)
וישיוו עליו לנען ענותו כצצלות, ונצלי ונשים אל לצ כי צזה ענוודיו ירופפו
דכיו ירשקו והכה הצית רסיסים כי יפלו אשיותיו — והנה הרצ כ"ל יענווד
בתוך יעקה שלום צינותם, הוא הגבר הוקם על צנועלות רנות צתורה הכתובה
והנוקרה ונהר סיני, נוולא כרכו צש"ס וצוקסיס ונולא ידו לכהן לאל עליון, לפני
ונלבים יתיצז וכצדוהו צליות חן (ונעדליילע) ופרי ונגדיו ונגד גרס ירחים
אכלו ענוים וישצעו טענוו ונוגד תנוצתו ותאורנה עיניהם, וילצור יוסף חנורים
חנורים תצוהת חכונים אשר זרעו ללדקה וקצרו לפי חקד ותנן צאלורו (אלור
יראת ד' חכונה ודעת) ונחצונת כפיו ינחם על ווי ונחמות ים התלנווד וים
הנולח ונולח עהור קודש — וגם יצטר בנחמה העצרים צונכת עתי (הנצטר)
היולח לאור וודי שצוע צצנע וכנשר יעוש עליו אוכל יפרוש כנפיו יטוטט
על כל טוב ומועיל לשלחתו על פני חולות — ושלחתי לו עניני חכונה הראויים
לצוה צקהל כצוים, הן הנה **דברי רב** על רצו ונאורים ונחילים ורצ ז"ל
הנוולאים צש"ס ונודרטים לצל יהיו לשנואה צקונינו, וצעזר יולרי הסתרת פני
הלבו צצצרו, צלי עזר הקדוונת ונשפרי חכונים ונחצרים רק רצ צענאו היה
צצוצרי ונה שכהה טפחיים וענייים צנוקוס זה עשירים צנוקוס אחר — ואם
כי לדצנן כנפיו לאלו לאלו צדפוס כי ורצים העם ונחצז ("ויותר
וונה שהעגל רולה ליק") אקוה צרלות ד' יצולו ונאונרי אחד לאחד וילאו
לאור, כל עין רואיהם יאשרוני — גם חצר הייתי לכותש ונ"ע הליר אשר ילא
לאור צננה העצרה וילידי עשתנותי אשר חף יולא ילאו החולה ונאלו חן
צעיני כל ויהללו אותם צעברים (ועל כולנה "צית חינוך העורים" צלידענאכטנוללט
ולתוהת לצי נשחרו אלל הנוערך הליר עניניים ולא יספו לשצ עוד לארזות
החיים כחספו צצית הנוחסף כי כחתו רגלי הליר — חף לשחכם הכודע ציקרו
"הנוגד" הנני כותש וודי פעם צפעם חדשות וכלורות (וצהנופה יודפס צקרב
העברות) לכן גם לך חדוני הנני צצקשתי ספתני כח אל כהונתך וצין כוכבים
אים קני, הלא חצר איני לאיש צציתך וזה שצונעת יוים כחקקו ולי צעט צרל
צס אונרי יוסר לידודך וידידי הנוטכיל וכו' ווה' זעליג לצי ונאכדשיין כי
ונאור אחד קרחתיו **דברי הפין וכתב יושר** ונודער צו כצדות על דוצרי
צשער צת רבים (פרעדיגער) וכותצי ספר (שריפטעטענוללער) העדות צס ונה

השוועים והקוראים ישאלו וואס, הרחמי לדעת כי אזי הווגידים וראש הנוחצרים (הקהלת) ירצו להם ויגל אזנם לנוסר צקוף ספרו, (ובצר זכר אחי לעוז הרצ הגדול וגו' דחקאר לעף צו"ע צן חכניה) ע"כ כדני נא ואזר צקהל הצאים צספרתך כי ד' יהיה ענך והוא נתן לך כח וגבורה להוליא לאור כ"ח ספרי כוכבי ילחך ועליך אומר העליזה הנכונה (מדרש וילקוט וירושלמי פ' היה קורא) למה היה ר' צון צ"ח דומה למלך ששכר לו פועלים וכו' כך יגע ר' צון צ"ח צחורה צכ"ח שנים ויה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד צנאה, כך טרחת ויגעת צכ"ח כוכבים ויה שחצריך לא עשו לנאה שנה (כי לא זכו לזנין זה צלעדיך) חזק ואמוץ רכב וללח ויהיה צרכה צקרב הארץ ושא על כפיך צרכתי צרכה כהן יצרכך ד' וישנורך וכו' אזי אהבך קורא צענך צלדק ונרחוק צלצ קרוב.

בית צדיק חסן רב (ונשלי ט"ו ו')

Von **M. S. Finkelftein**, beedetem Translator.

Den Manen des hochverdienten Herrn **Josef Perl** s. A. und dessen ruhmvollem Sohne Herrn **Michael Perl**, k. k. Apotheker und k. k. Direktor der israel. Haupt = Normalschule zu Tarnopol, vom Verfasser mit Achtung gewidmet.

אָדוֹן, אֵל שְׁדֵי! מַה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ
בְּחֵמוֹן פְּלִאִי צְבָאוֹת רַבָּבוֹת יְצוּרִים
הֵן מִי יַחְקוֹר מְעֵשֵׂי יְדִידָה,
בְּחֻמָּה נֹסְדוּ, לְרִצּוֹנָה הֵם שְׂמוּרִים.

בְּרֵאשִׁית כָּל נֹצֵר בְּרֵאתָ שָׁמַיִם,
אֲחֵרֵי־כֵן גָּלִיתָ אֶת הָאָדָמָה
גַּם אִזְ צִוִּיתָ יְקוּוֹ הַמַּיִם,
נִתְּתָ מְאֹרוֹת בְּרַקִּיעַ שָׁמָּה.

כָּל הַשָּׂא בַל צָמַח פְּרִי־הָאָדָמָה
כָּל דְּגֵי הַיָּם, גַּם כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם;
בְּחֻמָּה, תִּיּוֹה, וְרָמַשׁ נִבְרָאוּ שָׁמָּה,
מִרְם נֹצֵר הָאָדָם רֵאשׁ הַחַיִּים,

יְצַרְתָּ אֶת אָדָם מֵעֶפֶר לְקַחְתָּ,
הִכְדַּלְתָּ מִכָּל יְצוּר מַעֲשֵׂי יְדִידָה;
כִּי אַף בְּאַפְּיוֹ נִשְׁמַת חַיִּים נִקְחָתָ,
אַף אוֹתוֹ לְבַד בְּרֵאתָ בְּצַלְמְךָ.

בו נפח רוח שכל בו לבידעת
בו סולם נטוע לעלות שמים;
נכון, על פנפי התבונה לדאת
גם הרם המשרה על כל החיים.

בגיו חומר נוצר מעפר אדמה,
הצפת אורף להגיה חשבתו;
מסלול אלמות סלות בו שמה,
להאיר דרכו בארץ, עד בא חליפתו.

אנוש פי יולד הבן בו אין
נעור דעת, רודף אחרי פאנתו;
יחפז, ימאס דבר, אך למראה עין
בין מר או מתוק יבדיל בבחירתו.

אך באור נשמת אל בין טוב לרע יבקר
להאיר חשבתו, תקנה טובה אחריתו,
את כל דבר צפון או געלם יחקר
ידע פי נכון הוא, למשרת תכליתו.

הבחירה בידי בן אנוש נתנה
להשחית או להטיב דרכו פה בארץ,
עושה חסד, חיי נצח לו למנה,
אמנם רודף רע, יפרוץ בנפשו פרץ.

הן גפי ירק עם מגד שמים
פרים אך בלול תוציא האדמה,
חוח עם שושן יחד מריח מים
מבלי איש נכון משים עינו שמה.

בערפל לוטה אור דעת, בלב גערים
טרים יגיה שמש אור בינתם
אך מורה צדק הוא עושה בם סדרים
בסתר חביון יופיע עין בחינתם.

בכל עת בכל זמן מורי דעת יקומו
תורת אמת בפיהם הטף ושיפו,
על דרך אמת גם עולם ירימו

טוב לקחם בלב נערים כמל ירעיפו.

גם לעת שרניפאל שקנה בערפל,
לא פתחה הסמדר בכני ישראל;
הם עזבו לשונם, שפת עבר בשפל,
טרים יוסף להם צדקתו פעל.

יוסף ידע אחיו, שעת לב לעדרים,
בית חנוך להכמה ידו עשתה
עם מזרים חכמים גם בשפתי זרים:
לשון עבר משפל מושבה עלתה.

רבים עטו חסד שוא מעיל הפארה
אף בשפתם ינברו ורע בלבותם;
מפיץ וחרב לשונם גם רוחם סרה
אף הוא גלה ממ ירין עמקי מחשבותם.

יוסף חרת לוח לב לפקוח עינים
הראה גבורת אל פי זולתו הכל;
רוחפי קנב הווי באותות שמים
כי הם מואסי נפלאות אל חקו בתבל.

חקר יוסף את כל משלח ידים
אם לב נכון גם כל יעבטוין ארחותם
הוא גלה מספחת רע בין החיים
כי כנחלי גפרית חקנאה בלבותם.

אז בכור הבחינה בחן צדקתם
אם תום לב ביקר חסד נמצא שמה;
ויוחו בחזיון גם במראה רעתם
כי תהלה גאונה אף לעובד אדמה.

כי לכל בשור מרפא מלאכת ידים
הן הוא נחל כבוד, מתוקה שנתו
בתום לבו יחיה, ממנו תוצאות חיים
הוא ראה טוב בחלקו, מאל לו מגתו.

ידעו צדקת יוסף כל מוצאי דעת

גם לפני מלכי חסד חן מצאו ,
בחותמם הוד לב אמונה נודעת
בי את צדקו גם חסדו בבחור גם ראו .

אך צבא לימי אנוש לשנוחיו קצב
גם אל מפעל יוסף עתים גמדרו ;
יום שמחת תורה נהפך לעת עצב
בי מיתרי נפשו מנגינו נפרדו .

בנחלי מים ירדו דמעות עינים
בלי פונה בפלגים שטוף ישטפו ;
באורח צדקה עלה יוסף שמים
אז , פעלת חסדו על בני איש , חלפו .

אלמנות גאגחות בי רחם בניהם
יתומים מר זועקים בי אב הנה למו
דלים נושאים קינה כי תמד ידיהם
בכונים בוכים בי נפח אור חכמה במו .

הה , יוסף איגנו , תרחום אין !
אבינו מת , שפר רעבון נפשנו ;
נאסף צדיק אל מי נשא עין !
מי יצית אש דת תורת אל בקרבנו !

בן שנה בשנה טוב חסדו למזכרת
נשבת חדותם כל מחמדי תבל ,
בי לארץ גפל נזרם הפארת
לבן ערבה שמחה נהפכה לאכל .

מתחננים בעדו : אל שית נא לו ברכה
פחת צל אל בין מלאכי שמים
ילין , גמול חסדו שבעתים בכה
תתענג רוחו נצח בצרור החיים .

אם דור דור בחציר גנות יפולו
גם עתות וימים בלי מספר יחלופו ,
מגדלי מכצר בלם פחתם יפולו
גם ימות עולם בפלג שטוף ישטופו .

על הלמי חכמה צדיקים יפרחו
 בפרחי אלמות הם בראשם עמרת;
 כי תחת חסדם יקר עולם יקחו
 מעשי צדיקים עדי עד למשמרת.

בן ידי יוסף רבת הושיה תעשינה
 שם פערל יבון בימי השמים;
 גם מזימות קודש ידיו כל תבצענה
 זרעו יביא בפורים בין החיים.

בטח יצפון אבר זרעו באדמתו
 אחרי בן נוחל שבעתים בכה;
 בן זרע יוסף בלב בנו חכמתו
 ימים על ימים יוסיפו לו ברכה!

גורל הצדיקים (חזיון נחת מבי"ן איש גאליען).

אנורו לדיק כי עוז . . . אזי לרשע רע. (ישעי' ג')

"אשכינו ואשכי חלקנו בני ארץ גאליען! אשכינו כי זכינו ללכות עין צעין
 ונלכנו ועל שרשי יה ונחלכים בחוכנו בלמות צער ורע, הנה "הלדיקים" הגדולים
 והקדושים צשנים וצארץ* עם כל גדוהים ונחמותים הנכתיים אותם וקוראים
 עליהם יוחר ושלש פעמים בכל יום "קדוש קדוש קדוש!" אשכינו כי נפלאות חסיה עינו
 בארץ הזאת בכל יום ויום ובכל שעה ושעה כפלים ונאשר לאו יולאי מלרים והשפחות על
 הים גם יחד! — אשכך ארץ ונולדתו כי נפל חבגך בנעינים להעשות כל הנפלאות על
 לדומתך, ומה נמך יהלוך אם בוח יבחו לך חסיותך נים ונחיתוך, וזאת האמר: "הנה
 שונה ושוריה" אזי וזאת דלה וזאת ויחמר כל כך ונשניי הארץ ומשרי אנבים, "וזאת
 אומפת: "גדלתי עליך כבוד הנפלאות ונלכותיו ונודעיות, וזאת ריקה וכל ורק הסכל
 נמן כך בנרונים" — הלא לעונות כל אלה ונהה אחת אחים לך ננפלאות אין נקשר אשר
 יליו נעיר כל לדיק כעשב השדה, והפלא הגדול ונכלס הוא, כי כך נשתנה סדר העולם
 ונקדם, הן בזהוג שבעולם כי העוז והסמך היותו והלך ילכו הלך וחסרו והאי האמה
 נעדרת והסקר והרע ונחבצרים בכל יום, ובאשר אנורו חז"ל: אם הראשונים כנולכים
 אכחנו ככני אדם וכו', וכך נהפך הסדר כי תחת אשר דורשי הכנה ורודשי השכלה בדרך

* עש"י עדות עלה אחד נדפס בלבוז (הלל פארענאח צנה 1859) שכולל
 הדעה אודות עתים כשרים של ר' ונרדכי העליר מעירוסלוב ועליה הסמכת שכי בני
 קדוש ישראל ומאזאגורע, ועל פני הסמכת כל אחד ואחד כחובים כדברים האלה:
 ואלה דברי קדושת אדונו"ר הלדיק הגדול, והקדוש בשמים ובארץ אשכנליח
 הנאירה עמודא דכורא נצר ממעי אראלים ותרישישים כ"ש קדשו" וכו'. —
 והנה לאוי ונכון למדעיסים ישרים לטעות ונהיום והלאה נוסח ברכה "השפח שוך לעד
 נלכנו האל הנלך הגדול והקדוש צשנים וצארץ", כדי לקיים דברי הכחוז
 "שירו לה' שיר חדש (ונעזע?) כי תהלחו (הראשונה) בקהל ססידיים!" (הפירוש
 הזה שנעתי ודו"ק כי נכון הוא).

אשר הלך הרעצו"ן והצרי"ן (דך שכלו שקר ונרעה) יום יום יערו, הססידים כנהם
 יגילו כי פרו ושרלו "הספרדיים" (ככה יכנו' עלום הססידים יען יתפללו מנהג קשרד)
 בעמד מורד והנאלף הארץ והס; זן אחד כי יולד להכחם הארעשת, החסידה שבויה
 אחת חדגור צללה למאות ולאליס! — אשרך ארזי כי קדושתך גדלה כל כך עד אשר
 טורה הכנזחה על "הלדיקים" גם אם לא ירבו בחפלה ובתלמוד תורה, לא יענו בלום
 נפשם ולא ינאקו בצלע כסף, כי אם יושכו זיין אח צשרס וחה עליהם הכוח! יחוו
 אח האלקים ויחבלו וישחו! ילצרו כעשר זהב וזונים חרבות למו וכל רואה שם ושוח
 כאלו כנהו בית האקס צעיו! אשרך ארץ אשר יושבך כלם אהובים כלם זכורים, לאן
 אדם ובהמה רבה אשר ירעו הרועים הלדיקים, מוגס ומעורס יחנעום, מחלסם ומס יקריבו
 אשכר להם, ויאמינו באמונם שלימה כי יעלה לריח כיחום לה'!"

מדברים האלה אמרתי בלבי לשנה ארץ מולדתי בהיחתי עוד כאחד מכם החסידים
 ואחויין לכל אשר יאמינו בצב שטם, ואשע ככל מעשיהם ומעולותיהם הקובצים והולכים
 על שני ימים הם: אמונת הדיקים ושחיתת יין שרף; זו כל החורה כלה
 ואידך פירושה! אך לפני ימים לא כזיירים הראיתי לדעה מה נאוונו דברי חז"ל: אל
 האויין בעלמך! היה אלי משה בחלום חזיון לילה והספתי לאיש אחר. וועשה שהיה
 כך היה.

שנתה הכ"ב' נדפס בלצבו (אלז. ל. פלעקער) קשר אחד קען הכמות ורז החיכות
 חה שמו "תיקון הכל"י", והוא תיקון למקרה לילה ר"ל, והוליואו מההעלם אל
 הגילוי ה"ם לדוונ"ר וכו' וכו' (sic) מו"ם כחמן זלוק"ל בעשה"ה ליקוטי מוהר"ן
 ח' וב' וקשר קטורי מעשיות וקשר המדות עפ"י ח"צ ועוד כמה סיפורים והנה בכתובים.
 — והנה תוכן הספר הוא עשרה קאפיטל תהלים ואיזם תפלות אשר לוח מוהר"ן לאמנם
 באותו סיום עשרה מקדש בלתי עהור, והמדפיס הוסיף הקדמות ושונה העתיק אח דברי
 הליך הנוגעים לענין זה בכתבם וכלשונם בליקוטי מוהר"ן ח' ס' ר"ה, ובסוף ההקדמה
 הוסיף דבר אחד שסם הליך המכר אשר הועלה לא מועט המלה מומוו לזני עמונו בכלל
 — ולרור כסף המדפיס בפרט! והוא: "אחר כך קודם הסתלקותו הקדוש אמר: כל
 מי שיבא על קברי ויתן פרוטה ללדקס ויאמר אלו העשרה קאפיטל תהלים (היינו המכריס
 נוקדם למעיילים למקרה לילה) יאמנם איך שיאמנם אשתדל בכל כחי לעשות לו זכרה,
 ואמר בזה"ל: איך ווען ויך [יגידן זיין דעה [ענג אוכ זיין דער ברייט זיך זאהן]
 זיין אה טיבט טאן, בייז דיו פחות ווען זיך זיין ארוט ליהען פון דעם שאל
 חסיה, און! — ע"כ לשון המדפיס שסם הליך שאמר קודם הסתלקותו הקדוש.
 והנה כל קורא יראה כי הדברים האלה לא נוגעים ומאווה לחובן הספר רק הווליואו
 לאור מדי דברו בעשרה קאפיטל הוסיף גם אח הנוסף הזה כדי לזכות אח הכריס,
 לווען ששעם נפש החועהא ולא החמוגג צרעה וועיני עזשדך באשעיו נוחס לא יסחר,
 כי יש מקרה לאחריהו גם כי הרבה למשוע, אם על קבר הליך השחעה וראור איך
 שאמר העשרה קאפיטל ונתן פרוטה ללדקס; הלא וועער היא ותיחה נפשו בגללה!
 גם כי ילך גבול לעלות לא יירא רע כי שבע הרבי ומשענתו המה יחמוהו, כי יש כז
 לארכו ולרצו ויאחזו בלימת ראשו להעלות מן שאלו נפשו וישעיהו
 ונדה שח! "הח! הח!" אמרתי בצא הספר הקען והנחמד לנגד עיני, מי לא ישחה
 על הגאולה ועל החמורה אשר הצעיה לנו הליך, להציא צומיך קען משכורה הרבה!
 חיי גולם צדק לער של שעה הבא ועורח נקע מוע אהיה ככרות ארץ דרך צואכה
 לקצרו; ובעד נח הפעם וחסע גם אני אל הקבר, אז יהי יקר צעיי המוהב, כי לא
 יתכני הליך לכרות שאלו ונפשי צטוב תלין." — ככה גמרתי אומר ואשא רגלי ואלך
 מעידי אל אחת הקריות הקטנות אשר בכלבו ואלא עוף כן מללה חסידים — כי באשר
 הקען הקריה כן ירבו וכן יפרונו זה החסידים והנחמוינים — שם קויתי למלוא אורחה
 חסידים נופעים אל הקבר ואמרתי לארחה אדם לחברה. — ויהי אך צאתי העירה
 ואשים פעמי אל "הקלות", עד מהרה מלאתי לי רעים להחרוע, וכלם שמוח לקראתי
 כעל כל הון. אחתי השלה ערצית נחתי "הקון" כאשר הושה עלי (ככה ישעה בקלוי
 לכל בעל זריה החסידה הבא מעיר אחרה, כי יושח עליו להם אך וכך מודה יין שרף
 הנחזיק ארבעים מעלות (גרלד), ויהי שלם עיי"ז צוע לו ומדוח, ולא יקרא חקון),
 "אחתי שחתי לרונה ופשו ונכרכך ושיר שירות ומשכחות בכל עון, והכנינו לקרוח זכרון
 ומה מה מה, צס צס צס" (זה הוא דרך שירי החסידים ואם אנוס כי הוא לשון בלתי

נוצח בודאי יש זה קודם עמוקות, ושעמתי כי הוא לשון שבכרחה צע"ש בין השמות
 ציחד עם פי האחר ונגזרה ללדיקים שיקונו בחלי השני לחלף השני והם הלדיקים שלנו)
 יעדנו מועד על יום וחר צבוקר השכם לנסוע צרגם אל קצר מוהר"ן, ונשכח על הארץ
 לישן. עד והנה ישנתי והרדמה גדולה נוספה עלי והנה בחלוני הכני עומד כבר על
 קבר הלדיק, ואפול עליו בע פני ואקרא בקול את הקאפיטל הידועים, והנה יד שלוה!
 ענורם והאחזני בליה רשעי והקלעני הרחק הלאה מן הקבר. "חוי לי כי רדעתי!
 אחרתי אל לבי, וכן חטאי נצרו ועונותי עלמו מאד עד כי אינני ראוי להשתטח על
 קבר הלדיק," ואחרתי שז רוחי אלי ואעמוד על רגלי והנה מראה איש לפני גבה קוונה
 חוארו כחומר— פני מלאך אלהים וקרניים בקרני השמש נעפניו ויהרו, צידו האחת הוא
 אוחז בשני לוחות הצרית האתנוליים כלבנה הקפיר ובשנית מטה רם וכשא, או ידעתי
 כי רוח נשה נציאנו לפני צה, ואחפון לנפול על פני שיה, אך הרוח נגע צדי
 ויאמר: עמוד על רגליך בן אדם ושועש את אשר אני דובר אליך! ואומר: דבר כי
 שועש עבדך. — וישאל הרוח: מה זה היה לך כי באת היום להשתפל בין הקברים!
 — ואען: הן שגרתם מלוח ארומי"ר הלדיק ז"ל — לא אפונה כי ידעת אוחז צרוב
 לדקתו וחסידותו — הוא לזה כי כל תועה יבא להשתפל על קברו וקר עונו ומטאמו הכובש.
 והנה אם אונס לא הכריתו לתעול ועעלם כאלה המועלים הנקראים משכילים ונדקקים
 אשר רובם נוהאים ר"ל כמו שכתב צחר היעז מוהר"ן בליקויעו "רוב הנדקקים נוהאים"
 ואחד המשכילים (כמדומה לי בעל העודה בשראל) העיז מניו לאמר על הלדיק הזה, בלי ספק היה
 הרב נדקק גדול ונוהף גדול ואין חכם כבעל נסיון, עד כה הרבו המשכילים להעיז
 ולפשוט, ואולם לא כן חייב עמדי, כי באמונה הלדיקים אהים ובאשכנח אשנה הנוי,
 בכל זאת ניי הוא לדיק וחסיד צחקן אשר יעשה עוב ולא יחטא? לכן באתי היום אל
 הקבר ואשש ככל אשר לזה הלדיק ובכן יהי רלון שיכופרו לי עונותי... עוד
 לא כליתי לדבר והנה שועתי קול הרוח: שים ירך על פיך בן אדם! הן הצרית לתעול
 היום יומר ונאשר חטאת כל הימים, ובגלל זה לבד לפוי אהה אלי חרב האשפש בגיהנם
 ונחראוי כי חולעקך לא המות ואשך לא הכנה, אך יען כי שוגג היית בדבר ועלם
 נועך האשש, לכן הפעם הזאת יומר לך אך ציונים הבאים לא חוסף עשות כן.
 כדברו כמה עונותי וחרתי משחוטם; נעויתי משמוע! "האל יעוה ושפט?" תשכח; האם
 בעולם האמת לא נחשבו כחוני האנוה למאומה? מה זאת? — או האם רוח שקר
 נודבר צי ולא רוח אהים האלקים אשר לא קם כמנהו? — עודני מושב ככה צמתי
 עזמותי והנה קול הרוח שועתי: ידעתי בן אדם משחזותך, לא נעלם ממני דבר. אויה!
 אויה! עד כה ירד עוני פלאים וישים חשך לאור ואור לחשך, ישכח את דברי אלהים
 היים אשר שלח צדי צחר חורג וציוי עבדיו הנביאים הבאים אחרי, ואחרי כל רואה
 אוילי יעשוק, אחרי נציאי שקר העושים בזון וחרונית לנען הדים עם ה' ומחרתו, לקור
 נאחרי החוקים והתשפטים הישרים אשר נהתי להם וללכת אחרי. בנים ילדו, בנים
 כחשים, ילדי ככרים, ככל תועבות ה' אשר עשו הגוים אשר גרשם יהושע ומשרתי ופני
 בני ישראל: יעוננו, יחששו, ידרשו בעד החיים אל האמתים, יתפללו לשמוח לא אלוה,
 ייראו נשים ויעריים וגו שערות אבותיהם, אשר — לדבריהם — ריב להם עם
 ונתנה אלהים קלה וברכה וצדקתם ומוקום אחר (קיערד אחרל). אויה! אויה!
 וני דבר הרוח שזר התפוררו עלמותי ולא נותרה צי נשאה; הן אונסם צמעת נעע
 ירדו הדברים אל קרבי ויהיו לנחל גפרית אש צוערה לשרוף ולנער כל הרהורי דעה
 חקידיות ונגעי עהוריים, ובכל זאת עוד לבי נעה להקטקט והפפעס רוחי בקרבי את
 באונה גדול בעון חקידים ונשוא כאשר שועתי אנוי הפפעס. ואומר: אהל אדוני! הנה
 החללה להכרות את עבדך את חקדך ואת פיך. פני מלאך אלקים ותרגלי, שאל את
 אלוה רנה כחוני עור יבדש בדפשו לדבר דבר. הן הראיתי היום לדעה כי חטאו חקידים
 חטאה גדולה, אכן ניי גבר לדיק צחקן יעשה עוב ולא יחטא? אולם בכל זאת לא ירבו
 לפשוט כמו אלה החטאים בנפשותם הנקראים "משכילים", ינוחו גיום חשביעי ונעשה
 כל מלאכה קלה וכבדה, לא ישאו ונשא צרשות הרבים אף כסחק מלאוים, בכל עונם
 יתענגו אך עשן כלי המקטרת צדיהם לא יראה; נבלה וערפה לא יבאו אל שיהם, ואף
 הזנה אשר נזכר במאכלת צלתי חדה או אש שאלה אהה קענה וספק מעט נאלל
 על היותה ועל הכבד הרחק ירחיקוהו, מנול הוא לא יראה; על כפני צדיהם ליליות
 ארכות מאד וכפולות שונות; ויעייהם לא חדלו מלהניח האות על ידם ועועפות בין
 עיניהם ויבקשו אחרי גדולים ורחצים, ולמען לזה לכל הדעות יניחו גס של ר"ס

אחרי של רש"י ויש אשר פניהם ציחל יניחו, ועד כה חגיגה צעיקהם הוללה הזאת עד
 כי החקיר פלוני ומתנהג הנוזי לצלתי הקיר ציום השנה צעה הפלה את הכובע
 „שערינו“ ועל ראשו, כי אם ישא אורו בראשו ויכסו עיניהם ונלמעלה, זה הוא מפני
 והרוח נחנכי כלכות דברי ויאמר; רב לי! רב לי! אל תוסף דבר: הלא זה
 הדבר אשר דברתי כי יעשו מכל העולות אשר לאלהים ה' אכן ראיתי כי עוד לא
 הכו דברי שרש בלבך כאשר חפצתי, לכן בא ואשכיבך צינה. הנה אוננה כי הנקראים
 ומשכילים יקופו לחטוא, לו יהי כדברך כי יש משה אשר זדון לבס השיאם לעשות מכל
 העולות אשר לא תעשינה; הן ילך לב האדם רע ונעוריו ואם יהנו אוננה חושאים
 כלאן אוננות וכן העדר הן כל העדה כלם קדושים עבדים הנה וזה אלהי השמים הם
 יראים, ה' אלהיך, כאשר הודעתו שווי ועלמותו לבני ישראל צעה חשך כסא ארץ וערפל
 לאומי חבל; אולם לא כן עדה החקירים, הן המה וכל יקודיהם על חטא ופשע
 העבונם צעיקים ונשפחים כבודו אלהי וכל מעשיהם ודעותיהם למרות עיני כבודו, ולכן
 כל העולות אשר יעשו יקרות חושבה הול לפניו. אך ונצלתי זה הן שגית הרבה ואל
 נחשבך כי החקירים עהורים ונקיים מכל העונות אשר יעשו העשכילים לעתך בשאט
 בנפש; הן כבר אלתו אעורה כי מלאהך שוגג בכל מה שעשית, אם אלהי ולחונך האמין
 מה שחשבו, לכן בא אחרי אהבהך אביאך אל מקום אחד, אם תראה ומתחננים תשוע
 ותצלה, ותדע כי כל העונות אשר מלאה בהעשכילים ימלאן בהחקירים, ועוד רעות
 מהנה, ואם לא צקהל רב יעשו ולא בהגלות נגלות בין העם, הלא נגרע דרכם צזה,
 כי ישומו מקום הדקה על פניהם ויתחששו באשר למוען יושבו בראשם וישילו בנאמרתם
 נפשם נקיים ולא ידע איש לתהור.

כה דבר הרוח וירמוה לי באצבעו ללכת אחרי, והנה באנו אל מקום ליה ושמוה
 ארץ ואלה אשר מריה אלה ובפניה לא עלרתי כח ללכת הלאה, ויחזיקני הרוח צורוני
 ויאמר: חוק ואל הירא מכל אשר יראו עיניך. כי צגיא לעונות אהננו ולפני שער
 התפחה הערוך ומחמנו ולנשפט רשעי ארץ דבר מה ארץ. — כאשר קרבנו אל המקום
 הן ירבה הנון ליקח הנשפטים האומללים אשר לקולם לללו שפתי וחרגו צעמי כבואנו
 לפני השער ויקרא הרוח למוען ערך בלהות ויאמר לו: דומה! לזה יודים הזעם עד
 אם עברנו מזה. ויהי כן. — אחרי רגעים אחדים אומר לי הרוח: שא עיניך וראה וי
 המה הבאים שמה הלך וקרוב אל התפחה, ואשא עיני ואלה והנה אורחה בני אדם
 נוקעים, תוול באו מהעולם החדל והעובר והיום נהרץ ונשפטים להביאם שאלה למוען
 יקרו פלים בכל שחפחה, הלך וכו וכה ואלאבי משחיה אחריהם ייטו שצטי זעם
 ודפקו צכה. אזי לי מיום הדין! אחרי ונפעמתי לנוראה עיני, וכאשר קרבו אלינו
 והנה הכרה פניהם עתה לי כי ונצעלי צרית החקירים המה. — וילו הרוח למוען
 לאמר: „העבר כל לפנינו את האנשים האלה אחד אחד לבדו והחודו על עומם אשר
 חטאו בחבל ארלה.“ ככלות הרוח לדבר והנה כרגעים אחדים השקעה שורכת, דומיה
 נוראה נמקם החופה, ואך האנשים הבאים נאנקו דום וצוקל דמוה דקה שועמתי אותם
 ומללים איש אל אחיו: „כחוק ונתחזקה! הן אוננם נבא ציגון שאלה אך לא יארכו
 לנו הימים שמה, הדיק וזהר“ אשר היינו על קברו צעודנו צחיים חייחנו יוסף ידו
 צמחה ויושכנו ומשחיה צלי לאור באור החיים!“

ה ר ו ח (צפני עלונו): רשעים חפילו צפתחו של גיהנם אינם חוזרים!
 האנשים — ארבעה היו — חלקמו אל תח ויחוד ואנכי והרוח נשארנו לפני
 פה השער רואים ואינם נראים, והנה הוצא הראשון לפנינו, איש צדיק ותען ופניו
 פני להצים יעדון כי מוזקי יין הרבה מאד הגיח אל פיהו צחיו ויתענג על רוב טוב,
 ואחרי קרא דומה אליו: הגד בן אדם העתך אשר העלה צחייך! ענה בלב נשבר:
 „גדול עוני ומשול! ציני צמרותי הייתי ומרתה צבית ומקשר יין אשר ללמד העשירים
 צעיר צ... וקום ונשכ הדליק הגדול פלוני, אז הייתי מועל ופושע כאחד הנבלים
 וכדרך משחיהם כאלה, גם ונעלתי ועל צאדוני הדיח וגנחתי ונחווו אחד אחד, עד אשר
 חשפתי רכות רב וכלעוונה שעשרתי כן יד אדוני אסוכנית עד כי ירד פלאים וייל מאד,
 ולא ארכו לו הימים צחיים, כי נורב יגון גוע ויאסף אל עמו. אז הפלירו צי מוכרי
 וניודתי האיש כי אהך את אשר אדוני לאשה. הן אוננם צכאל לב מלאחי רלונם, כי
 זקנה היחה ורעה חוחר, אולם ידעתי כי עונה רבה תלונח לי מזה, הן צבקים קטנה
 מלאה אולת ישפתי, ואלה את כל האנשים אשר קציני והנה זר ונעשיהם נכריה צעודתם

צדק החסידות, וכל הון אלוני — אשר אספתי בחפני — כרובו וון האלשים החסידים
האלה היה אשר החלפנו צדק הלדיק מיד מודש בחדשו ומיד שנה בשנתו ושחר ושכרו
ולעו ונציה אלוני קנו היין, כי גם הוא החסד והטהרה כחלד ויהי ואלוהו כי רק
צדקו נאלץ יין כשר וקונצטר כעוד צעיני אלקים ואדם, וכן הקושרים ומכרי היין אשר
צאו ועזרים אחרות להבדק מיד הלדיק רק מיד אלוני קנו. אם כל זאת נתתי אל לבי
ואזרחי עז ל' לשאת אשה זקנה וזכרם זה, כי יקרה שם צעלה על נפשתי ואחרי
ארשתיה לי — לא באוונה — לאשה, החפשתיה ואחי איש חסיד, ומכפתי נתתי להלדיק
ואלף פעמים כמה הושב לאנחתתי; אם גווי עבלתי במקוה מים ומי יום ציומו וגם
על היין וזקתי מים וכל זאת לא אצד ערכו. עני מהרה הייתי לקדוש ה' ונכוד צעיני
כל העם אך צדיתי ביהוה לבי הכבדתי לפשוט, כי יראה ה' לא היחה על פני מים
היוה, גם קצתי אשר וזכרתי ללדיקים מהול היה ציין נכד אשר לא הרביתי בנחירי,
אם כל אלה עשיתי ועיני אשתי רוחות והמריסה, כי יראה ופני, ויהי כאשר הגיעה לימי
השיבה ואיזה מן הגלה קודי כי יקצרו מים לנפש ונחתי עלי רעה, כצווי אונתי להרנן
חומה בנחמתי וזמן צדקתה רש והמה פתאום, בני העיר האמינו כי אחזה השבץ,
אולם אנכי השקע לא יכולתי כי יקרובי כלותי, ובחמתי נפשי החילוהי להאמין בלמה
בלדיקי הדור, גם נקעתי אל קצר מוהרין למולח כפרה לבש, נאחרי טוהי הציהה נפלאה
למשכב ונתי צענין רע. אז שמעתי אחרי מוהי איך נאספו לי חסידו כונתי צרות עלי
יין ויפסו לי הוי אדון! הוי הדור!"

כה דבר האיש ואחריו זה השני ויהודה: "קושר הייתי ונכבדי ארץ וכל ימי חלדי
הרביתי להעז ואלף צדק עובים ולדיקים, אולם פעם אחת אנה אלהים לידי עון פילי
והוא חלול שנה ע"א אז מלכתי. מקום מגורי היה העיר . . . בחללות וולך לפון
אשר נמש זכר יאהה, ויהי היום והנה קקרה נקראתי לשר הגלגל, כצווי אונר וארזו
כל איש עוולי, ונשאר לבדנו, אז לחש צאוני: "עצרי! החמפוץ להעשיר על נקלה וכלי
עוול רב?" "כן אלוני" אונתי. אז שוב חשוד אלי צעוד מים אהדים (תוסף השר)
ואחנה לך גליון כי קייתי מניך שם נאחתי אלף כור וקשוד לקוסים אשר למלי העולך,
אחנה חתן אלף כור וכסף הנחיר צעד כל הששים רבוא תקח מיד הסוכן אשר בקרית
המוולכה, והיה חתי לי ונחתי לך, העוד צעיניך? "עוד" אונתי, אך לא נחתי למלכות
השלו ערם אשאל את פי הלדיק ונאמר . . . כי חכם הוא והסכין את כל דרכי המושלה
הוא, קושרתי ושרי בלחומתי, ואחרי נחתי לו פדיון ויאמר לפעלי "עוד" נקעתי אל
שר הגלגל ובאחי העירה ערש שנה עם תשיכה, והנה שמעתי כי איש אחד מאויבי צא
להקיג גבולי, איש אשר אין יראה הלדיקים על פניו והיה הנקל לו לקיים את דבר
הקנין בשנתו, אז נחתי והלכתי אל השר בשנה ובחתי ונחתי את ספר העוקבה, כי
אדם צהול על מונו. . . על העשתי האחת הזאת יהי קצר הלדיק מוהרין" כפתי
לנולט נפשי מיד שאול קלה!"

ענה צא השלישי לפניו איש אשר שיצה זקנה צו וקנו הלכן יורד על פי מוהחיו,
פניו נכספו לירקון וקעונו נלחו יעדון כי דאגה ואנחה אחריו שמה לנעניחן למרסה.
קול בני פחה את פיו ויאמר: את העשוי אחי נחירי היום! כל יוני גדלתי על צרכי
והחורה והחלמוד והייתי מכה הענה הדיים * ויהי הנקל לי לשכס קודש נשחקים
והחוללים בלדיקי הדור. ויהי היום והנה רוח עושים נאסד צי ונכסלתי בעון נאוף
בשג"ז ר"ל, והנחמה הרה גם יליה מוהי צן. אח"כ ירדה נאסקי והוכרתי לנסוע
למקום צבתי, אז נחתי ונלשתי מוהתי מוהנתי ונחתי ה' לבית אחד החסידים ללונ
את בניו, ולמען החניף לנחת לחווי ומייתי נקעתי להלדיק מעיר ל . . . על יום
הכקה, אז נחתי לנדה כי שגיתי הרבה נחד לבלתי האמן בלדיקי החסידים ונכסלתי,
כי נחתי עין צעין כי רוח נבואה שורה על הלדיק. כצווי נחתי לו כנסוג את
הגליון שקודי "קויעל" כהזים צו כצרים האלה: יתפלל נא אדוניו צעדי ובעד בני

(* "מהנבדים" נקראו בארצנו אנשי כח הלומדים אשר יתגדו לחסידים ונלד היותם
עושים צדקים רבים שלא עפ"י השלחן ערוך ונאלץ בעולם ונלמוד תורה. הנהנבדים לא
אל כח המסבילים יתגדו. כי הם ציונים הנה הלום ונעושים צדיקים וצין החסידים,
ונכתי התיך רק נעט נאשר ציונים האלה ונער יבחסם כי רוצם נהפכו לחסידים
ומהוץ ינעמו להם באשר יום על העליונה והשעה נשחקת להם.

ושפחתי וכו', והרב קרא את הקויעל בקול רם נגד כל העוונדים ושכל את קריאתו ואת **בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי** קרא **בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי**. השנתי בהחלה אולי עקרה הוא כי קרא בן ואמרו ואומר: שגגה היא שילאם מלפני השליט, לא כך קריאתו! אך הרב קס מעל הכסף וירקע ברגלו ויאמר: לא שגיתי ברוחא, הנה קראתי אחת ושחיס ושלש פעמים ובכל עת אכתי הרוחא כי **בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי** כתוב פה, וניי זה יעז שניו להסבירני? —

כשנעתי זאת פלגות אחוזי וכמעט נפלתי אחור. אז אחת הליק צידי וידבר אחי רכות ויאמר: אל הירא בני, בצוקים שבעלי השונה עוונדים וכו', שונה לפני ה' אליהך וקבל על עלנך לבלי שבת עוד בצוד ושחקים על הליקים והתחבר להצורתנו לנען יעז לך כל הימים. ככה דבר הרב ואכתי אחרי דבריו מלאחי, כי צלחי צצרים החקידים מהיום הסוף והלאה, אך כל ימי נלעטרחי על יומי נעורי כי כלו צהבל ועל העל העלה נפשי צבה אל ככר ועניתי צלום נפשי ואיכר את גווי צוואכזים זה עשרים שנה ובאחריתי יומי נקעתי לקבר מוה"ר לנען יעלה מן שאלו נפשי.

הדבר ילא מפי וילך לו וישב על הארץ ויך צבי תמורדים והנה האחרון צא, איש מלא עלוונים קלר קוונה ופאוזיו סרווחו עד אצנעו, צעבי גבי ומגיו ניכר כי כח ועלונה לו מזה אחת חפים ונצין עפעפיו רוגז וכעס יליו כרוגז עזי הנפש עת יאספו לם קפי ולל ידעו שצעה. וישחח את פיו ויאמר בקול ננוך כי נחר ברוכו: הן נועע היו יומי צחל — בן ארבעים ירדתי לירכתי צור — וכן תעלי ופשעי נועט מהה, כעה לא אזכור רק תעלה אתה שתעלתי וגם היא צשגה צלחתי. הנה משרת הייתי צציה הרב הליק נעיר ל . . . ואת מלאכתי מלאכת שומר הפחה עשיתי צאמונה, אל כל איש העל ולכור הכסף צידו ונהרתי לפחות הדלה (כי רבי נוכד עשירים), לאיש איש כפי גדלו וכפי מנהגו ידו אשר הביא, העשירים נכסו ציום הרלשון לצוהם, הצינונים אחרי יומים אחרים והעניים אחרי כונה שבעות. פעמים רבות צלו גם עניים עזי פנים אשר אצור לבא בחזקה אל הקודש פניונה, אך לא לתנס צמר צי הרב הקודש לשרת לפניו, כי כה גבורים כחי וחושע לי זרועי להרחיק את הנגשים אל הדלת חנס אין כסף כאכול קש לשון אש, ולא אחת ושחיס נקעו מונני צשצר יד או שצר רגל. אך פעם אחת קרני עקרה כי הרגתי נפש אדם לפלעי; אשה אחת עניה וילד על זרועה ענדה לפני הפחה כונה יומים, אך לשוא. אז אמרה לבא ציד חזקה אל הליק, ואחל עד פחתי הדלה לאחת צונה העשירים ואז לחלה ודחקה עלמה בן הדלה והמונה לבא אחריה, אולם בראותי כי כצר צאה העשירה פניונה אז דפקתי את הדלת אחריה ופלעתי את מוח היונק ונת. הוא הדבר אשר דברתי כי הרגתי את הנפש צשגה, כי לא צי דרון כי אם צהאשה העניה וקשה עורף. אך צכ"ז את גדל תעלי הכרתי וקטע אל קבר מוה"ר אשר הבעית לפדות מיד שאלו נפש כל חוהא.

ד ונה: קטר בא עוד דברים אחרים מתיך ומעצודתך צציה הרב. הושרה: יתר דברי עבודתי? הלא כצר אחרתי כי צאמונה ענדה, לא חקתי דבר אשר ידעתי כי יצא כסף ללכור הליק או כי יעשה לו שם לצבל מופת ונביא. אם צא איש לפני אשר הכנה פניו ענהה לי צו כי נוקטי: אונה הוא ורק לנען נקות את הרב צא אליו או לנען הנוף לדרוטי עונתו, אז לא ונהרתי לפחות לו הדלה כיא אחרי זמן רב, ובנשך הזמן הסוף שאלתי על האיש ועל אודותיו את יושבי עירו ואשר נודע עלי גלתי להרב, ובצוואו לפניו ושנע כי כל מלאכותי גלויים וידועים לו ויהי לנס. ככה צא לפני פעם אחת הולנד מע . . . אשר נבלה עשה צעיר מולדתו ד . . . (ואשר לפניו עשך רחל לוללים צלדיקים רחמנא ליצנן) ואודיע את דבר הנבלה להרב ערם צואו החדרה, ואח"כ קרא הרב צקויעל שלו **בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי** —

מלקו עונדה על לשונו והנה המלמד ילא מונחצוואו צבהל ויקרא: נה זה האמר?
— האמה זה — גרשון — גבאי — ? — וכדברו מלא מלאך דונה שחוק פיו וכל השעירים ומלאכי זעם שחקו ענוו עד כי השניים רבו והסוף הארץ לקולם. "עשה לכו וכלכה את ההפחה לנען חדעון שדון!" קרא דונה, והאנשים הרימו קולם צצבי וכל אחת מהם (מלבד המלמד אשר הלך אלל ומפוי ראש כי כלימה בקחה פניו) לעק; "הושיעה מוה"ר", הושיעה! שורה נפשי כי חקיד אני!"
ד ונה (שחוק שחיק): "למה חקראו למוה"ר? הלא צנהרם מולאוהו." — שערי חגרון נשחחו וקול מוה"ר נשנע ונהכו: למה צאחם אלי להזכיר את עוני? לפני

נושאים שנה ציוני חיי הצלי הכצתי ודצרתה דברי רומהרצט ואלד, ואה! רצות הוכחתי בשאלו ונכאצוי גדלו ומאלד אשר באצוי על רוע דרכי על חלומותי ועל דברי, וכבר באה העת כי אלף לרוף וכפי ונחלאת ימי חלדי ולהענג על חלקי באור הקיים, לולא המדמיקים הצורים ונלצוב אשר עוררו עלי וחדש את וועה זעם ושבע אף! אוי! מי יחנני שנית בחבל וועה, כי עתה אודה נגדה כל לכל עוני כי עקר ציוניתי וחזון שוא והפל חזיתי, לעונן האקוהא ונודסיקים האלה כי לא יוצרו וון הספדים גם אחד!

כה דבר ונוראן והאששים האורחיים בלו אל החופה פניוה והדלת נקרה אחריהם. אז אורר אלי הרוח; „הפעם רחום צעייניך ושענעם באצניך את כל הנעשה בין חסידיך ולדייקך, כי גנב ורלם ונאף וכחש וכל חועצות ה' לא רחקו ונחס. זכור בן אדם ונה רחום ושענעם וכחצו אחרו בקרע אכזש לזכרון לדור אחרון.“ — ואזור „אהה לדוני! ה' לא כהן לי לשון לנודים ולא ידעתי דבר לחום, כי מעולם לא באחי צדוק חמויים ובקהל חסידיים לא שוענתי כי את לשון עלגים.“ ויקח הרוח רלפה ויגע אל פי ויאמר: הנה נחתי לך צום לשון לנודים, לך בכחך זה וכחצו הדברים עלי ספר, אך ערס כהצך קום קרא צספרי אשתי לצב יוסף פערל ויחק ערטער אשר כבר ישנם פה עוננו בארץ החיים, גם את ונחצתי ימיאל ונעללער הקרא, הוא האיש ונעללער אשר הואיל הלך צעקבותם ועתה זה זמן כביר אשר לא ירוע שצטו על גורל „הלדיקים“ האלה — וכנחונתם עשה גם אחה. עלה והללח!

ככלוחו לדבר עלה בצערה השוניוה, ואחרי עלוחו והנה הסאון החל שנית בחפתה, קול כיס יהוה צדקות את הנקיים וניס העפע אש, קול צבי ואנקת השפעיים. קול שחוק השעיריים ונללחי זעם, „אשר ימיו היו לקול רעש גדול ונורא ואללנה שתי אזני רוצב עלמותי הסמדי — ואיקץ! והנס אחא צוקר וכבר החאספו אנשים צקלוזו ללמוד ואחד ונרטי החקידים עונד עלי ומושך צכנף צגדי להעירני, וישאלני: ונה זה היה לך ידידי כי זעקה ככה ונאך השינה, ונדוע צכל עלמותיך כאש לצבת ורסיסי זיעה ועל מלחך נועפים? האם חולה אהה? — כן הדבר“ אונרתי „חולה אני, אלך ואשוב לביתי ולא אשוב לקצר ונוראן“ עי את אשוב לאיחתי — ואלך! הן אוננס חיונה אני — אונרתי אל בני — חולי ה נפש, אשנע לקול הרוח הדובר צי צקלוס חיונה ליל וש צופא לי; לבו, לבו רעני ונאז לדרככם אל הקצר הקדוש, אונרו „לדיק“ כי עוב; לו ידעחם את חיוני כי עתה אונרעם עוני: אוי לרשע רע! — יהי לכם אשר לכם ואנכי אלך צסם ה' ואגיד לעוני את חלוני ונה חזיתי אספרה.

Bon Emanuel Laudau. אבל כבוד.

על ונות ידידי וננוער רע כחח לי ה"ה האצרך היקר, חוטרי ונגזע אפרתיים הונשכיל השלם סופר ונהיר דובר לחות הר"ר שלום ונילגרחס כ"ע אשר גובע ונאסף אל עניווי צעכת ז"ך ליוני חיוו שנית צא עת ספוד לפ"ק.

אהה מות! מה רבו מפעליך
 הוי, שר בלהות! מלאך זעם וחוימה
 ירך מושלת על כל מתי הלד,
 גם על צדיקים ומזובים תשפוך
 כולם יפלו מוכים תחת רגליך
 חמתך;
 כזקן כנער כשב כילד.
 גם דורכי מסלות תושיה ומזימה
 תשחיתם חישי בעים עברתך
 מן מלך נורא! לא ימלח כל-איש
 לא תהדר פני זקן לא תחון נער.
 הוי גם על אחי שלום! חרבת הנפת
 תהרגם תשחטם גם תחטפם חישי
 על דמי ימיו לא חסת ולא חמלת,
 אם בועם תשלוף חרבתך מתער. זית רענן כזה הה! איך קמפת

ולתחתית שאיה אותו הפלת? האוכל לבחור לי רע אחר תחתיך?
 שודר! משחית! חמסי מאוד עליך הוי אה יקר! רע כאח! איך נמשתני?
 אם כקבר פתוח לרם שאפת, היערכו פמדת כוש ליקרותיך?
 על ישישים וזקנים שא תליך וכליך הה! איכה אחי? שלום, איכה?
 ולמה צעירי ימים בזעמך חמפת? איה נחבאת? אנא לי הגידה!
 ואם לדמי רכי שנים אולי חפצת איפוא שמת פּעמך נפש הזכה? —
 כי דמי צעירים לחכך מאד נעמה מה יקרת ומה רוממת נפש חמודה!
 למה ראש — בוערים בחרכך לא ביתך אם אביש רוחי מה נבהלה
 רצצת בראותי כי יפקד מקום מושבך; רטט תאחזני, כלכל כל אוכלה
 להורידם פלאים לירכתי שממה? בראותי דמעות על פני אב הורך.
 הוי מות! איש אחד בקצפך חמפת מקום ישבת אחי! עת בנת במדעים
 ולבבות רבבות אהה! שברת; עתה דממה איזמה תשתרר שמה;
 בלב כל — מכירו יגון רב נתת כל פני יודעך הה! זועפים ורעים
 כל יודעי ערכו הה! מה עכרת! בזכרם כי הנך שוכן ברגבי אדמה.
 איך לא חמלת הכרת פרי חן ויופי? לא אאמין כי אינך, מחמד לבני
 חכמה דעת ועדק בו התאחדו, אף אם נפלת בפח כצפור שמים!
 גפן אדרת אין בו שמין ודופי בתואר חן חן עוד אראך במושבי
 נועם יפיו גם נבונים חמדו. * ביפעת תארך וביפי עינים.
 הוי אח נעים! יקר ערך! איך זנחתני? הוי ידידי! חיים לא שבעת

(* החכם הנופולר כליל הוודעים, הנדיב השוע, הקלין הנכבד, גבר הנוכחין העוונד לכס עונו ה"ה האדון הדירעקטור הר"ר וויכאל פערל כ"י אהצו וואל כאשר הראה אהצו נגדו עת נאשר צבצלי תחלואים ונלצד נדיצתו הרחצה אשר חגנו, עוד נתן לו כל ונרקחת וקנייס חכס אין כסף — יטלס לו ד' כנוצ לצו ויארין יינו צנוצ וסנותיו צנעיוניס — גס החכס הנוליץ ה"ר ונרדכי ווייסנאחן חיות היה עונו צברית אהצו כאשר הראה אהצו לו גס אחרי וונו כי טלח לו"ע הנוגיד דצבי הנונוס וקרחס צסס "וואו לקייס דצבי הונת" גס נתן ונקוס צספרו היקר וטל ונליאה הנודע לטס ולתהלה לנכתב כעיס ולשיר יקר — גס החכס הנוהיר הנוליץ הר"ר זעליג לצי וואלדשיין כ"י אהצו וואל כי צסנה זו צהיותו צטארנאפאל עשה עליו הנונוס שיר להפליא (ענופאזאגקעדיכט) ועוד כוונ וכוונ שירים הראהו והצעיחו החכס ה"ל לטלוח כוונ ונשירו לחרצ הגדול הנוליץ הנסגב וכו' וכו' שטערן — יופיע לעד — לווען יספחס צספרו הנעלה כובצי יאחק, כי וואלד וואל חן צעיוניו — אקוה כי דצרו יקייס. —

"נפש טהורה! בואי למעין הברכות
"פה מקום אחוה לא ישמע רצח;
"תשבע רב עדן מנחל צחצחות
"פה תחיי לעד בנעימות נצח!"

נחמו נחמו אחי! על מות אחינו
עוד שלום חי, חי הוא בין החיים;
חדלו חדלו מ'דמעות עד כה בכינו.
עוד שלום חי בשפרירי שמים.

שם בסתר בצל שדי שוכן ברמה
במעון אלהי קדם כבחיים חיותו,
הן אך גוו תראו שוכב באדמה
אולם בחיי עד חיה עוד נשמתו.

עורך חי אחי! עוד אורך זורח!
עורך חי בין משרתי רם על רמים,
תעבוד עבודת קודש כאיש צולח
ועד בלתי ירח תחיה לעולמים.

הלילו! הלילו! דורשי חכמה ותושיה מעשיך אחי! נוכח שדי המה
כי נקטף ציץ יקר ועודו באבו — ספורים לפני אל אוהב צדק,
קוננו! מר קוננו! הרבו תאניה! המה יחלכו לפניך יכבו זעם וחימה
על אבדן איש יקר ברוחב לבו! — יבערו בערך כל סילון, כל חדק.

"סורו! סורו! אמור ליגון ועצבת עוד פרחי רמונים (**). כריח ניחוח
— קול בין קרב לבי אנכי שומע — עוד מליצותיך חיים הם בינינו,
"יען יקרת נפש שלום מאד כואבת המה יחליפו חיל ליגעי כה
"לזאת: עלי על! צוה לה אל היודע. עוד שמך חרות על לוח לבנו.

"רב לך בעמק הבכא לישבת אנא אח יקר מנוער! איש הרוח!
"שוכי שוכי אלי מארץ מועקה; נפש טהורה! לה נאוה תהלה,
"פה מקום שאנגן לנפש כואבת, לפני אל שוכן מעל שפכי שיח
"פה טמון שכר טוב לאוהבי צדקה. כי מכל רע יצילנו פה סלה.

עורך באבך הובלת לקבר,
עוד לא חיית, למות כרעת
וחיש בא עליך השוד והשבר.

גלי ים תלאות על ראשך עברו
עצמו מספר תמרורים שתית (*).
סר תארך פני תמונתך קדרו
ולמרות אלה בתבונות הגית.

כל ימיך היו מכאובים וכעש
בכל זאת למענם תושיה כל זנחת;
רבת שבעת מכוס רעל וקבעת
אך בהשכל ודעת שכוח לא
שכחת. —

לתורה ולתעודה ימיך הקדשת
רק אמת וטוב היו מגמת לבך,
"לילה כיום אך בדת איש דרשת
ואיך נפלת שדוד עורך באבך!

הלילו! הלילו! דורשי חכמה ותושיה מעשיך אחי! נוכח שדי המה
כי נקטף ציץ יקר ועודו באבו — ספורים לפני אל אוהב צדק,
קוננו! מר קוננו! הרבו תאניה! המה יחלכו לפניך יכבו זעם וחימה
על אבדן איש יקר ברוחב לבו! — יבערו בערך כל סילון, כל חדק.

"סורו! סורו! אמור ליגון ועצבת עוד פרחי רמונים (**). כריח ניחוח
— קול בין קרב לבי אנכי שומע — עוד מליצותיך חיים הם בינינו,
"יען יקרת נפש שלום מאד כואבת המה יחליפו חיל ליגעי כה
"לזאת: עלי על! צוה לה אל היודע. עוד שמך חרות על לוח לבנו.

"רב לך בעמק הבכא לישבת אנא אח יקר מנוער! איש הרוח!
"שוכי שוכי אלי מארץ מועקה; נפש טהורה! לה נאוה תהלה,
"פה מקום שאנגן לנפש כואבת, לפני אל שוכן מעל שפכי שיח
"פה טמון שכר טוב לאוהבי צדקה. כי מכל רע יצילנו פה סלה.

(* כי רצים היו טונטיו חלה ונקלחתם זו צראתם כי ונליותיו היקרים
ינלחו חן צבולם הנוטעל כי כונם וכונה פענוים צלו דצרוו צו"ע הנוגיד —
וכי חכנוים ונכצדים יפיו חנודו. וללה כי צווי — דעת הנה. —
(** כי רצים היו טירי הנונח ועשה כולם חגודה אחת וקראם
צטס: פרחי רוונים לונען היות שס טיריו נופל על טונו. —

תפרשי כפים ליושבי בשמים   ועתי אחי! על משכבך תנוח ,
 תפלה ותחנונים העתר בעדנו,   ותעמוד לגורלך לקץ הימין,
 לבל נכרת חיש מארץ החיים   עת יצוה האל לכל בשר ורוח
 ועד זקנה ושיבה כל יעזבנו .   "חיו מתי, יקיצו, נבלתי יקומו!" —
 מנחם מענדל לאנדא מטארנאפאל.

(Nach Göthe). **הַמְנַגֵּן**

Von J. S. Löw, öffentl. Lehrer.

"קול מי אֲשַׁמַע בחוץ לַפְּנֵי הַשַּׁעַר ,
 מִפְּעֶפְרָה בַּיְתָה יִרְעֵ רִיעַ רִיעַ ?" *
 יבוא לְמוֹלֵי הַמְנַגֵּן הַפֶּעַר
 וְנַחַל שִׁירָיו אֶל אֲזֵנֵי נֹכַח ."
 דִּבֵּר הַמֶּלֶךְ מֵהַר הָעֶבֶד
 יִצְוֶה הַמֶּלֶךְ : "לִמְעַן אֶפְבֹּד
 קִרְא לַפְּנֵי הַמְנַגֵּן לְמִנְצָח ."

"לְכֶם אֲדוֹנֵי בְרָכָה פִּי שְׁנַיִם
 בְּרָכְתִּי לְכֵן נָשִׁים יִפּוֹת וְזוֹאֵר !
 דַּמְתִּי אֶתְכֶם לְכוֹכְבֵי שָׁמַיִם ,
 כִּי מִי בְכֶם לֹא יִרְטָפֵשׂ מְנוּעַר !
 פֶּה בְּהִיבֵל בַּק הוֹד בַּק הַפְּאָרֶת —
 אֲעַצּוֹם עֵינַי עַל בְּלֵי עֵת חוֹדְרֶת
 הִיא עֶפֶה בְּמַפְלָאוֹת וְתַעֲנוּגוֹת אֱלֹהֵי ."

עוֹצֵם עֵינָיו הַשְּׁחֹרֹת בְּלֵיל
 וְהוּא יִשִּׁיב גִּגֵּן שִׁיר בְּקוֹל הָרַעַם .
 בְּאוֹמֵן לֵב יִשְׁמַע לוֹ כֹּל אִישׁ חֵיל ;
 בְּגִילַת לֵב כֹּל אִשָּׁה רַבַּת טַעַם
 וְלִמְלֶךְ יִשָּׁב שִׁיר הַמְנַצֵּחַ
 וּבְחֶפְזוֹ כּוֹ מְאוֹד צִוֶּה לְשַׁמֵּחַ
 וְלַתַּת לוֹ רִבִּיד הַזְּהִב מְלֹא חֶמֶד .

(* נויכה ד' ט' לשון תרועה וגם לשנוחה.

לְנוֹשְׂאֵי רִבִּיד הַזָּהָב אֶל תְּהַנְנִי ;
תְּהַנֵּה אֶת הַרְבִּיד לְרֹאשׁ שְׂרֵי צְבָאֶיךָ
אֲשֶׁר בְּגִבּוֹרְתוֹ — רוּחִי תִרְאֵנִי ! —
יִתֵּן פֶּקֶשׁ יָבֵשׁ חֶרֶב אוֹיְבֶיךָ
תְּהַנְהוּ לְמִזְבִּיר , יַעַן כִּי אֶתָּה
סִבְלוֹת הַיָּקָר עַל שְׂכָמוֹ נִתְּתָה
לָכֵן יִשָּׂא רִבִּידֶךָ אֶתָּה יַחַד . ”
אֲנִי אֲשִׁיר בְּצַפּוֹר בְּעַל אֲבִיר
הַשֶּׁם בְּסִבְדָּךְ בַּיַּעַר קִנְהוּ
שִׁירֵי אֲשֶׁר אֲעִיר בּוֹ לֵב בְּכָר
זֶה שְׂכָרִי — בְּעַד כָּל הַזֶּן כֹּל אֶתְהַנְהוּ !
אֵךְ אִם תִּשָּׂא פָנַי , כּוֹס יַיִן
רְאֵה מִמֶּךָ אֲשֶׂאֵל , כִּי יִתֵּן עֵינִי
בְּכּוֹס זָהָב וְהוּא הִנֵּה יוֹשֵׁב נֶפֶשׁ ..

יְבִיאֵהוּ לְפָנָי יִשְׁתַּה אֶת קַבְעַת
כּוֹס חַיִּין צְרִי לְמִכְאוֹב דְּבִשׁ לְמִמֶּר .
עַל הַבַּיִת הַצְּלָחָה מוֹפַעַת
בּוֹ מִתְּהַנֵּה קִטְנָה הוּא הַחֲמִיר !
בְּטוֹב לָכֶם נָא שְׂמִי עַל לִבְכֶם יַעַל
וְאַתֶּם הוֹדוּ לוֹ לֵאלֹהֵי מַעַל
כְּאֲשֶׁר אוֹרְהָ לָכֶם בְּעַד חַיִּין .

יאקב צבי הלוי.

מכתם. כאשר הגיע לידי חלק ב"ח ונספרי ב"י וארצה שירתי הגולם
צין הבוכזים ופיקי טוגה, עונדתי ונשתוונס, כי עוד לפני חונס או טע שנים
שלחתי הסירה ההיא אל ידי ידידינו הנוליץ הגדול החכם מנחם נפשינו וצין
כה לא ידעתי ונה אחת נהיתה, וארצה כי עוד יש לתקן הרצה צהשתקתי
לכן עצרתי עליה ונזון לזון צחקון העט סופר פזירה פיס על פניה חולם
ונה חובעלני זאת והסירה ילחם לאור — כדצרי החכם ל'צ, ב"י ונחצרת
ב"ח על דצר שירתי ונפוזר ונפוזר צין שורותיה צוסר אשר יקהה כל שנים
ורעה עוד ונזאת כי גם החכם הנוליח לאור יריצ ענודי לאור חלי נרפה
אחה נרפה כי לא כלית ונלחכתך עהור וכל סיג ונחוקן בכל השורך לכן
צראותי כל זאת כחצתי העורים האלה:

כָּח מַעֲשֵׂיו הִבִּיא לָנוּ מִנַּחֵם הַיּוֹם
לַחַת בַּיַּעֲקֹב גַּחְלָה לְשִׁפְהָ הַעֲבָרִיָּה .

גַּם בְּלִמֵי רְאוּי עֵינַי יִלְךְ וְהַלּוֹם
 יַעֲלֶה לְפָנַי מִעֲמֻקֵי גֵיא הַנְּשִׁיחַ ,
 כִּי שָׁנִים רַבּוֹת עָבְרוּ לוֹ בְּבַחֲלוֹם
 בְּבֵית מְנַחֵם — בַּחֲלוֹם — עַל מְקוֹר הַתּוֹשִׁיחַ !
 הִנֵּה מַה פָּחַי כִּי אֶיֱחַל ? דוּם
 גוֹלֵם מִת עֲמֻדַת לְיוֹם הַתְּחִיחַ !

צוואמרי: באור לשמות א' וכו' כתבתי זין הסורותים שגם צווארים
 לא הרגו חלא הזכרים וכן צטפארטעא. וזו טעות ראוי להוחק. חצל תחת
 זאת יצוא על וקונו כ"ל:

ואולי גם צטפארטעא לא הרגו חלא הזכרים עדות קלת לדעתי זוות
 פרעה להרוג הזכרים לונען לא יהיו חכמי צצא צעם וגם ליקורג הואיל בגדל
 תרצות חכמי חיל גצורים צוולחונה ולזה חין ונייעה חס האמות לא תהיינה
 כ"ב חזקות וצריחות. לכן רק ונאלכו לפי עדות טוהעאפסהרלסטן שחרלו העפסהארען
 על הוולך ארכידאונט לתת עונש כסף על אשר לקח לו אשה קטנה ואלד
 צקוונתה וזה ודרך הענוים הקדונוים כי צחרו להם וולכים גדולי קוונה וזאת
 תפארתם (כה ראה ש"א י"ד כ"ג: שם ט"ז ז' כי לולא ראה שוואל אל
 ונראה חליצו ואל גצה קוונתו לא היה הטס יתצ' חוונר לו טלא יציע אל
 כל חלה) חף גם זאת לריך להעביר כי הערציים הקדונוים עד יוני ונאהאונעד
 השליכו חת צנותיהם הכולדות להם אל הנוים חס להקל ונעליהם ונשאת
 הולאות צתיס או ונדאגה פן לא יונאלו חכמים טוצים אשר יתחננו צצנותיהם
 (כאשר העיר על זה החכם גרעטץ צקפרו היקר והנעים *Geschichte der*
Juden Band V. © 113) היולא לנו וזה חזוק לדצרי חז"ל והתועבות
 אשר עשו כל הענוים האלה ונוקור אחד ילאו.

עתה חלה עוד הפעם ונאת אדוני הכובד הגדול לונען יתן הנוקוס
 הראוי אל דצרי חלה ועל וקונו יצוא הכל צטלום ויפקד ונאוני ולא יחטא.

כ"ד עצדו ונוקירו הכ"ל

Erskönig. Frei nach Göthe, von Med. Dr. **Sigmund Alexander.**

— הלא תראה בחשכת הליל וסער
 מי זה הרוכב, יגמא הארץ?
 האב הנדו עם בנו הנער;
 יחממהו וישמרדו לבל ישא פרץ.
 „איככה תרגו בני, ואיככה תבהל?”
 „את מלך האכדון במאת העינים”

ממלך האבדון אבי, אנכי אבהל...
היבעתוך בני, ערפלי שמים?

„בוא נא חביבי, בוא נא בחדרי,
שמה אשעשעך בשירים וכמחולות;
בעמק הפרחים אראך את הורי,
ילבישוך עדי עם רקמי מחלצות..”

הבל תשמע אבי, קול דברת אהבה?
אף מעדנות יתן נפשי להשביע..
„קול דממת היער, רוח מכנבה
מה תשמע בני, השקט והרגיע..”

„אל נא ידידי, ללכת אל תאחר,
שמה עם בנותי תתעלם באהבים;
תענגנה לך בנותי, יפות כשחר,
תשקנה לך צוף עם דם ענבים..”

אבי, אבי, הלא בעלטה שמה!
הנה בנות רפאים תרקדנה!

„הן בני חזיתיו, כמול עיני קמה,
רק לבנה ואלה ראשן תניענה..”

אהבתי אליך עזה, כי יפיפית,
אחזתיך ולא ארפך, כי לא רצית.
אהה! אבי, אהה! המות פגעני,
המלך האבדון קטף קטפני!

פלצות אחזה האב; פחד ומורא,
כזרועו כי נאנח ונאנק בלי פלט;
נחפוז הוא וחרד לבוא העירה —
אבל יחידו איננו — מת הילד.

זיסקינד אלכסנדר הרופא.

Poetisches von A. M. Stottenberg.

Fragment als Probe aus dessen zunächst erscheinender Dichtung:

משא בערב ביער .

שָׁבַר רַעֲבוֹנֵי	כְּדוֹב שׁוֹקֵק	קוֹל כְּרֹמֵס רָדָה דוֹמָה
הַעֵת הַגִּיעָה	אֶקְרַע נוֹיְתָךְ	בְּפֶחַד וּפְחַת
בְּפֶתַח גְּרוֹנֵי	מֵאַרְצָן אֶלְקֵק	מִסִּבָּן תְּרוֹמָה
קִבְרוּ אֲצִיעָה	דָּם צָפְתָךְ	שְׂאוֹל מִמַּחַת
מִקְדָּם אֲזַכְּרָה	מוֹחַ מִצְחָךְ	בְּרֶשֶׁת טְמוּנָה
מִסְלָה הַיְתָה	נִחְשֵׁי יַמְצוּ	הוֹבִילוֹךְ רַגְלֶיךָ
לְעִבּוֹר מַעֲבָרָה	נִמְטֵי נִצְחָךְ	בְּשִׁשָּׁךְ נִתְּוַנָּה
לְפָנִימִית וּבִיתָה	לְכָל יַפְיָצוּ	בְּיָדֵי מַחְלֵלֶיךָ
שָׁם בְּמִסְתָּרִים	אָבִיא הַמְזוֹרֵק	הַמְלַט מִיַּדֵּינוּ
כְּאֵרֵי אֲרֻבָּתִי	לְהָרִים הַדָּם	תַּחֲלֵת נִכְוָה
חֲדָשִׁים לְבָקָרִים	שְׂפוֹךְ לְמָרֵק	לְחֵלְקֶךָ בִּיגִינוּ
בְּרֶשֶׁתִי חֲטָפְתִי	לְמַעַן יִחַאֲדָם	יַחְדוּ נִקְרָבָה
אֲרֻכוּ הַיָּמִים	מִי אֲנֵאמִים	כִּסְמָה בְּרַע לְטַבַּח
דְּרָכֵי נִשְׁמוּ	מִתְּפַתָּה שְׂאֲבָתִי	הַרְיֵמוֹתַי יָדֵי
מִפֶּחַד אֵימִים	לְעִשׂוֹת מִטְעָמִים	לְהַכִּין זֶבַח
סָפוּ תַמּוּ	כְּאֲשֶׁר אֶהְבַּתִּי	פְרֵי מְגֵדִי
לְאַשְׁמֵן קִבְרִי	וְלֵילָא נִקְרָאתִי	בְּשֵׁר אָדָם
יּוֹכַל הַפֶּלֶל	עַתָּה הִנֵּה	חֲמַדַּת לְכָבִי
יִסְכֵּן גִּבְרִי	נִפְלָה נִפְלִיתִי	חֶלֶב וְדָם
יִצְלַח לְפֶלֶל	וְהֵייתִי יִשְׁנָה	זִכְחֵי הַבְּהֵבִי
בְּשֵׁר וְדָמִים	מִחֲרֵי אֲחוֹתַי !	הַעֲמַקְתִּי לְשִׁבַּת
נֶאֱבַל שְׂגִינוּ	נִצְחוּ יֵהָ	בְּשְׂאוֹל תַּחֲתֶיהָ
בְּמַבְחָר עֲצָמִים	הִלְעֵט אֶתִּי	מִשָּׁם אֲרַבָּת
נִמְלֵא בְּטִגְיָנוּ	הַאֲדוֹם הַזֶּה !	לְחַטּוֹף גְּוִיָּה ;
גִּלְלוּנִי הָאֵחַ נִפְשִׁי !	סָסִיסוּ נָכִין מִמִּבְחָ	לְנִפְשֵׁי דוֹרֵשׁ
בְּטִנִּי וּבְרִשִׁי !	וּבְרָה גְדוּלָּה	מֵאֵז עֲזוּבֵנִי
קוּמִי וְדָשִׁי	נִתְחַיו נִנְתַח	עֲזוּבַת הַחֲרָשׁ
רַמְסֵי הַרְסֵי	נוֹרִידֵם שְׂאוּלָּה	בְּחֶסֶד הַבִּיאָנִי

נְחָשִׁים בְּרִיחִים !
סָבִיב עֲרוּרוּהוּ,
מִבֵּין הַשִּׁיחִים
הַנָּה הַגִּירוּרוּהוּ . —

אָחוֹתַי צִלְמָנָה !
הִי נְכוּנָה,
פָּרְשֵׁי רִשְׁתָּךְ,
לְנַפְשׁוֹ בְּגִשְׁתָּךְ .

לְתַפְתָּה תִּשְׁלָךְ
נַפְשׁוֹ בְּהַלָּךְ .
לְלוּמֵס אָחוֹתַי זִבְחָה !
בְּשָׂה נְדָחָה

לְזָאב נִגְשָׂה,
בֶּן נִבְבְּשָׂה
נַפְשׁוֹ בְּכַפִּי,
תְּבוֹא בְּגִשְׁפִי .

אוֹלָם עַד אָנָּה
נִבְלָה בְּרַנְנָה ?
תִּמְשָׁךְ הַתּוֹחֵלֶת,
מִתְּרֵי הַמַּאֲכָלֶת !

לְאִמִּי לְאִמִּי
עוֹרוֹ הַפְּשִׁיטִי,
יְהִי לְפִקְדוֹן
בְּסוֹת לְאִבְדוֹן .

מִעֶפֶר לְקַחַת
בְּסַמִּים יִהְיֶלֶל,
הַרְקַח מִרְקַחַת
וּרְפָאִים יִהְיֶלֶל .

אֲבִלְתִּי יַעֲרִי
וְלִשְׂוֹא שְׁקִדְתִּי
בְּפֶתַח שְׁעָרֵי,
בַּחֲשֵׁךְ רִפְדְתִּי .

לְבָאִים לְשִׁבּוֹר
יִחַלֵּק חֲבָלִים,
בְּסֶף יַצְבוֹר
וְיִרְבֶּה חֲלָלִים .

מִמְלַח בְּצַרִּי
מִרְחוֹק יְרִיחַ,
אִישׁ בְּרִיאַ,
וְלִשְׁחִין יְפִרִיחַ .

הַפְּצָעִים יִמְסוּ
מִלֵּא הַגְּיוּחָה,
כְּלָבוֹשׁ יְכַסּוּ
פָּנָיו בְּמַרְיָה .

מוֹתֵי תַחֲלָאִים
מֵאֵז אֲתַבְּנוּ,
אֲנָשִׁים בְּרִיאִים
מֵעוֹלָם תַּעֲבֹנוּ .

קָדְקָדוֹ נִחְשׂוֹף
הַגְּלַגְלֶת לְעֹמֵר,
מִנְבֵּא לְחִשׂוֹף
רָפֵשׁ וְחֹמֵר .

לְכַף תִּקְלַע
גְּרִים הַמַּצָּח,
לְשׁוֹנוֹ לְכַלַּע
הַמּוֹת לְנִצָּח .

יָדָיו לְחַתּוֹת
אֵשׁ תַּהַיִינָה,
מִלֵּא הַמַּחְתּוֹת
לְמַעַן תִּפְוִינָה .

לְמִיתְרֵי קִשְׁתּוֹת
מֵעִיו יִשׁוֹרְגוּ,
(לְצִוְדוֹד נַפְשׁוֹת
נַפְשִׁים יְהוֹרְגוּ)

וְהַנּוֹתָר לְמַחְתּוֹת,
כְּמוֹשׁ יִרְשָׁנוּ,
בְּשִׁבְטֵי עֲבָרְתוֹ
לְנִצָּח יְדוּשָׁנוּ

יָדֶיךָ עֲצָמָיו
לְעַפְרֵי מוֹת,
מִטִּיל גְּרָמָיו
יִשְׂרֹף בְּשִׁבְתֵּךְ .

חֲזִיוֹן מַחֲשָׁךְ

(Nach Byron) von **Dr. G. Habener.**

חֲזִיוֹן-לַיְלָה חֲזִיתִי, חֲלוֹם בְּגִלְוֵי עֵינָיִם:
הַחֲרָסָה לְבִשָׁה קִדְרוֹת, גִּדְעָךְ בְּרִקְיָפְעָתָה,
כְּכַבִּי-שִׁחַק עִמָּמִי, יְחַדְּיוֹ אֶסְפוּ גִנְהֵם,
יַחְגִּי בְּמִרְחָבֵי רְקִיעַ, בְּלֵם יַעֲבֹטוֹן אֲרַחֲוֹתֵם .

באפלה מנודח ותנודדו, כהוהו לא־דָרְדְרָה
הָאֲדָמָה תְנוּעַ כַּחשְׁכָּה, בְּצַנַת קַפְאוֹן פְּנִיָּה
הַיָּרֵחַ לֹא יֵאָחִיל, גֹּעַ אֹרֶךְ בְּעֵרִיסָיו,
אָתָּא בְקָה חֶלֶף, וַיֵּצֵאת — וַיּוֹמֶם אֲנִינִי.
שָׂכַח תְּשׁוּקָתוֹ הָאָדָם, מֵאֲנִי לִבְכוּ נָטָשׁוּ
מִמְעוֹף צָרָה וְצִוְקָה, מֵרַב בְּלֵהוֹת שְׂאֵיָה,
בְּנִי־תְמוּתָה בְּלָהֶם, בְּלֹכ נִשְׁפָּר וְנִדְבָה
לְאֵל מוֹשִׁיעִם הַתְּפִלָּלוֹ: אָנָּה, יְהִי אֹרֶךְ! —
סָבִיב הָאֵחַ הַתְּפִלָּשׁוּ, לַחֲזוֹת אֵשׁ מִיְקוֹד,
בִּירְנִיּוֹת, בְּסֵאוֹת מַלְכִים, בְּתֵי מְעוֹן וְאֶהְלִים,
הָיוּ לְמֵאֲכַל־ת־אֵשׁ, עָרִים, לְשַׁלֵּל פְּלֹדוֹת,
עוֹד הַפַּעַם לְמוֹקֵד עָלַי בְּתֵיהֶם מֵהָרוּ,
לְחַבֵּיט בְּפָנַי אָדָם, בְּטָרֶם יִלְכוּ וַאֲנִימוּ. —
קָנְאוּ שְׂכֻנֵי בְּאֶהְלִים מִנִּגְד לְמוֹקְדֵי עוֹלָם,
לְהַרְרִים חוֹצְבֵי לְהַכּוֹת, בִּידוּדֵי אֵשׁ יִתְמַלְטוּ.
תִּקְנָה אַחַת אֲוִימָה, תְּשׁוּבֵב נֶפֶשׁ וְרוּחַ
תְּחִישׁ מִפְּלֹט לְמוֹ, עֲלֶיָה יְהִבֶם הַשְּׁלִיכוּ:
יַעֲרוֹת שֶׁלְּהוּ בְּאֵשׁ — אֲרִזֵי הַחֹרֶשֶׁה הַצִּיתוּ;
נִבְקוּ לְרַגְעִים, גֹּעוּ, בְּמַעַט קָט אֲיִמוּ? —
קָרְקְרוּ, נִפְלוּ, נָכוּ, גִזְעִם אֹדִים עֲשֻׁנִים,
וַיְהִי לִיל־צִלְמוֹת, אֲמֵשׁ, חֲשָׁד עוֹלָמִים.
אֲזַ בְּשַׁעֲרֵי אֲשֻׁמְנִים נִרְאוּ פְנֵי־אָדָם,
בְּהִתָּה רוּחַ וְנֶפֶשׁ, עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וְפַחַד,
עַת פְּתֹאִם מִמְחֻשְׁבִים, בְּרִק־נִגְהוֹת יִתְרוֹצֵץ,
אֵלָה יִבְכוּ, יִתְיַפְחוּ, וַיִּפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם
אֵלָה יֹאמְרוּ: נוֹאֵשׁ, וּבִלְעֲנֵי שִׁפָּה יִשְׁחַקוּ,
אֵלָה יֵאֵיצוּן, יַחֲשׂוּן, אֵלָה דְחוּפִים וּמְבוֹהֵלִים,
יִשְׂאוּ עֲצִים בְּכַתֵּף, חִישׁ לְהַגְדִיל הַמְדוּרָה,
עֵינֵיהֶם מִתְמַהוֹן לִבְכּ, נִשׂוֹאוֹת לְעִרְבוֹת שְׁחָקִים,
נָטְיוּ בִירְעוֹת הַמְּנוֹתָה עָלַי פֶּגֶר הָאֲדָמָה,
אַחַר, יִפְלוּ מִטָּה, יִבִּישׁוּ יִרְאוּ בְּמִשְׁפָּה,
יֵאֲנָקוּ, יִחְרְקוּ שֹׁן, יִקְלִירוּ וַיִּבְרְכוּ אֱלֹהִים,
כָּל שׂוֹכְנֵי בְרוּחַ, בְּקִרְקַע הָאָרֶץ יִרְחַפּוּ,
לְהַבֵּל יַעֲלוּ אֲבָר, לְעוֹפֵף מֵעַל יַחְלִשׁוּ

כָּל חֵיתוֹ שׁוֹכְבִים, לְרַגְלֵי לֵב יִתְהַפְּכוּ
שִׁפְפוֹן וּפְתוֹן יִזְחְלוּ בִּינֹת לְעַקְבֵי אֲנָשִׁים.
בְּקוֹל הַמּוֹלָה יִשְׁרָקוּ, רַק חֶמְתָּם אֲבָדוּ;
הָאָדָם יִשׁוּפֵם רֹאשׁ, וְהָיוּ לְכָרוֹת לְמוֹ. —
הַקָּרֵב — לִפְנֵי אֲרֻגְיָה דוּמָה שְׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ —
הֵן יִתְעוֹרֵר הַפֶּעַם; בְּדָם יִקְנוּ מַכְלָת,
בּוֹדֵד, עֲרִירֵי פְעָרָעָה, יֵשֶׁב הַפֶּן-אָדָם,
בַּחֲרוֹן-רָאף וְכַעַשׁ יִבְרִיא לוֹעֵז כְּחַתָּף;
הָאֲהָבָה — לוֹסַחַת נְפִשׁוֹת — חֶלְפָה, הֶלְכָה וְאִיגָנָה
הַגִּיּוֹן אֶחָד נוֹרָא, יִמְלֵא הָאָרֶץ וּמִלּוֹאָה;
הַמְּוֹת, — בְּהֶרֶף עֵינַי, נִבְלַתְּם לְדָרְאוֹן עוֹלָם.
קָרֵב וּבְקִלּוֹת נִצְמַתוּ מִפְּנֵי זֵלַעְפוֹת רַעֲב,
הָאֲנָשִׁים בַּחֲוִצוֹת כְּשִׁמּוֹ, בְּלִמֵי קִבְרִים לַגּוֹיָה,
אִישׁ מֵרַעְהוּ יֵאָפֵל, הַחֲלֵשׁ מִחֹזֶק מִמֶּנּוּ. —
מִבְּשַׁר אֲדוֹן קוֹנִיָּהֶם יִשְׁפְּרוּ הַכְּלָבִים רַעֲבוֹנִים,
כְּלָב אֶחָד כְּתָמוֹ, שְׁמֵר נִבְלַת בְּעָלָיו,
אָדָם, צְפוֹר וְחִיָּה, חֲשָׁד מִגְּנוֹעַ אֱלִיהוּ,
עָדִי עֲלֵפוֹ מֵרַעֲב, וּבִיַּדֵי הַמּוֹת נִפְלָה,
וְהוּא עַל מִשְׁמֵרָתוֹ, רַעֲב, עֵינָהּ וַיִּגַע,
יֵאָנֵק בְּלִיל יִשְׁיִמּוֹן, יִנְהוּם וַיִּחְרַץ לְשׁוֹנוֹ,
יִלְקַק אֲזוֹנָע אֲדוֹנָיו, זֶה בָּמָה חֶבְקַתְהוּ;
אָבָף עָלָיו פִּיָּהוּ, נֶאֱחָז בְּשִׁבְץָן — וַיִּגְוַע,
כָּל יוֹשְׁבֵי חֵבֶל, בְּחֶסֶד וּבְכֶפֶן נֶאֱסָפוּ,
עוֹד שׁוֹנֵי מִנְשָׂאוֹ מִקְרִית רַבְתֵי-עַם,
בְּתַכְלִית שְׁנֵאָה חִיָּה, אֵיבַת עוֹלָם בִּינֹתָם;
אֲצֵל מִזְבַּח נְאֻדְרֵי, עָלָיו אָפֵר וּרְצָפִים,
כְּלֵי קֹדֶשׁ לַחֲמָרוֹם, שָׁם נִשְׂרָפוּ, וַיִּחְלּוּ —
אִישׁ עֲמִיתוֹ פָּנְעוּ, שְׂמָה יַחְדָּיו נִפְּשׁוּ;
וַחֲפִשׁוּ בְרַתָּת פְּנִימָה שְׂפוּנֵי שְׂמוּנֵי פָחִם,
שְׂכִיב אֵשׁ יַחְתְּרוּ, יִמְשִׁשׁוּ בְרַפְיוֹן יָדִים;
רוּחַם נִשְׁבָּה בָמוֹ — הִנֵּה, נִיצוּץ יִנְצִץ!
אֵשׁ לְחֶבֶה נִפְחָ! — אֹרֶךְ צַר בְּאֲפֵלָה —!
אִזּוּ יִשְׂאוּ עֵינֵימוֹ, פָּנִים לְפָנִים הַבִּיטוּ,
חֲרֻדַת שְׂאוֹל אֲחֻזְתָּם, נָזְרוּ אַחֲוֵר-נִימֹתוֹ:

מחפת פני זרא הסב המות למו,
בטרם הפירו יחדיו לפני התודע המראה
אצבע הרע ב כתב שם אויב במצח!
איכה ישכה בתה הארץ רבתי לאומים.
מעונה המון-גוים היתה בוקה ומבולקה,
אי אדם ובהמה תנוכות שדי אימו?
אבן בזה תמונתה גלמה יון צלמות!
פלגים יבל מים נהרי נחלי זרם.
גם הים הגדול הסובב עפרות תבל,
שכנו באבן דומם שקט כרפאים שאננו
במעמקי תהום רבה גאסף נשמת חיים.
אניות עזובות הפשי במצולת מים ירקבו
הרנם יתפורר לגזרים ולוע הים יבלעמו
השוואות דכים ושתוקו אין קצף בפניהם.
גלים ישנו תמותה פיות משברים-קברים.
סערות הימן וסופתה ילחצו במורדמים.
ענן וערפל גדרו גשיאים יתהלכו למו
בלעדם חשך למדי שואה ואמש למכביר
אף חשך השליט הוא התבל סלה.

חלום שבעים שנה.

(עפ"י אנדת חז"ל במסכת תענית דף כ"ג ע"א.) (המשך)

Von A. Langhans.

על רחבות העיר הירח יציץ בהלו,
והעלם עברה יפן לבית שמחת גילו,
שם יקנה ששון החיים אהבה נעימה —
אף עיניו יראו זרות רבות המהומה —

לא אור ולא הדר! שוא עינו צפיה —
לא ישמע קול ששון שאון שמחה המיה;
וסגרו דלמים אין אמר ואין דברים,
בית אביו בקרבה פנויה כשדה קברים.

הומית מות שדרת, אין חיים ורוח,
ידפק בשער, ויהוד יריע אף יצריח,
אך אין פתח, אין ער דבריו שומע,
לריק ישא קול, לשוא ונהבל יריע רע.

ניסן מהבית, ויתור את העיר השוממה
ובחוצותיה הנחרבות, קול צעדי אימה;
ובחצר בית האלהים יעמד בתליכתו
בי שם הצב מזכרת לקשר אהבתו.

ולמקום ירק הדשא יחלף בתגות לבו
פי זרע התמר טמן היום בתבו
למען באחרית הימים אחרי יחלפו שנים
ישמח בנים יולדו במתק פרי עדנים.

יתמה ישתמם — הכל אך קזב ורמיה —
לנוגה תירח תמר נושן ותנוכתו פוריה;
צמרתו חנוע ותקף, למכפיר נתן חיל:
פח שבעים שנה הנה היה בין ליל.

לא יאמין עוד למראה עיניו אשר יחזיון
חייתי או חלמתי? ישאל, וקרבו יהמיון.
ותצא הצפירה, ולבית אלהים יחג הפעם,
רוחו בקרבו המה, ולבבו כהלם פעם.

ויבא העלם לחדרי בית האלהים פגימה
שם נאספו דורשי תורת יי התמימה;
ויבדו ויתאונן: אן אמצא העיתי הנחמדה
אשר מני אתמל לי לאשה נועדה? —

והמה משתאים על הארם הבישו כלם
חבוש פאר לבוש שנים נצב למולם,
ומלמעלה מעיל לבן, לבוש יורדי בור
לאמר: "ביום שמחתך מותך זכור"

וַיִּחְשְׁבוּהוּ לְמַתְעַתֵּעַ אֲשֶׁר הִבֵּהּ בְּמַהוּמַת שְׂגֵעוֹן,
עַד רָעִיתוֹ יַעֲרֹזְקָת שִׁכְר בְּקוֹל שְׂאוֹן!
מַה לַּעֲשׂוֹת עִם הָאִישׁ נִבְעָרָה עֲצָתוֹ
אֵךְ שְׁאַלְוֵהוּ עַל אֲדוֹתָיו בְּתַמְחוֹן לְכַמוּ.

וַיִּתְאַנֵּן בְּמִצְנֻקָתוֹ, וַיִּבְדֵּךְ וַיִּפְרֹשׁ בְּפִים:
שְׁמָעוּ אַחֵי מֵר מִמֶּנֶת! הַטּוֹ נָא אֲנֻנִים!
בְּאַרְץ בְּהַ גוֹלְדֵתִי הַגְּנִי גַר וְאוֹרַח,
נִכְרִי בְּאַרְץ עֶפְהָ הַצְּלַחְתִּי כְּצַל בּוֹרַח:

“אֵת רָעִיתִי עֲזַבְתִּי עַל מִסְפַּר רְגָעִים,
לֹא רָאִתָּה עֵין חַזִּיתִי חַיִּים נִפְלְאִים;
וְעַתָּה הִבֵּה שְׂבָתִי — מִסְבִּיב אֲרָאָה וְאִבְיָנָה
הֵה! חֲלִיפוֹת נִזְרָאוֹת, מֵאֲתַמְל אֵין עוֹד תִּמְנַנְהָ! —”

וַיִּסְפַּר לְשׂוֹאֲלָיו חֲזִיוֹן הַעֲדָן מִרְאוֹת חֲלוֹמוֹ
כְּאֲשֶׁר הִרְאָהוּ שְׂמָה רֹחַב אִישׁ שְׁלוֹמוֹ;
וַיִּגְשׂוּ אֶחָד בְּאַחַד וַיִּשְׁמָעוּ אֵלָיו בְּשִׁמְמוֹן
וַהֲנִיחָה זְקֵן עַל מִשְׁעַנְתּוֹ כִּי בַתּוֹךְ הַחֲמוֹן;

בְּרַעְדָּה הִקְשִׁיב אָמְרֵיו, וַעֲיִנָּיו דָּלְפוּ דְמָעוֹת
פָּנָיו יַחֲרוּ מִבְּלָהָה וְאִימָה, וַיִּשְׁפָּתּוּ נְעוֹת
“אֵי שְׂמִים! אַתָּה הַחֲתָן אֲשֶׁר עָלוּמָיו מְלֵא
נֶאֱבַד פִּתְאֹם בְּיֹם מוֹעֵד חֲתוּנָתוֹ וַיִּפְלֵא? —”

“הַאֲתָה זֶה הָעֵלָם הָאֲמֻלָּל נֶעְלַם אִזְ מֵעַן
לְתַהוּ בְּקִשְׁוֵהוּ, דָּרְשׁוּ בְּכֹל הָאָרֶץ וְאֵין?
וְאֵל בֵּית הַשְּׂמֻחָה מְהֵרָה בָּאָה עֲצָבָת
וַיִּקְרָא הָאֲבֵל מוֹעֵדוֹ לְאוֹר לְפִיִּי מוֹת;”

“יָמִים רַבִּים הוֹחִילָה, נִתְמַת הַכְּלָה הַנְּעִימָה,
שְׂכוּלָה גְלַמְוֵדָה נִגְזְרָה מִחַיִּים שְׂכֵנָה דוּמָה.
זֶה בְּשִׁבְעִים שָׁנָה מֵעַת נֶעְלַמְתָּ פְלֵאִים
וְעַתָּה שְׂבָתָה הִבֵּה בְּעוֹלָה מְאַרְץ הַרְפָּאִים!”

So eben erschienen im Verlage der Buchhandlung **Jakob
Schloßberg** (Franz-Josefs-Quai Nr. 9)

אֹזַר הַמִּלִּין Ozar ha-Millin.

Ein vollständig kurzgefaßtes talmudisch-aramäisch-chaldäisches

Handwörterbuch

zum

Verständniß des Talmuds und der Midraschim nach den ältesten
und neuesten Hülfquellen

bearbeitet von

M. G. Stern.

Folgendes für die Mitarbeiter der Kochbe Jizchak zur
Beachtung!

[Durch die anstrengende fast unausgesetzte Bearbeitung unseres neuesten
so eben erscheinenden Werkes **כתר תורה** ward das Erscheinen des gegen-
wärtigen Heftes verzögert. Hoffend die Hefte mit göttlicher Hilfe nun
rascher aufeinander folgen zu lassen, sehen wir uns aber nothgedrungen
neuerdings auf Uebelstände aufmerksam zu machen, welche wir schon oft und
nachdrücklich, doch wie es scheint fruchtlos, gerügt haben, und bitten
wir die Einsender, diesmal beherziger darauf Rücksicht nehmen zu wollen:

1. Wir ersuchen vor allem um eine deutliche, unverzogene und
leserliche Abschrift aller zum Drucke eingeschieden Beiträge. Man
wolle nicht vergessen, daß die Arbeit für die Deffentlichkeit
in die Ferne geschickt wird! Wir haben ganze Stöße von Beiträgen
bei uns aufgeschichtet, die uns von den Setzern als unleserlich zu-
rückgewiesen wurden, es sind dies eben Arbeiten, die schön und gebiegen
und der Aufnahme würdig gewesen wären. Man wolle daher in Zu-
kunft darauf Rücksicht nehmen.
2. Alles mit P u n k t a t i o n zu Erscheinende wolle man uns in Meru-
b a s - S c h r i f t einsenden, da die Currenschrift mit P u n k t a t i o n
und D e g u s h i m dem Setzer viele Schwierigkeiten macht. Derartig
copirte eingeschiede Gedichte bleiben daher in Zukunft unbeachtet.
3. Zusagen von Abnahme eines Quantums von Exemplaren bleiben
ohne beifolgenden Betrag, insonders wenn diese von uns unbekanntem
Persönlichkeiten ausgehen, gänzlich unberücksichtigt.
4. Die Hefte werden von nun an nur gegen N a c h n a h m e eingesen-
det. Um jede etwaige Mißhelligkeit zu vermeiden, wolle man daher die
Z a h l der einzufsendenden Hefte bei der Bestellung genau angeben,
falls der Betrag nicht sogleich beigelegt ist.

Literarische Anzeige!

Mit Nächstem erscheint:

ספר כתר תורה

כולל

כל פקודי ד', המה תרי"ג מצות התורה עם שבע מצות דרבנן, העולות
יחד למספר כת"ר. כמעט מליצה מעוטפות, ובחרוזי פניני שיר מעולפות
ובשום עלימו נוספות, מספר "מצות השם" מראה מקום לכל מצוה
ומצוה לכוסף מוצאה ומקום תחנותה בתלמוד ובפוסקים. להגדיל תורה
ולהאדיר קרן שפת קודש

»ה

מענדל בר"י שטערן

Kether Thora.

Enthaltend:

die 613 mosaischen Gebote und Verbote, nebst den von den Talmudisten
als biblisch sanctionirten sieben rabbinischen Haupt-Ritualgesetzen, in
poetischer Form bearbeitet, nebst einer dem Studium entsprechenden, aus
dem Werke geschöpften Quellenangabe in Talmud wie in den
Ritual-Codexen ausgestattet

von

M. G. Stern.

Gene, die uns den vorläufigen Pränumerationspreis dieses Wertes
während des Druckes desselben, d. h. von heute bis spätesten Ende
Dezember l. J. einsenden, erhalten dasselbe unter frankirter Zusendung
um 1 fl. De. W., später tritt der Ladenpreis von 1 fl. 50 kr. De. W.
ein. Sammler erhalten bei Abnahme von fünf Exemplaren das
sechste gratis. Und glauben wir uns schmeicheln und erwarten zu
dürfen, daß dieses Werk, eine Frucht mondenlanger unausgesetzter mühe-
voller Anstrengung, sowohl der Heiligkeit seines Stoffes wie der in Bezug
auf Bearbeitung und Ausstattung darauf verwendeten äußersten Sorgfalt
wegen, wie ferner in der Berücksichtigung, daß es mindestens in neuester
Zeit als erstes und einziges seiner Art in der ebraischen Literatur dasteht,
sich dasselbe in allen Schichten des Judenthumes und besonders bei allen
Freunden der ebraischen Literatur einer allgemeinen weithin sich erstrecken-
den Theilnahme sich erfreuen werde.

Wien im September 1863.

M. G. Stern.

Stadt, Kothmessergasse Nr. 10, 2. St.

2506